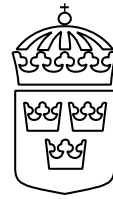

Regeringens skrivelse

2021/22:114

Strategisk exportkontroll 2021 – krigsmateriel   Skr. och produkter med dubbla användningsområden   2021/22:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 7 april 2022

Magdalena Andersson

Anders Ygeman
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2021. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom Europeiska unionen (EU) och i andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Innehållsförteckning

1	Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	3
2	Krigsmateriel	6
2.1	Bakgrund och regelverk	6
2.2	Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv	10
2.3	Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel.....	13
2.4	Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel.....	18
3	Produkter med dubbla användningsområden	21
3.1	Bakgrund och definitioner.....	21
3.2	Reglering av produkter med dubbla användningsområden.....	23
3.3	Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna.....	25
3.4	Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden.....	28
3.5	FN:s säkerhetsråds resolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen	30
4	Ansvariga myndigheter	31
4.1	Inspektionen för strategiska produkter	31
4.2	Strålsäkerhetsmyndigheten.....	35
5	Statistikredovisning.....	37
Bilaga 1	Export av krigsmateriel	39
Bilaga 2	Export av produkter med dubbla användningsområden.....	76
Bilaga 3	Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll.....	87
Bilaga 4	Regelverk i urval	100
Bilaga 5	Förkortningar.....	106
Bilaga 6	Vägledning till andra källor.....	107
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022	108

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

I denna skrivelse redovisar regeringen sin politik när det gäller den strategiska exportkontrollen under 2021, dvs. exportkontrollen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses föremål tillverkade för civilt bruk, som även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel.

Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla Sveriges nationella målsättningar och internationella åtaganden, samt för att säkerställa att utförelsen av produkter från Sverige görs i enlighet med fastställt exportkontrollregelverk. Krigsmateriel får enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Tillståndsprövningen sker i enlighet med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT). Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är behörig tillståndsmyndighet.

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för det internationella samfundets strävan att förhindra spridning av sådana vapen. Genom att kontrollera handeln med PDA kan spridningen motverkas. Det är ett arbete vars målsättningar Sverige fullt ut delar. Av detta skäl krävs en strikt och effektiv nationell exportkontroll. Exportkontrollen är ett centralt instrument som möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet.

Detta är trettioåttonde gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för sin politik avseende strategisk exportkontroll. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades 1985. Sverige var då bland de första länderna i Europa med att redovisa det gångna årets aktiviteter på området.

Skrivelsen har sedan dess utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport till en omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i dess helhet. Fler statistiska uppgifter kan i dag lämnas tack vare bättre informationsbehandlingssystem och en öppnare politik. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemsstaterna i EU sedan 2000 gradvis utvecklat en gemensam och detaljerad redovisning. Regeringen eftersträvar kontinuerligt en ökad transparens på exportkontrollområdet.

Som ett led i arbetet för ökad öppenhet och transparens redovisas i årets skrivelse bl.a. detaljerad information om avslagsbeslut, krigsmaterielexportens historiska utveckling och avtal om samarbete och licens-tillverkning, se exempelvis *bilaga 1* och *bilaga 2*.

ISP och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) bidrar, på begäran av regeringen, med statistikunderlag till skrivelsen. Statistiken i skrivelsen

Skr. 2021/22:114 kompletterar den information som lämnas i myndigheternas egna publikationer. I *bilaga 3* ger ISP även sin egen syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen.

Viktiga händelser under året

Trots att covid-19 fortsatt har påverkat förutsättningarna för att genomföra vissa möten och besök kunde verksamheten på exportkontrollområdet under 2021 i allt väsentligt fortlöpa väl. ISP har fortsatt att följa upp och genomföra det skärpta svenska regelverket för export av krigsmateriel som trädde i kraft i april 2018.

Det svenska exportkontrollregelverket uppdateras regelbundet. På det sättet förbättras möjligheterna att framgångsrikt hantera de utmaningar som präglar icke-spridningsarbetet. Exempelvis beslutade regeringen att införa systematiska efterkontroller (verifikationsbesök) i utlandet av export från Sverige av lätta vapen. Sådana kontroller kan vara ett värdefullt komplement till en strikt tillståndsprövning för att motverka avledning av materiel till icke avsedda mottagare. Systemet infördes den 1 mars 2022.

Efterkontroll innebär besök av personal från exporterande land i ett land till vilket viss krigsmateriel har exporterats, för att få bekräftelse på att materielen inte har avletts. Syftet är även att därigenom stärka det ömsesidiga förtroendet. Efterkontroller har tidigare främst bedrivits av USA, men har på senare år även införts av bl.a. Schweiz, Spanien och Tyskland.

Regelverket för exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är gemensamt för EU:s medlemsstater. Under året antogs en ny version av PDA-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden – som trädde i kraft den 9 september 2021. Härigenom sattes slutpunkt för flera års förhandlingar i EU:s rådsarbetsgrupp för varor med dubbla användningsområden (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU), Europaparlamentet och den s.k. trilogprocessen. Kommissionens ursprungliga förslag lades fram för medlemsstaterna och Europaparlamentet hösten 2016.

Det rör sig om en omfattande revidering av PDA-förordningen. Syftet är enligt kommissionen att modernisera regelverket och effektivisera kontrollarbetet för både exportkontrollmyndigheter och industrin. Den omarbetade förordningen innehåller således flera ändringar jämfört med den förra versionen (rådets förordning (EG) nr 428/2009), varav några beskrivs kort i *bilaga 4*. Utredningen om svenska författningsändringar med anledning den nya PDA-förordningen blev klar under hösten genom promemorian Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden (Ds 2021:32). I promemorian, som remitterades i slutet av året, lämnas en rad förslag till författningsändringar.

De internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.2 för en genomgång av regimerna) arbetar sedan länge med tidig identifiering av nya icke-kontrollerade produkter och teknologier som kan användas för

militära ändamål. Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande teknologier, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, gör detta arbete alltmer angeläget. Sverige berörs av utvecklingen då vi har en exportorienterad och avancerad industri med spjutspetsteknologi. Framväxande känsliga teknologier kräver allt större uppmärksamhet, både på nationell nivå genom t.ex. stärkt myndighets-samverkan och på internationell nivå genom samarbete med andra länder i de olika exportkontrollregimerna.

Verksamheten inom ramen för vapenhandelsfördraget fortsatte under 2021, dock med anpassade arbetsformer till följd av covid-19. Sverige har fortsatt verkat för ytterligare anslutning till och stärkt genomförande av fördraget, bl.a. genom frivilliga bidrag till relevanta aktörer inom civilsamhället. Vid slutet av 2021 hade fördraget 110 statsparter.

Sammanfattning av det statistiska underlaget

I två bilagor till denna skrivelse redovisas samlad statistik över tillståndsgivningen och svensk export av krigsmateriel respektive produkter med dubbla användningsområden. Statistiken omfattar uppgifter från 1 januari till 31 december 2021.

Redovisningen av export och annan krigsmaterielrelaterad verksamhet 2021 görs i *bilaga 1*. Exporten visas också över tid, eftersom enstaka tillstånd och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken.

Under 2021 innehade 331 företag, myndigheter och privatpersoner tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel. Sedan 2018 har antalet tillståndsinnehavare ökat med nära 80 procent. Den huvudsakliga anledningen till ökningen är att ändringar i lagen om krigsmateriel innebär att viss ytterligare verksamhet kräver tillhandahållandetillstånd. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Under 2021 tog 59 länder emot leveranser av krigsmateriel från Sverige.

Värdet av krigsmaterielexporten uppgick under 2021 till knappt 20,1 miljarder kronor. Exportvärdet ökade därmed med cirka 23 procent jämfört med föregående år.

När det gäller enskilda mottagarländer får den tidigare redovisade exporten av det luftburna radarsystemet Global Eye till Förenade Arabemiraten mycket stort genomslag i statistiken. Exportvärdet av den enskilda affären – knappt 7,5 miljarder kronor – utgjorde mer än en tredjedel av det totala exportvärdet från Sverige under 2021. Exporttillstånd till affären beviljades ursprungligen 2016 och de leveranser som skedde under 2021 utgjorde följdleveranser till tidigare levererad materiel. Under 2021 har det inte skett någon export inom ramen för nya affärer vare sig med Förenade Arabemiraten eller något annat land i Mellanöstern. Vid sidan av följdleveranserna till Förenade Arabemiraten följde exporten mönstret från tidigare år och merparten av exportvärdet avsåg EU-länder och andra samarbetsländer.

Vid sidan av Förenade Arabemiraten var USA (cirka 2,94 miljarder kronor) och Brasilien (cirka 2,2 miljarder kronor) de största mottagarländerna. Exporten till USA utgjordes av bland annat markstridssystem

och marina artillerisystem medan exporten till Brasilien i huvudsak utgjordes av fortsatta leveranser rörande JAS 39 E.

Antalet tillstånd för nya affärer med länder utanför den etablerade samarbetskretsen har varit mycket lågt. Till länder i Mellanöstern har endast leveranser i kategorin övrig krigsmateriel skett. Den exporten har avsett följdleveranser samt leveranser inom ramen för internationella materielsamarbeten. Ingen export till Turkiet genomfördes under 2021.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden under 2021 uppgick till knappt 14,7 miljarder kronor, vilket är en minskning med knappt två procent jämfört med 2020.

Även när det gäller värdet av beviljade utförseltillstånd dominerar kompletterande försäljning av Global Eye till Förenade Arabemiraten. Tillstånd inom ramen för denna serieleverans avsåg över hälften av det totala tillståndsvärdet 2021. Mönstret vad gäller antalet tillstånd följer den faktiska exporten. Endast 15 av 675 utförseltillstånd för försäljning rörde nya affärer med länder utanför den etablerade samarbetskretsen.

I *bilaga 2* redovisas tillståndsgivningen för produkter med dubbla användningsområden. Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriel-exporten lämnar berörda företag inga leveransdeklarationer. Det innebär att uppgifter saknas om den faktiska exporten. Överföring av produkter med dubbla användningsområden inom EU kräver i regel inget tillstånd. Vidare möjliggör omfattande generella tillstånd att export till vissa samarbetsländer utanför EU inte kräver tillstånd i det enskilda fallet. Detta innebär att mottagarländer som är föremål för merparten av PDA-exporten inte finns med i statistiken.

2 Krigsmateriel

2.1 Bakgrund och regelverk

Krav på tillstånd för export av krigsmateriel är nödvändigt för att säkerställa att utförsel av produkter från Sverige och lämnande av tekniskt bistånd sker i enlighet med fastställt exportkontrollregelverk. Kontrollen enligt krigsmateriellagstiftningen omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel liksom avtal om samarbeten eller tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel.

Det svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Vid tillståndsprövningen ska även Sveriges internationella åtaganden iakttas. Detta innefattar EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt de kriterier som ställs upp i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT).

Den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt i regeringens riktlinjer och etablerad praxis. De internationella regelverken har mer karaktären av enskilda kriterier som ska iakttas, bedömas eller beaktas. ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet.

Kontrollen enligt lagen om krigsmateriel omfattar alltså tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om samarbete och tillverkningsrätt för sådan materiel. Lagen gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels sådant tekniskt stöd till krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd. Förteckningen över vad som utgör krigsmateriel och tekniskt bistånd finns i bilagan till förordningen om krigsmateriel. Den svenska krigsmaterieförteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, så när som på tre nationella tillägg: kärnladdningar och speciella delar till sådana, befästningsanläggningar m.m. samt vissa kemiska stridsmedel.

Under 2018 infördes, med ett brett stöd i riksdagen, ett skärpt svenskt regelverk för export av krigsmateriel (prop. 2017/18:23). Skärpningarna avspeglade i stort de förslag som den parlamentariska Krigsmateriel-exportöversynskommittén lade fram i sitt slutbetänkande Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72). En unik del i de svenska riktlinjerna är att mottagarlandets demokratiska status ska utgöra ett centralt villkor för tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme finns det för att tillstånd ska beviljas. Om det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i mottagarens demokratiska status, utgör det hinder för beviljande av tillstånd. I tillståndsprövningen ska det också beaktas om exporten motverkar en hållbar utveckling i mottagarlandet. I riktlinjerna förtydligades också principerna för följdleveranser och internationella samarbeten. En annan ändring var att tillståndsplikten utökades till att omfatta myndigheter och vissa underleverantörer som tillhandahåller krigsmateriel. Dessutom infördes en möjlighet för ISP att ta ut sanktionsavgifter för vissa överträdelse av regelverket. Med anledning av den ökade tillståndsplikten har antalet företag, myndigheter och privatpersoner som har rätt att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel på fyra år ökat från cirka 180 till drygt 330.

Utredningen som låg till grund för 2018 års uppdatering föreslog också att Sverige inför ett system med efterkontroll efter att rutiner utarbetats för hur det ska organiseras. Regeringen instämde i bedömningen och gav därför ISP i uppdrag att analysera frågan och lämna förslag till utformning av ett system för sådana kontroller. Under hösten 2021 beslutade regeringen att ett system för efterkontroller ska införas. Systemet omfattar lätta vapen då det är där avledningsrisken anses vara störst och kommer att gälla för nya affärer efter den 1 mars 2022. Efterkontroller har tidigare främst bedrivits av USA, men har på senare år införts av även bl.a. Schweiz, Spanien och Tyskland.

ISP kommer att ha ansvaret för att genomföra kontrollbesöken på plats i mottagarländerna. De etablerade samarbetsländerna, för vilka det inte finns några säkerhets- eller försvarspolitiska hinder mot utlands-samverkan, är undantagna från kravet på efterkontroller. Dessa är i dag 39

till antalet. Systemet för efterkontroller kommer att utvärderas inom tre år efter det att det första kontrollbesöket har genomförts.

Exportkontroll och samstämmighetspolitiken

Ett av regeringens uttalade mål har varit att stärka arbetet med samstämmighet mellan olika politikområden (se propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling [prop. 2002/03:122], och propositionen Sveriges genomförande av Agenda 2030 [prop. 2019/20:188]). Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom samstämmig politik nationellt och internationellt.

Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs på internationell nivå 2015. Den innehåller en deklARATION och 17 globala mål samt 169 delmål. Genomförandet av Agenda 2030 kräver att samstämmigheten mellan olika politikområden stärks i syfte att öka den samlade politikens bidrag till en rättvis och hållbar utveckling. Synergier ska stärkas och målkonflikter bör tydliggöras och bli föremål för medvetna och överbägda val. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför. Arbetet bygger på politiken för global utveckling som tog avstamp i ett rättighetsperspektiv och fattiga människors perspektiv på utveckling.

Regeringens bedömning är att arbetet med genomförandet av Agenda 2030 bör utgå från nationella förutsättningar och bör genomföras i ordinarie processer. Vidare har den hållbara utvecklingens tre dimensioner, den ekonomiska, sociala och miljömässiga, i och med antagandet av Agenda 2030 kommit att bli en allt viktigare del i arbetet med samstämmighetspolitiken. Dimensionerna ska systematiskt integreras i ordinarie processer i syfte att säkerställa att all politik stödjer hållbar utveckling – lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Under 2021 var Sverige del av FN:s frivilliga granskning om genomförandet av Agenda 2030. Den 15 juli 2021 presenterade regeringen en samlad rapport som ger en helhetsbild av hur Sveriges arbete med att genomföra Agenda 2030 går. Rapporten inkluderar en kort beskrivning av arbetet med kontroll av krigsmaterielexport.

Regeringens strävan är att effekter av den svenska krigsmaterielexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas. Enligt propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23 s. 55–56) bör utförelsen eller utlandssamverkans påverkan på en rättvis och hållbar utveckling i den mottagande staten beaktas vid tillståndsprövningen. Effekterna på hållbar utveckling beaktas även genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga och behovet av att beakta om den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras av en tilltänkt export.

Exportkontroll och feministisk utrikespolitik

Genom att bedriva en feministisk utrikespolitik arbetar regeringen systematiskt med att nå resultat som stärker kvinnors och flickors

rättigheter, representation och resurser. Regeringen lägger stor vikt vid jämställdhetsarbete i olika spår, inklusive att verka för jämställd representation i internationella processer, bl.a. i enlighet med FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Att förebygga och motverka alla former av könsrelaterat och sexuellt våld i konflikter och i samhällen generellt är en högt prioriterad fråga. En viktig del i detta arbete är den strikta kontroll som utövas över export av krigsmateriel från Sverige.

Det finns ofta ett samband mellan ansamlingar av små och lätta vapen och förekomsten av våld i en konflikt eller i ett samhälle. Olovliga och oansvariga överföringar av vapen och ammunition är i detta sammanhang ett särskilt problem, liksom bristande kontroll över lagerhållning av sådan materiel. Under 2021 har Sverige bidragit till ett antal fonder och organisationer som syftar till att minska spridningen av små och lätta vapen och effektivt genomföra de konventioner och fördrag som finns på området.

Sverige verkade tillsammans med andra länder framgångsrikt för att införa begreppet könsrelaterade våldshandlingar i vapenhandelsfördraget, vilket var första gången begreppet användes i ett internationellt, rättsligt bindande instrument. I fördragets artikel 7.4 fastslås att statsparterna ska beakta risken för att exporterad materiel används för, eller underlättar, allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot barn. Regeringen verkar aktivt för att artikel 7.4 ska tillämpas praktiskt av fördragets statsparter, samt att dessa frågor fortsatt ska uppmärksammas och följas upp inom fördragsarbetet.

Det bör noteras att beaktandet av artikel 7.4 i fördraget sker utöver den prövning som sedan tidigare görs i fråga om mänskliga rättigheter enligt de svenska riktlinjerna och enligt andra kriteriet i EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om krigsmaterielexport. Även de senare regelverken är därför betydelsefulla i detta sammanhang. I arbetet med att utforma det nya regelverket för krigsmateriel beaktades bl.a. dessa frågor.

På nationell nivå ansvarar ISP för att säkerställa att myndigheten har kompetens för att inkludera jämställdhetsaspekter och risker för könsrelaterat och sexuellt våld i bedömningar som gäller mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt och för att tillämpa artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget.

Exportkontroll och hållbart företagande

Regeringen har utarbetat en ambitiös politik för hållbart företagande. I december 2015 överlämnades en skrivelse till riksdagen med regeringens syn på ett flertal frågor inom ramen för hållbart företagande, t.ex. mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och miljöhänsyn (skrivelsen Politik för hållbart företagande, skr. 2015/16:69). Regeringen har också en nationell handlingsplan på området, Handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Under 2019 lanserade regeringen en plattform för internationellt hållbart företagande. I plattformen, Plattform för internationellt hållbart företagande, beskriver regeringen samlat vad som görs inom hållbart företagande och vilka ambitioner som finns. Från regeringens sida finns en tydlig förväntan om att svenska företag ska agera

hållbart och ansvarsfullt samt ha de internationella riktlinjerna för hållbart företagande som utgångspunkt för sitt arbete, både i Sverige och i utlandet. Ett flertal åtgärder har vidtagits för att driva på och stödja företagen i deras hållbarhetsarbete, bl.a. har det införts lagstiftning om hållbarhetsrapportering för stora företag, tydligare kriterier för hållbarhet i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och starkare lagskydd för visseblåsare.

Antikorruption är en central fråga inom regeringens mer ambitiösa politik för hållbart företagande, och var så fortsatt under 2021. Såväl givande av muta som tagande av muta är sedan länge straffbelagt i svensk lagstiftning. Vid reformen av mutbrottslagstiftningen 2012 infördes dessutom bl.a. en bestämmelse som straffbelägger vårdslös finansiering av mutbrott. Straffstadgandena kan även antas bli betydelsefulla för den internationella försvarsmaterielmarknaden.

Utöver vad som regleras genom lagstiftning förväntar sig regeringen att svenska företag ska tillämpa en tydlig antikorruptionspolicy och bidra till ökad transparens.

Sverige arbetar aktivt i olika internationella forum för att konventioner som förbjuder mutor i internationella affärstransaktioner ska tillämpas på ett effektivt sätt. Det gäller bl.a. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden, FN:s konvention mot korruption och Europarådets civilrättsliga respektive straffrättsliga konventioner på området. Regeringen har tidigare välkomnat det initiativ för en internationell uppförandekod med nolltolerans mot korruption som togs av europeiska tillverkare av krigsmateriel genom branschorganisationen Aerospace and Defence Industries Association of Europe och dess amerikanska motsvarighet.

Den största svenska branschorganisationen, Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF), som organiserar mer än 95 procent av försvarsföretagen i Sverige, ställer krav på att företag undertecknar och följer en uppförandekod för att få vara medlemmar. Uppförandekoden syftar till en hög affärsetik. Personer som representerar företagen genomgår även en särskild e-utbildning om antikorruption som har tagits fram gemensamt av SOFF och Försvarets materielverk. Hittills har drygt 4 800 personer genomgått utbildningen. SOFF arrangerar även årliga erfarenhetsutbyten mellan företagsledare om hög affärsetik. Under 2021 genomfördes evenemangen i digitalt format till följd av covid-19.

2.2 Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Grunden för den moderna svenska försvarsindustrin lades under det kalla kriget. Ambitionen då var att Sverige skulle vara oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev således en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken. Exporten av krigsmateriel, som under denna tid var begränsad, var ett led i att säkra kapaciteten att utveckla och producera materiel anpassad till den svenska försvarsmaktens behov.

Strävan efter oberoende vad gäller tillgången till krigsmateriel för det svenska försvaret har sedan kalla krigets slut gradvis ersatts av ett växande behov av materielsamarbete med likasinnade stater och grannar. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen har inneburit att både Sverige och dess samarbetsländer är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system som är tillverkade i andra länder. I många fall säkras dessa leveranser genom avtalsförpliktelser.

I regeringens proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) betonas att Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Sverige är inte med i någon militär allians. Samtidigt bygger Sverige säkerhet tillsammans med andra. Den solidariska säkerhetspolitiken är grunden för den svenska försvars- och säkerhetspolitiken. Det är ett svenskt intresse att värna och stärka solidaritet och integration inom EU samt att upprätthålla ett fredligt, stabilt och förutsägbart närområde, förankrat i europeiska och euroatlantiska strukturer.

Den transatlantiska länken är avgörande för Europas säkerhet. Tillsammans med andra stater och organisationer bidrar Sverige aktivt till att främja säkerheten i vårt närområde. Såväl Sveriges engagemang i internationell krishantering som våra utvecklade samarbeten i närområdet understryker vikten av förmåga till praktisk militär samverkan (interoperabilitet) med andra länder och organisationer.

Interoperabiliteten är beroende av att våra materielsystem kan fungera tillsammans med samarbetspartnerns materiel, liksom att den är tekniskt mogen, funktionssäker och tillgänglig. Det ligger därmed i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete i materielfrågor med ett antal traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete bygger bland annat på såväl export som import av krigsmateriel.

Regeringen har i tidigare propositioner på det försvarspolitiska området pekat ut stridsflygområdet, undervattensområdet och integritetskritiska delar av ledningsområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige.

Möjligheten att upprätthålla nationell integritet och självständighet inom områden av särskild betydelse är viktig. Väsentliga säkerhetsintressen kan i vissa fall tillgodoses med utländsk materiel om krav på försörjningstrygghet samt teknik- och kunskapsöverföring omhändertas. Sveriges försvarsindustri och krigsmaterielexport är en nödvändig del av vår militära alliansfrihet. För varje exportaffär finns därför försvars- eller säkerhetspolitiska skäl, ytterst knutna till svensk försvarsförmåga.

En internationellt konkurrenskraftig teknologinivå bidrar till att Sverige förblir ett intressant land för det internationella samarbetet. Det medför också bättre möjligheter för Sverige att påverka det internationella exportkontrollsamarbetet. Detta gäller främst inom EU, men även i ett bredare internationellt sammanhang.

I det försvarsbeslut som antogs av riksdagen i december 2020 slås fast att Sveriges säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra och att hot mot fred och säkerhet bäst avvärsjs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer. Vidare konstateras att Sveriges säkerhets- och försvarssamarbeten utvecklas tillsammans med Finland, de övriga nordiska länderna och de baltiska staterna samt inom ramen för EU, FN, Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE), Natos (North

Atlantic Treaty Organization) partnerskap och den transatlantiska länken. Vid Europeiska rådets sammanträde i december 2016 fastställdes en ny ambitionsnivå för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Sedan dess har ett antal nya försvarsinitiativ lanserats, såsom Permanenta strukturerade samarbetet (Pesco), Samordnade försvarsöversynen (CARD) och Europeiska försvarsfonden (European Defence Fund, EDF). Vidare har EU upprättat en ny struktur för finansiering av säkerhetsinstrument som ligger utanför EU:s budget, den s.k. Europeiska fredsfaciliteten (European Peace Facility, EPF). Sverige deltar i olika samarbetsprojekt som Europeiska försvarsbyrån (European Defence Agency, EDA) bedriver. Regeringens grundläggande inställning är att Sverige ska medverka i och påverka de processer som sätts igång inom det europeiska samarbetet, vilket också avser arbetet inom EDA. Samarbetet inom EDA har inneburit bättre möjligheter för svensk försvarsmakt att verka effektivt och har även förbättrat förutsättningarna för ett mer effektivt forskningssamarbete.

Sverige ingår, tillsammans med Storbritannien, Italien, Tyskland, Frankrike och Spanien, i det s.k. sexnationsinitiativet mellan de sex stora försvarsindustristaterna i Europa (Framework Agreement eller Letter of Intent, LoI). Genom samarbetet kan Sverige vara med och påverka den försvarsindustri- och exportpolitik som utvecklas i Europa. Det ger direkt och indirekt ett större inflytande över den framväxande säkerhets- och försvarspolitik i Europa.

Samarbeten inom multilaterala ramverk ger förbättrat resursutnyttjande ur ett europeiskt perspektiv och en mer harmoniserad och förbättrad europeisk och transatlantisk samverkansförmåga. EU-samarbetet, inkl. EDA, och Natos partnerskap för fred utgör här grundbultar tillsammans med sexnationsinitiativet och det nordiska försvarssamarbetet Nordefco (Nordic Defence Cooperation).

Verksamhetsområden

De viktigaste militära produktområdena inom de svenska försvars- och säkerhetsföretagen är i dag:

1. stridsflygplan
2. ytfartyg och ubåtar
3. stridsfordon och bandvagnar
4. vapensystem med kort respektive lång räckvidd i form av mark- och sjöbaserade samt flygburna system inklusive missiler
5. fin- och grovkalibrig ammunition
6. intelligent artilleriammunition
7. mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system
8. telekrigssystem som är passiva och aktiva
9. telekommunikationssystem, inklusive teleskydd
10. ledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar
11. system för övning och utbildning
12. signaturanpassning (t.ex. kamouflagesystem och radar)
13. system för samhällssäkerhet
14. kryptoutrustning
15. torpeder

16. vidmakthållande och underhåll av flygmotorer
17. krut och annat pyrotekniskt material
18. tjänster och konsultverksamhet
19. stödsystem för drift och underhåll.

2.3 Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel

EU:s gemensamma ståndpunkt om kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel

EU:s medlemsstater har nationella regler när det gäller krigsmateriel-export. Medlemsstaterna har emellertid också valt att i viss utsträckning samordna sin exportkontrollpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998 innehöll gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som tillämpades vid den nationella prövningen av exportansökningar. Uppförandekoden stärktes 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt 2008 (2008/944/Gusp). Den tillämpas av alla EU:s medlemsstater och ett antal länder som inte är medlemmar i EU (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Island, Kanada, Montenegro, Nordmakedonien och Norge).

Den gemensamma ståndpunkten innehåller bl.a. åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut tas om att tillåta export av krigsmateriel till ett land:

- *Kriterium ett* föreskriver att EU-medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden ska respekteras, särskilt de sanktioner som har antagits av t.ex. FN:s säkerhetsråd eller Europeiska unionen.
- *Kriterium två* behandlar situationen i mottagarlandet vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna och landets respekt för internationell humanitär rätt. Exportlicenser ska inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den militära tekniken eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för internt förtryck.
- *Kriterium tre* behandlar den interna situationen i mottagarlandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter.
- *Kriterium fyra* tar sikte på bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet. Exportlicenser får inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den avsedda mottagaren skulle använda den militära teknik eller den krigsmateriel som exporteras på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.
- *Kriterium fem* handlar om den möjliga inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på det egna landets, en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen.
- *Kriterium sex* behandlar köparlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, t.ex. i fråga om attityd till terrorism och respekt för internationell rätt.

- *Kriterium sju* behandlar risken för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till något annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor.
- *Kriterium åtta* föreskriver att medlemsstaterna ska beakta om den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra en hållbar utveckling i mottagarlandet.

Enskilda medlemsstater kan ha egna striktare riktlinjer än de som föreskrivs i den gemensamma ståndpunkten. Till den gemensamma ståndpunkten hör även en förteckning över de produkter som omfattas av kontrollen (EU:s gemensamma militära lista). Det har vidare tagits fram en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer ska genomföras och hur dess kriterier för exportkontroll ska tillämpas. Användarguiden uppdateras löpande.

Arbetet inom COARM

EU:s medlemsstater diskuterar regelbundet tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten om vapenexport inom EU:s rådsarbetsgrupp för frågor om kontroll av export av krigsmateriel (COARM). Här utbyter medlemsstaterna även information om synen på olika exportdestinationer. En redogörelse för arbetet, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel offentliggörs i en årlig EU-rapport.

Eftersom kriterierna i den gemensamma ståndpunkten spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsstaterna om tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten. Ett viktigt sätt för att åstadkomma detta är att öka transparensen mellan medlemsstaterna.

Under 2019 avslutade COARM en översyn av tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten och dess användarguide (i enlighet med rådsslutsatserna 10900/15). Översynen resulterade i att den gemensamma ståndpunkten uppdaterades hösten 2019 (Gusp 2019/1560). Uppdateringarna avspeglar ett antal förändringar på exportkontrollområdet som skett sedan 2008. Det gäller förändringar såväl på EU-nivå som på internationell nivå i form av bl.a. vapenhandelsfördraget, Agenda 2030 och EU-strategin mot olagliga skjutvapen samt små och lätta vapen. I samband med rådsbeslutet antogs även rådsslutsatser angående översynsarbetet (12195/19), i vilka EU framhåller vikten av att stärka samarbetet och öka konvergensen på krigsmaterielexportområdet inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Därutöver gjorde COARM revideringar i den användarguide som finns till stöd för tolkning av ståndpunktens kriterier. Under översynsarbetets gång verkade Sverige bl.a. för att få in texter om demokrati i användarguidens kapitel som behandlar det andra kriteriet och ett mottagarlands situation vad avser mänskliga rättigheter och respekt för internationell humanitär rätt. Sådana nya texter om demokrati finns nu i den reviderade användarguiden.

På grund av covid-19 hölls de flesta möten under året digitalt. Först under hösten återupptogs möten i fysisk form. Det skriftliga informationsutbytet var därför mer frekvent. COARM har under året fokuserat på att fortsätta implementeringen av översynen av den gemensamma ståndpunkten. En fråga har varit införandet av en gemensam databas för licenshandläggare som kommer att införas under 2022. Inom ramen för dialogen i COARM sker också ett fortlöpande utbyte av information mellan EU:s medlemsstater vad avser de internationella samarbeten som finns på området. Strävan är att finna gemensamma linjer som kan stärka medlemsstaternas agerande i andra forum, såsom vapenhandelsfördraget.

Genom COARM bedriver EU vidare en aktiv politik för dialog med tredjeländer om exportkontroll. Inom ramen för denna hölls under 2021 dialogmöten med bl.a. Norge och USA.

En annan aspekt på arbetet riktat mot tredjeländ är de stödprogram som EU har för att förbättra exportkontrollen i fråga om krigsmateriel, och för att främja genomförandet av vapenhandelsfördraget, för de länder som väljer att ansluta sig till fördraget.

Utbyte av information om avslag

Enligt den gemensamma ståndpunktens tillämpningsbestämmelser ska medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag på ansökningar om exporttillstånd. Under 2021 mottog Sverige 276 underrättelser om avslag från övriga medlemsstater samt Norge.

Sverige lämnade tio underrättelser om avslag. Avslagen avsåg Bangladesh, Egypten, Guinea-Bissau, Kazakstan, Qatar, Saudiarabien, Sydafrika, Taiwan, Togo och Turkmenistan. Av dessa beslutades åtta avslag med hänvisning till de svenska nationella riktlinjerna, ett med hänvisning till det andra kriteriet i EU:s gemensamma ståndpunkt rörande mottagarlandets respekt för mänskliga rättigheter och ett avslag med hänvisning till det sjunde kriteriet i EU:s gemensamma ståndpunkt rörande risken för materielens avledning till annat ändamål inom köparlandet. Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för annan svensk krigsmaterielexport. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke-godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas genom en helhetsbedömning mot de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmateriel-exporten, EU:s gemensamma ståndpunkt och vapenhandelsfördraget. För att ett tillstånd ska beviljas krävs att ansökan har stöd i regelverket som helhet.

Om en medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion som en annan avslagit, ska konsultationer genomföras innan ett tillstånd kan beviljas. Den förstnämnda medlemsstaten ska även meddela den sistnämnda sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU på sikt blir öppnare och mer enhetlig mellan medlemsstaterna. Konsultationerna leder även till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer. Genom att medlemsstaterna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, och förklarar bevelsegrunderna för detta,

minskas också risken för att någon annan medlemsstat beviljar exporten. ISP ansvarar för underrättelserna om svenska avslag och genomför konsultationer. Under 2021 tog Sverige emot fem konsultationsförfrågningar från andra EU-medlemsstater. Tre konsultationer initierades av Sverige under året.

Arbetet med EU-direktiv 2009/43/EG om överföring av krigsmateriel inom EU och EES

Under det svenska ordförandeskapet 2009 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen, det s.k. ICT-direktivet. Avsikten med direktivet är att möjliggöra mer konkurrenskraftiga försvarsindustrikoncerner och försvarssamarbeten på europeisk nivå. Europeiska kommissionen leder genomförandet av direktivet. Kommissionen assisteras i detta arbete av en expertgrupp med representanter för medlemsstaterna. Under 2021 genomförde expertgruppen tre sammanträden.

Huvudfokus för expertgruppens arbete under året har varit att identifiera de exportkontrollutmaningar medlemsstaterna och de deltagande entiteterna kan komma att ställas inför med anledning av EDF-projekten samt hur ICT-direktivet kan användas för att underlätta genomförandet av EDF-projekten. Kommissionen fortsatte under 2021 översynen av direktivet i enlighet med dess artikel 17. Som en del i det arbetet har utvärdering fortsatt av omfattningen av och villkoren i de generella överföringstillstånden som medlemsstaterna ska utfärda enligt direktivet. Arbeta med att ta fram en gemensam definition av begreppet ”särskilt utformad för militär användning”, för att minska risken för olikheter i tillämpningen mellan medlemsstaterna har fortsatt.

Export av civila skjutvapen

År 2012 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen och FN:s protokoll syftar till att motverka brottslighet genom en minskad tillgång till skjutvapen. Med export avses i förordningen utförelse ur EU, vilket för svensk del handlar dels om utförelse ur Sverige till tredjeland, dels utförelse ur någon annan medlemsstat till tredjeland för det fall leverantören är etablerad i Sverige.

Förordningen omfattar vapen, delar till vapen, och ammunition för civilt bruk. Den tillämpas inte på vapen m.m. som är särskilt utformade för militär användning eller på helautomatiska vapen. Undantagna från förordningens tillämpningsområden är bilaterala statliga transaktioner av skjutvapen m.m. som är avsedda för de väpnade styrkorna, polisen eller myndigheterna i medlemsstaterna. Replikvapen, skjutvapen som har gjorts

obrukbara, antika skjutvapen liksom institutioner och samlare som ägnar sig åt kulturella och historiska aspekter av skjutvapen är också undantagna från förordningens tillämpningsområden.

De skjutvapen m.m. som omfattas av EU-förordningen omfattas även, med undantag för slätborrade jakt- och sportvapen, av bilagan till förordningen om krigsmateriel. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning nr 258/2012 ska de aspekter som omfattas av den gemensamma ståndpunkten beaktas vid tillståndsprövningen.

EU-förordningen tillämpas i Sverige sedan 2013. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen finns i förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt EU-förordningen. Under 2021 inkom 236 ärenden till ISP och 225 tillstånd för utförelse beviljades.

Vapenembargon

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) genomför EU embargon som har beslutats av FN mot bland annat handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo som har beslutats av FN eller EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. EU:s vapenembargon omfattar normalt även förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel. Dessa förbud regleras i rådsförordningar. Embargon mot handel med produkter med dubbla användningsområden regleras såväl i rådsbeslut som i rådsförordningar. Även de åtföljs normalt av förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till produkterna.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, EU eller OSSE om ett vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. Om ett vapenembargo även gäller import, utfärdas i Sverige särskilda föreskrifter om förbudet. Sådana finns sedan tidigare för Iran, Libyen och Nordkorea. Med anledning av EU:s sanktioner mot Ryssland beslutade regeringen i december 2014 att inleda ett sådant totalt embargo mot Ryssland.

Det finns för närvarande formella EU-beslut, antingen självständiga eller grundade på FN-beslut, om att vapenembargon ska gälla Afghanistan, Belarus, Centralafrikanska republiken, Irak, Iran, Jemen, Demokratiska republiken Kongo, Libanon, Libyen, Myanmar, Nordkorea, Ryssland, Somalia, Sudan, Sydsudan, Syrien, Venezuela och Zimbabwe. Dessa embargon varierar i inriktning och omfattning. Individuellt riktade vapenembargon finns också mot sådana individer och organisationer som har uppförts på FN:s terroristlista. EU tillämpar även ett vapenembargo mot Kina på grundval av en deklaration från Europeiska rådet, som utfärdades mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Embargot är inte förankrat i någon rättsakt. Tillämpningen varierar mellan medlemsstaterna utifrån nationella lagar, regler och beslutsprocesser. Sverige tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina. Enligt beslut av

OSSE upprätthålls även ett vapenembargo mot området Nagorno-Karabach, vilket påverkar både Armenien och Azerbajdzjan.

Utrikesdepartementet har sammanställt information om vilka restriktiva åtgärder (sanktioner) mot andra länder som finns inom EU och som därigenom gäller i Sverige. Informationen finns på webbsidan regeringen.se/sanktioner och uppdateras löpande. Där redovisas också de vapenembargon och embargon mot produkter med dubbla användningsområden som är i kraft gentemot enskilda länder. På webbsidan finns även länkar till webbsidor med EU:s rättsakter om sanktioner och, i förekommande fall, till de FN-beslut som har föregått EU:s åtgärder.

2.4 Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel

Öppenhet i handeln med konventionella vapen

FN:s generalförsamling antog 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln. Resolutionen uppmanar FN:s medlemsstater att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s kontor för nedrustningsfrågor.

Rapporteringen avser handeln med följande sju materielkategorier: stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar eller robotlavetter. Definitionerna av de olika kategorierna har successivt utvidgats så att fler vapensystem ingår och möjlighet ges nu även att frivilligt rapportera exporten av små och lätta vapen. Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftförsvarssystem som ingår i kategorin robotar och robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter om stater innehav av dessa vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med Försvarsdepartementet och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med resolutionen årligen överlämnas till FN.

Eftersom registret bygger på rapporter från många större exportörer och importörer återspeglas här en betydande del av världens handel med tunga konventionella vapensystem.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är begränsad. I den rapportering för år 2021 som Sverige kommer att lämna till FN avseende de sju materielkategorierna redovisas endast export av bärbart luftvärnssystem RBS 70 till Brasilien och Tjeckien. Ingen export från Sverige finns att rapportera när det gäller övriga kategorier. Handeln med tunga vapensystem och små och lätta vapen rapporteras på årlig basis till OSSE på samma sätt som till FN.

Rapporteringsmekanismen i exportkontrollregimen Wassenaar-arrangemanget för export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper, och en åttonde kategori har tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare

information då kan lämnas frivilligt. Syftet med detta är att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden rapporteras två gånger per år.

Vapenhandelsfördraget

FN:s generalförsamling antog 2013 genom omröstning ett internationellt vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT). Genom fördraget skapades ett internationellt bindande instrument med krav på dess statsparter att upprätthålla en effektiv nationell kontroll över den internationella handeln med försvarsmateriel samt normer för vad denna kontroll ska innefatta. De förväntade långsiktiga effekterna av detta fördrag är

- ett större ansvarstagande hos länder som regelmässigt producerar och exporterar krigsmateriel,
- en minskning av den oreglerade internationella handeln, allteftersom fler stater ansluter sig och inför kontroller och
- förbättrade möjligheter att motverka den illegala handeln, genom det ökade antalet länder som utövar kontroll och genom förbättrat samarbete dem emellan.

Vapenhandelsfördraget trädde i kraft 2014. Samtliga av EU:s medlemsstater har ratificerat fördraget och är därmed fullvärdiga statsparter. I slutet av 2021 hade 110 statsparter ratificerat fördraget och ytterligare 31 hade undertecknat det.

Under 2021 hölls det sjunde statspartsmötet, som genomfördes i hybridformat med anledning av covid-19. Tre arbetsgrupper har inrättats för fördragsarbete mellan statspartsmötena. De behandlar effektivt genomförande av fördraget, ökad anslutning till fördraget samt transparens- och rapporteringsfrågor. Vidare har en frivilligfond instiftats för ekonomiskt stöd till projekt till förmån för de statsparter som behöver hjälp med att förbättra sina kontrollsystem. Ett forum för informationsutbyte har även inrättats där statsparter och signatärstater ges möjlighet att utbyta information om påträffad eller misstänkt avledning vid vapenhandel. Till följd av covid-19 har forumet dock inte kunnat sammanträda under 2021.

Regeringen fäster stor vikt vid en bred anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget. Ett universellt, juridiskt bindande fördrag som stärker kontrollen av handeln med konventionella vapen är ett effektivt verktyg för att komma till rätta med de gränsöverskridande vapenflöden som föder väpnat våld och väpnade konflikter. Sverige deltar därför aktivt i det fortsatta arbetet med att förverkliga fördragets målsättningar och för att fler stater ska ansluta sig.

Mellan 2014–2017 samordnade Sverige arbetet på rapporteringsområdet och 2018–2019 var Sverige ordförande för en underarbetsgrupp om genomförandet av centrala bestämmelser i fördraget. Under 2021 deltog Sverige i arbetsgruppernas möten, liksom i styrgruppen för ATT:s frivilligfond. Sverige är en av de större bidragsgivarna till frivilligfonden och har även bidragit till den FN-fond som tidigare inrättats för samarbete

om vapenreglering. De två fonderna kompletterar varandra i det att de är inriktade på olika stödkanaler. Under 2021 har Sverige också lämnat bidrag till civilsamhällesorganisationer som verkar för stärkt implementering av och bredare anslutning till ATT, t.ex. koalitionen Control Arms.

EU:s medlemsstater fortsatte under året att samordna sitt agerande i fråga om vapenhandelsfördraget i rådsarbetsgruppen COARM.

Små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen omfattar i princip handeldvapen som kan bäras och avfyras av en person, liksom vapen som är avsedda att bäras och användas av två eller flera personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner. Exempel på den senare är kulsprutor, granatgevär och bärbara robotar. I olika internationella forum, såsom FN, EU och OSSE, pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa, som dagligen används i lokala och regionala konflikter, inte minst i utvecklingsländerna och i samband med grov och ofta organiserad brottslighet.

Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med små och lätta vapen. FN:s arbete syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridningsarbete är också angeläget för att förhindra brottslighet, inte minst terroristbrott. FN:s handlingsprogram kompletterar arbetet med kontroll av den internationella vapenhandeln inom vapenhandelsfördraget, genom att fokusera på åtgärder på nationell nivå i syfte att minska illegala flöden av små och lätta vapen. Under 2021 deltog Sverige i det sjunde uppföljande mötet inom ramen för handlingsprogrammet.

Inom EU utgår arbetet från en gemensam strategi som antogs 2018 mot olagliga skjutvapen och mot små och lätta vapen och ammunition. Strategin innehåller en rad förslag till åtgärder för arbetet mot små och lätta vapen inom ramen för unionens gränser samt i EU:s närområde och avspeglar svenska prioriteringar väl.

Vid OSSE:s ministermöte 2018 antogs en deklaration om organisationens arbete med normbildning och lämpliga tillvägagångssätt för bekämpning av olovlig spridning av små och lätta vapen och säker lagerhållning av konventionell ammunition. Efter att deklarationen antogs har bland annat ett arbete med att revidera handböcker, s.k. Best Practice Guides pågått inom detta område. Handböckerna ges ut av sekretariatet efter att de antagits i Forum för säkerhetssamarbete (FSC). Sverige har under 2021 ansvarat för utarbetandet av handboken ”Best Practice guide on Small Arms and Light Weapons in Disarmament, Demobilization and Reintegrations processes”. Inför OSSE:s ministerrådsmöte i Stockholm

2021 förhandlades ett utkast till ett beslut om små och lätta vapen, för vilket konsensus inte kunde nås. Sverige har under året rapporterat export av små och lätta vapen till FN:s vapenhandelsregister liksom till OSSE:s register över handel med konventionella vapen.

Under 2021 har Sverige bidragit till ett antal fonder som syftar till att minska den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen och stärka de internationella processer som finns på området. Ett sådant exempel är Saving Lives Entity som etablerats inom FN:s fredsbyggandefond, och som syftar till att genom ett jämställdhetsintegrerat och multidimensionellt angreppssätt hantera de allvarliga utmaningarna kopplade till små och lätta vapen och väpnat våld. Sverige är en av de största givarna till fonden, som upprättades som svar på behovet av mer flexibel och långsiktig finansiering för att motverka spridningen av små och lätta vapen.

Sexnationsinitiativet

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa – Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland – ingick 2000 ett försvarsindustriellt samarbetsavtal på regeringsnivå. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring som ländernas försvarsministrar ingick 1998, det s.k. sexnationsinitiativet. Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och driften av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten inom sexnationsinitiativet och dess arbetsgrupper omfattar även frågor om exportkontroll.

Covid-19 begränsade kraftigt arbetet inom ramen för sexnationsinitiativet under 2021 och inga fysiska möten genomfördes under året. En informell arbetsgrupp, LoI Export Control Informal Working Group (LoI ECIWG), återaktiverades under året och genomförde digitala möten för att diskutera exportkontrollfrågor kopplade till Europeiska försvarsfonden (EDF) samt framtida hantering av tredjelandsexport inom ramen för samarbetet.

3 Produkter med dubbla användningsområden

3.1 Bakgrund och definitioner

Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses föremål tillverkade för civilt bruk, vilka även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Produkter med dubbla användningsområden kan även omfatta vissa andra produkter med särskild strategisk betydelse, t.ex. kryptosystem.

Inom de internationella exportkontrollregimerna har det utarbetats kontrollistor som fastställer vilka produkter som ska vara underställda tillståndsprövning. Behovet grundar sig på att en del länder till exempel bedriver program för att framställa massförstörelsevapen, trots att de har undertecknat internationella avtal som förbjuder eller reglerar sådan

verksamhet, eller för att de står utanför dessa avtal. Dessa länder har ofta stärkt sin kapacitet genom att importera civila produkter som sedan har använts för militära syften.

Det finns historiska exempel på att länder har skaffat sig militär kapacitet genom att importera produkter från företag som i sin tur har varit omedvetna om att de har bidragit till utveckling och produktion av bland annat massförstörelsevapen. Ofta sänds samma inköpsförfrågan till företag i olika länder. Tidigare kunde ett land neka export samtidigt som ett annat land tillät den. Behovet av ett utökat samarbete och informationsutbyte mellan exporterande länder var därför uppenbart. Detta var grunden för skapandet av exportkontrollregimerna. På senare år har även behovet av en samordnad kontroll i syfte att förebygga terrorism aktualiserats.

Frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen har länge stått högt på den internationella dagordningen. Fokus har framför allt legat på att förhindra att ytterligare stater anskaffar massförstörelsevapen. Efter terrordåden den 11 september 2001 har stor uppmärksamhet också riktats mot icke-statliga aktörer. Det internationella samfundet har under de senaste decennierna utvecklat en rad samarbetsformer för att kontrollera spridningen av dessa produkter. Multilaterala åtgärder för att förhindra spridning av massförstörelsevapen har framför allt tagit sig uttryck i ett antal internationella avtal samt samarbeten inom ett antal exportkontrollregimer där många av de viktigare producentländerna samarbetar för att effektivisera icke-spridningsarbetet. Det finns inte någon juridisk definition av vad som avses med massförstörelsevapen. Begreppet brukar dock vanligtvis avse kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. I modern terminologi anses ibland även radiologiska vapen vara ett stridsmedel som omfattas av begreppet. I arbetet för att hindra spridningen av massförstörelsevapen inkluderas också vissa vapenbärare som är i stand att bära sådana vapen, såsom kryssningsrobotar och långgräckviddiga ballistiska robotar.

För länderna i Europeiska unionen (EU) finns ett gemensamt regelverk i form av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Denna förordning ersatte det tidigare regelverket i form av rådets förordning (EG) 428/2009 den 9 september 2021. Några av nyheterna i den nya PDA-förordningen beskrivs i avsnitt 3.2 nedan samt i *bilaga 4*.

Själva exportkontrollen utövas alltid på nationell nivå men genom de internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.2 för en genomgång av regimerna) och inom EU sker ett omfattande samordnande arbete.

EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen från 2003 innehåller ett åtagande att stärka effektiviteten i exportkontrollen av PDA i Europa. Ett grundläggande skäl är att det inom EU tillverkas åtskilliga känsliga produkter som skulle kunna missbrukas och användas inom program för massförstörelsevapen. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara proportionella med hänsyn till spridningsrisken och inte onödigt störa den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft.

3.2 Reglering av produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2021/22:114

Att en produkt med dubbla användningsområden hamnar på en kontrollista behöver inte innebära att export av denna produkt är förbjuden, utan att produkten bedöms vara känslig och att exporten därför omfattas av kontroll. Kontrollistorna i de olika regimerna lyfts för EU:s del in i bilaga I till PDA-förordningen och utgör grunden för beslut om godkännande (exporttillstånd) eller avslag av export.

PDA-förordningen slår fast att medlemsstaterna även kan använda sig av en mekanism som möjliggör att produkter utanför listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har information om att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller för andra militära syften. Denna mekanism benämns generalklausul i den svenska terminologin men är mer känd under sin engelska benämning catch-all. Denna mekanism utgör även praxis inom de internationella exportkontrollregimerna.

Den nya PDA-förordningens artikel 5 innebär att även exporter av olistade cyberövervakningsprodukter omfattas av tillståndsplikt om exportören har informerats av den behöriga myndigheten att produkterna kan vara avsedda för användning i samband med internt förtryck eller för att begå allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt. Cyberövervakningsprodukter definieras i artikel 2.20 som produkter med dubbla användningsområden som är särskilt konstruerade för att möjliggöra dold övervakning av fysiska personer genom monitorering, extraktion, inhämtning eller analys av data från informations- och telekommunikationssystem. En annan ny kontrollmöjlighet finns enligt artikel 10 genom att produkter som inte listats i bilaga I men väl i andra medlemsstaters nationella kontrollförteckningar enligt artikel 9, kan omfattas av tillståndsplikt även i Sverige om den behöriga svenska myndigheten informerat exportören att produkten kan vara avsedd för användning som ger anledning till oro avseende den allmänna säkerheten, inbegripet förebyggande av terroristhandlingar, eller överväganden rörande mänskliga rättigheter. Syftet med denna mekanism i artikel 10 är att medlemsstaterna snabbt ska kunna samordna sina åtgärder när nya risker identifieras, t.ex. på grund av framväxande teknologier.

En stor del av arbetet inom EU och inom regimerna utgörs av en omfattande informationsverksamhet (s.k. outreach), riktad till den egna industrin och till andra länder, om behovet av exportkontroll och utveckling av exportkontrollsystem.

Nationellt regleras exportkontroll av PDA och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till den EU-rättsliga PDA-förordningen.

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svår att ge då en betydande del av de sålda produkterna går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av EU:s generella exporttillstånd. Huvudregeln är att det inte

krävs tillstånd vid överföring till en annan EU-medlemsstat. Det generella tillståndet EU001 gäller med några undantag alla produkter i bilaga I till PDA-förordning beträffande export till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Nya Zeeland, Norge, Schweiz, Storbritannien och USA. Därutöver finns ytterligare sju generella tillstånd (EU002–EU008).

Till skillnad från företag som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande verksamhetstillstånd enligt exportkontrollagstiftningen för företag som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA. Dessa företag är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrollagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat eller sålt kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Hit räknas försäljning både inom och utom Sverige.

Om ett företag skulle känna till att en produkt med dubbla användningsområden som företaget i fråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU-förordningen, är avsedd att användas i anslutning till massförstörelsevapen finns en skyldighet för företaget att informera ISP. Efter en sedvanlig tillståndsprövning kan myndigheten besluta om att inte ge tillstånd för exporten enligt catch-all klausulen. Detsamma gäller om exportören känner till att en cyberövervakningsprodukt är avsedd för användning i anslutning till internt förtryck eller allvarliga kränkningar enligt artikel 5.

Av de PDA som exporteras med tillstånd från ISP är den dominerande delen telekommunikationsutrustning som innehåller kryptering samt värmekameror som båda kontrolleras inom exportkontrollregimen Wassenaar-arrangemanget. Även kolfiber liksom frekvensomvandlare till mejeri- och livsmedelsindustrin utgör en betydande del. En annan volymmässigt stor produkt är värmeväxlare som är kontrollerade inom exportkontrollregimen Australiengruppen. Andra produkter, som t.ex. isostatpressar, kemikalier eller obemannade luftfarkoster och utrustning relaterad till sådana farkoster, är volymmässigt mindre omfattande.

Embargo på handel med PDA finns enligt beslut av FN, som genomförts och utvidgats av EU, mot Nordkorea. Detta embargo är genom EU-beslut fullständigt, dvs. det omfattar alla produkter på EU:s kontrollista. Även vissa liknande produkter är belagda med embargo.

Likaså har EU, mot bakgrund av Rysslands annektering av Krimhalvön i Ukraina 2014, beslutat om vissa restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland. Dessa har fortsatt att gälla under 2021. Exportrestriktionerna omfattar hela EU:s kontrollista för produkter med dubbla användningsområden, i den mån de är avsedda för militär slutanvändning eller militär slutanvändare. Efter 2021 har ytterligare sanktioner mot Ryssland tillkommit med anledning av Rysslands invasion av Ukraina 2022.

Export av vissa PDA är enligt EU-beslut också förbjuden respektive belagd med tillståndskrav i förhållande till Syrien.

I januari 2016 lyftes EU:s samtliga kärnteknikrelaterade sanktioner mot Iran i enlighet med den kärntekniska överenskommelsen Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA), då Internationella atomenergiorganet (IAEA) bekräftat att Iran hade levt upp till sina åtaganden enligt planen. I maj 2018 meddelade USA att man avsåg att lämna JCPOA och ensidigt återinföra de sanktioner som tidigare lyfts med anledning av överenskommelsen. USA:s sanktioner återinfördes därefter i ett första steg

i augusti och i ett andra steg i november 2018. EU:s åtaganden mot överenskommelsen står fast. Tillståndsförfaranden gäller numera för de PDA som tidigare varit föremål för embargo. Detta gäller dock inte de produkter som omfattas av missilteknologikontrollregimen.

Sverige har både rättsligt bindande åtaganden som har beslutats av FN och EU och politiska åtaganden inom ramen för exportkontrollregimerna som syftar till att begränsa spridningen av känslig information och teknologi, inklusive sådan som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen. Ett viktigt element är att verka för vaksamhet gällande spridning av känslig information genom kunskapsöverföringar vid exempelvis högskoleutbildningar och forskningssamarbeten. Under 2021 fortsatte samarbetet mellan berörda myndigheter i dessa frågor. Ett verktyg är den s.k. konsulära vaksamheten, som omfattar antagning vid högskolor och prövning av ansökningar om uppehållstillstånd för studier som rör sådan känslig information och teknik. ISP fortsatte också sitt arbete riktat mot universitet och högskolor för att stärka medvetenheten om riskerna kopplade till spridning av känsliga teknologier. Inom ramen för EU-samarbetet deltog ISP aktivt i framtagandet av en rekommendation om interna efterlevnadsprogram särskilt riktad till verksamheter som bedriver forskning inom PDA.

3.3 Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna

Internationella avtal

När det gäller de internationella avtalen bör följande avtal särskilt nämnas:

- 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsavtalet)
- 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (BTWC)
- 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC).

Sverige är statspart i alla tre avtal (jfr Sveriges internationella överenskommelser [SÖ] 1970:12, SÖ 1976:18 och SÖ 1993:28).

Genom icke-spridningsavtalet förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna att inte överföra kärnbränsle eller särskilt klyvbart material eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material till någon icke-kärnvapenstat, med mindre än att materialet eller utrustningen står under IAEA:s kontroll.

I BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel.

I CWC föreskrivs att dessa parter varken direkt eller indirekt får överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller de också bestämmelser om att parterna ska främja handel för fredliga ändamål. Detta beror på att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden, och att handel med produkter för civilt bruk därför bör uppmuntras.

De internationella exportkontrollregimerna

För att förstärka det internationella samarbetet rörande icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder på eget initiativ slutit sig samman i fem internationella exportkontrollregimer: Zangger-kommittén, Nuclear Suppliers Group, Australiengruppen, missilteknologikontrollregimen och Wassenaar-arrangemanget.

Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen och att skapa större enhetlighet i deltagande länders exportkontroll av dessa. Till stöd för detta arbete har respektive regim en lista med produkter som omfattas av kontroll. Listorna ses över årligen. Arbetet omfattar även utbyte av information om nekade exporter, spridningsrisker samt kontakter med tredjeländ för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar.

Grunden för samarbetet i exportkontrollregimerna är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Detta uppnås genom en nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats som strategiska. Deltagande i regimerna underlättar samtidigt uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelserna i internationella avtal om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

De internationella exportkontrollregimerna arbetar sedan länge med tidig identifiering av nya icke-kontrollerade produkter och teknologier, som kan användas för militära ändamål. Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande teknologier, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, gör detta arbete alltmer angeläget. Sverige berörs av utvecklingen då vi har en exportorienterad och avancerad industri med spjutspets-teknologi. Framväxande känsliga teknologier kräver allt större uppmärksamhet – både nationellt genom t.ex. stärkt myndighetssamverkan och internationellt genom samarbete med andra länder i de olika exportkontrollregimerna.

Zangger-kommittén

Zangger-kommittén bildades 1974, och behandlar frågor om exportkontroll relaterade till icke-spridningsavtalet. Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och material som särskilt konstruerats eller iordningsställs för bearbetning, användning eller tillverkning av särskilt klyvbart material. Ansvar är därmed delvis överlappande med Nuclear Suppliers Group, som behandlas nedan. Icke-spridningsavtalet föreskriver att export av sådan utrustning och material till en icke-kärnvapenstat, liksom råmaterial och särskilt klyvbart material, endast får ske om råmaterialet eller det särskilt klyvbara materialet underställs IAEA:s

kontroll. Utrustningen och materialen anges i kommitténs kontrollista, som uppdateras i ljuset av den tekniska utvecklingen. Listan uppdaterades under 2020 och finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev.5). Svenska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ansvarar för att upprätthålla Zangger-kommitténs webbplats.

Skr. 2021/22:114

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Groups (NSG) arbete avser exportkontroll av produkter som finns listade i del 1 och del 2 i NSG:s riktlinjer, däribland produkter för nukleärt bruk samt andra PDA som kan användas i samband med utveckling eller produktion av kärnvapen. Produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller de två kontrollistorna för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.14/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.11/Part 2). Årets plenarmöte ägde rum i Bryssel under belgiskt ordförandeskap. Under mötet utbyttes bland annat information om arbetet med icke-spridning av kärnvapen och exportkontroll, bland annat med bäring på situationerna i Iran och Nordkorea. NSG-staterna uttryckte beslutsamhet om ett fortsatt effektivt arbete inom NSG, även under de restriktioner som covid-19 förde med sig.

Australiengruppen

Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera medlemsstaternas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. År 1990 beslutades dock att kontrollistorna skulle utökas till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller främst exportkontroll av fullständiga robotsystem (inklusive ballistiska robotar och bärraketer för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsrobotar, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av robotar och även mindre obemannade luftfarkoster konstruerade för att kunna sprida aerosoler. Plenarmötet 2021 hölls i Sotji, Ryssland. Under mötet utbyttes bland annat information om utmaningarna med spridning av robotar, särskilt pågående robotutvecklingsprogram i Asien (t.ex. Nordkorea) och Mellanöstern (t.ex. Iran), och risken för att dessa kan bidra till nya program i andra länder.

Wassenaar-arrangemanget

Wassenaar-arrangemanget bildades 1996 som efterföljare till det internationella exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom kommittén Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (CoCom). Arrangemangets arbetsfält omfattar kontrollen av konventionella vapen samt varor och teknologier med dubbla användningsområden som inte kontrolleras i andra regimer. Det utgör därmed ett viktigt komplement till arbetet i övriga regimer som uteslutande fokuserar på massförstörelsevapen samt vissa vapenbärare. Arrangemanget har i dag 42 deltagande stater. Bland dessa återfinns flertalet stora producenter och teknologit innehavare på de berörda områdena.

Syftet med arrangemangets verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja öppenhet och ett ansvarsfullt agerande när det gäller överföringar av vissa konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. Grundsynen i Wassenaar-arrangemanget är att handel med de varor som finns på kontrollistorna ska vara tillåten, men att den måste ske under kontrollerade former.

En viktig funktion som Wassenaar-arrangemanget upprätthåller är att regelbundet samla den tekniska expertisen från de deltagande staterna för att uppdatera de gemensamma kontrollistorna i ljuset av den tekniska utvecklingen.

Arrangemanget upprätthåller två kontrollistor som är fogade till dess grunddokument: Munitions List, som omfattar konventionell krigsmateriel, och List of Dual-Use Goods and Technologies, som omfattar produkter och teknologier med både civila och militära användningsområden som inte finns på övriga regimers kontrollistor. Båda listorna är i praktiken vägledande för innehållet i EU:s motsvarande kontrollistor.

Wassenaar-arrangemanget håller årliga plenarmöten i Wien på senhösten. Under dessa möten behandlas frågor av principiell betydelse för samarbetets fortsatta utveckling. På grundval av det löpande tekniska arbetet under året beslutas också om uppdateringar av kontrollistorna. Plenarmöte kunde inte genomföras 2021, men ett antal beslut i organisatoriska och administrativa frågor kunde fattas genom skriftligt förfarande.

3.4 Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna. Inom EU sker samordningen närmast i rådsarbetsgruppen för icke-spridning (Council Working Group on Non-proliferation, CONOP), som hanterar icke-spridningsfrågor generellt, och rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) som bl.a. arbetar

med policyfrågor samt uppdatering av den kontrollista med produkter med dubbla användningsområden som faller under PDA-förordningen.

Under året antogs en ny version av PDA-förordningen som trädde i kraft den 9 september 2021. Härigenom sattes slutpunkt för flera års förhandlingar i WPDU, Europaparlamentet och den s.k. trilogprocessen. Kommissionens ursprungliga förslag lades fram för medlemsstaterna och Europaparlamentet hösten 2016. Det rör sig om en omfattande revidering av den nuvarande förordningen. Syftet är enligt kommissionen att modernisera regelverket och effektivisera kontrollarbetet för både exportkontrollmyndigheter och industrin. Den omarbetade förordningen innehåller således flera ändringar jämfört med den förra versionen (rådets förordning (EG) nr 428/2009), varav några beskrivs kort i *bilaga 4*.

En utredare har haft i uppdrag att biträda Regeringskansliet med analys av behovet av författningsändringar med anledning av den omarbetade PDA-förordningen. I promemorian Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden (Ds 2021:32), som remitterades i slutet av 2021, lämnades förslag på författningsändringar som bör göras med anledning av den nya PDA-förordningen.

Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska medlemsstaterna arbeta för att EU ska vara en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna. EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater ska erbjudas medlemskap i alla exportkontrollregimerna. Det huvudsakliga skälet är EU:s gemensamma inre marknad som omfattar de allra flesta produkter med dubbla användningsområden, liksom en strävan att upprätthålla en för alla EU:s medlemsstater harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. Handeln inom EU räknas i dessa sammanhang inte som export. Därmed är EU:s medlemsstater beroende av respektive lands exportkontrollsystem. Även av detta skäl får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en viktig dimension.

Genom beslut i NSG och Australiengruppen är samtliga av EU:s medlemsstater numera medlemmar i dessa regimer. I missilteknologi-kontrollregimen har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien, Slovakien och Slovenien. För Wassenaar-arrangemanget gäller detsamma för Cypern.

Årets arbete med kontrollistorna

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året arbetas in i bilaga I till PDA-förordningen och blir därmed juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. I enlighet med sina delegerade befogenheter har kommissionen uppdaterat bilaga I i enlighet med de ändringar som beslutats i exportkontrollregimerna samt gjort följdändringar i bilaga IIa–IIg och bilaga IV. Ändringarna fastställs i regimerna mot slutet av ett kalenderår och införs som regel i bilaga I påföljande år.

Rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden

Verksamheten inom rådsarbetsgruppen för PDA-frågor (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) under 2021 dominerades inledningsvis av den rättslingvistiska granskningen av den omarbetade PDA-förordningen.

Utöver arbetet med den omarbetade PDA-förordningen ägnades verksamheten i WPDU åt bl.a. utbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen av exportkontrollrelaterad information och statistik samt frågor om nya teknologier. WPDU arbetade även med exportkontrollfrågor i EU-US Trade and Technology Council (TTC) som påbörjade sitt arbete under året.

Arbetet inom Dual-Use Coordination Group

Verksamheten inom koordinationsgruppen Dual-Use Coordination Group (DUCG) syftar till att samordna tillämpningen av PDA-förordningen. Under året har gruppen bl.a. lämnat stöd i arbetet med att uppdatera den EU-gemensamma kontrollistan, tagit fram statistikunderlag till kommissionens årliga rapport om exportkontroll, utbytt erfarenheter och information om nationellt genomförande av PDA-regelverket samt bistått kommissionen i utvecklingen av det elektroniska informationssystemet DUEs.

DUCG inrättade 2019 en teknisk expertgrupp med uppdrag att ta fram en vägledning rörande exportkontroll av PDA som är särskilt riktad till lärosäten och andra forskningsinstitut (forskningsorganisationer). Som ett resultat av expertgruppens arbete publicerades kommissionens rekommendation (EU) 2021/1700. ISP representerade Sverige i expertgruppen. Under 2021 inrättade DUCG en ny expertgrupp med uppdrag att samordna samt utbyta information kring ny teknologi och återaktiverade en tidigare expertgrupp för cyberövervakningsprodukter med uppdrag att koordinera medlemsstaterna samt ta fram en vägledning rörande cyberövervakningsprodukter riktad till exportörer. ISP var en av myndigheterna som representerade Sverige i den senare expertgruppen.

3.5 FN:s säkerhetsråds resolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen

FN:s säkerhetsråd antog 2004 resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater att förhindra icke-statliga aktörer (terrorister) från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Det fastslås bl.a. att alla stater ska inrätta en effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den förpliktar.

Genom resolution 1540 fattades också beslut om att inrätta en kommitté med uppgift att rapportera till säkerhetsrådet om genomförandet av resolutionen. FN:s medlemsstater uppmanas att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. Mandatet för 1540-kommittén förlängdes i april 2021 till februari 2022.

En internationell verksamhet som har beröringspunkter med och delvis överlappar säkerhetsrådets resolution 1540 är initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen (Proliferation Security Initiative) som 107 länder har anslutit sig till. EU och Sverige stöder detta initiativ som syftar till att – inom ramen för folkrätten och nationell rätt – stärka det internationella samarbetet för att bättre kunna förhindra transporter till obehöriga mottagare av massförstörelsevapen och insatsvaror till sådana produkter. Det nationella arbetet med att upprätthålla nödvändig beredskap och agera i ett brådskande ärende av denna typ är fördelat mellan berörda myndigheter i enlighet med ordinarie ansvarsprinciper.

4 Ansvariga myndigheter

4.1 Inspektionen för strategiska produkter

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. För PDA och tekniskt bistånd har ISP detta ansvar i fall där inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Strålsäkerhetsmyndigheten har sådant ansvar när det gäller särskilt känsliga kärntekniska produkter.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets radioanstalt bistår ISP med teknisk kompetens, och bl.a. Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen och Försvarets radioanstalt bistår ISP med information. ISP har även ett etablerat samarbete med Tullverket. Vissa av ISP:s tillsynsbesök genomförs som gemensamma tillsynsbesök med Tullverket och myndigheterna utbyter även information om utförelse-tillstånd.

Genom regeringsbeslut har ISP utsetts att som s.k. behörig myndighet fullgöra vissa angivna uppgifter enligt rådsförordningar om sanktioner som har beslutats av Europeiska unionen (EU). ISP har också vissa tillsynsuppgifter i förhållande till särskilda förbudsföreskrifter som regeringen meddelat med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

ISP är nationell myndighet under 1992 års konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC) och utför de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen. Den verksamheten hos ISP behandlas inte i denna skrivelse, då den inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll.

ISP är även tillståndsmyndighet för ärenden enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om

genomförande av artikel 10 i Förenta nationernas (FN) protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder.

I juni 2020 utsågs ISP till Sveriges kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 av den 19 mars 2019 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Förordningen trädde i kraft den 11 oktober 2020. ISP gavs även i uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter utveckla de former för samverkan som krävs för att ISP ska kunna utföra arbetsuppgifterna som nationell kontaktpunkt. Arbetet som rör granskning av utländska direktinvesteringar behandlas inte i denna skrivelse då det i dagsläget inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll.

I den utredning om granskning av utländska direktinvesteringar (Direktinvesteringsutredningen) som lämnade sitt slutbetänkande i november 2021 föreslogs ISP få en ny uppgift som granskningsmyndighet enligt det föreslagna regelverket (SOU 2021:87). Utredningens förslag har remitterats.

Myndighetens uppgifter framgår av förordningen (2010:1101) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. Av förordningen framgår bland annat att ISP varje år till regeringen ska lämna dels en redogörelse för den svenska exporten av krigsmateriel och andra strategiska produkter under det föregående kalenderåret, dels en beskrivning av viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll. Dessa uppgifter ligger till grund för den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll, inklusive årets skrivelse.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I lagen om krigsmateriel och förordningen om krigsmateriel föreskrivs flertalet skyldigheter för företagen att lämna underrättelser och uppgifter till ISP. Exempelvis ska företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen om deras exportplaner. ISP kan lämna positiva eller negativa s.k. förhandsbesked till företagen om känsliga eller tidigare oprövade destinationer.

Förutom att fatta beslut i utförelseärenden granskar ISP de underrättelser som företag och myndigheter är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av krigsmateriel. ISP har i detta skede möjlighet att meddela förbud mot att anbud lämnas eller mot att avtal ingås. De krigsmaterielexporterande företagen ska också rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriel krävs enligt exportkontrollagstiftningen inget tillstånd för att tillverka PDA. Vidare krävs som huvudregel inte tillstånd för försäljning av PDA inom EU (tillstånd krävs endast för s.k. bilaga IV-produkter). Den kontrollista som gäller enligt PDA-förordningen anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Det är i första hand företagen som ska klassificera huruvida en produkt är att betrakta som PDA eller inte. När ett företag är osäkert på om dess produkt omfattas av kontroll eller inte kan företaget lämna in en produktförfrågan till ISP. Mot denna bakgrund ser ISP:s kontakter med företag som hanterar PDA annorlunda ut än de som gäller krigsmateriel. ISP möter i regel företag som hanterar PDA mindre regelbundet, med undantag för ett fåtal krigsmaterieföretag.

I sin tillsynsroll genomför ISP tillsynsbesök hos företag och myndigheter för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. Under 2021 kunde endast ett sådant besök genomföras på grund av covid-19. ISP genomförde därutöver 31 digitala tillsynsbesök. Dessa inkluderade lärosäten och företag verksamma inom både PDA- och krigsmaterielområdet.

Finansiering

Regler om ISP:s finansiering framgår av förordningen (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. En stor del av myndighetens verksamhet finansieras av aktörer vars verksamhet kontrolleras av ISP. Förordningen föreskriver att kretsen av avgiftsskyldiga fördelas på tre avgiftskollektiv: krigsmateriel, produkter med dubbla användningsområden och produkter enligt lagen (1994:118) om inspektioner enligt FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen.

När ISP, genom förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, fick till uppgift att pröva ärenden om exporttillstånd enligt förordning (EU) nr 258/2012, gavs ISP också rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningarna.

Delar av ISP:s internationella verksamhet, stöd till Regeringskansliet och arbete med internationella sanktioner, anslagsfinansieras.

ISP:s tjänsteexport ska i huvudsak finansieras av någon annan part än ISP. Under 2021 genomfördes ingen tjänsteexport.

Exportkontrollrådet

Riksdagen beslutade 1984, på grundval av propositionen om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, m.m. (prop. 1984/85:82), att en rådgivande nämnd i krigsmateriel frågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med inrättandet av ISP 1996. Regler för rådets sammansättning och verksamhet finns i ISP:s instruktion. Samtliga riksdagspartier är representerade i EKR, i något fall med tidigare riksdagsledamot. ISP:s generaldirektör är dess ordförande.

Den 1 november 2019 tillträdde ett nytt exportkontrollråd, efter regeringens förordnande. I enlighet med förslagen från slutbetänkandet Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) utsågs också för

första gången suppleanter till de ordinarie ledamöterna. En lista över rådets ledamöter och suppleanter finns i slutet av det här avsnittet.

ISP:s generaldirektör ansvarar för urvalet av ärenden som görs till föremål för samråd med Exportkontrollrådet. Samråd kan exempelvis ske innan förhandsbesked lämnas till ett företag. Generaldirektören ska samråda med rådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen för slutlig prövning enligt lagen om krigsmateriel eller enligt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.

Vid EKR:s sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella. Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar av ärendenas försvarspolitiska betydelse. ISP:s generaldirektör kan även kalla andra experter. En uppgift för EKR är att lämna synpunkter om tilltänkt export med utgångspunkt i de svenska riktlinjerna, EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt vapenhandelsfördraget till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförselärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförselbeslut om export, behandlade anbudsunderrättelser och samarbetsavtal samt meddelade förhandsbesked. Från och med 2005 redovisar ISP även samtliga utförselbeslut om export av produkter med dubbla användningsområden i EKR. Sammantaget säkerställer detta system en god insyn i tillämpningen av exportkontrollregelverket för parlamentariker från samtliga partier i riksdagen.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för riksdagspartierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från det som gäller i flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär genomförs. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs om enskilda länder omfattas normalt av utrikessekretess.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen ska överlägga med Utrikesnämnden om. Under 2021 genomfördes sex EKR-sammanträden. Rådet behandlade tretton ärenden för samråd. Tio av dessa avsåg krigsmateriel och tre avsåg PDA.

Ledamöter i Exportkontrollrådet:

- riksdagsledamoten Jan R Andersson (M)
- riksdagsledamoten Camilla Brodin (KD)
- riksdagsledamoten Annicka Engblom (M)
- riksdagsledamoten Camilla Hansén (MP)
- riksdagsledamoten Kerstin Lundgren (C)
- riksdagsledamoten Maria Nilsson (L)
- riksdagsledamoten Mattias Ottosson (S)
- riksdagsledamoten Roger Richtoff (SD)
- tidigare riksdagsledamoten Marie Granlund (S)

- tidigare riksdagsledamoten Stig Henriksson (V)
- tidigare riksdagsledamoten Lars Johansson (S)
- tidigare riksdagsledamoten Per Westerberg (M)

Suppleanter i Exportkontrollrådet:

- riksdagsledamoten Gudrun Brunegård (KD)
- riksdagsledamoten Magnus Ek (C)
- riksdagsledamoten Hanna Gunnarsson (V)
- riksdagsledamoten Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)
- riksdagsledamoten Caroline Nordengrip (SD)
- tidigare riksdagsledamoten Agneta Börjesson (MP)
- tidigare riksdagsledamoten Eva Sonidsson (S)
- tidigare riksdagsledamoten Lars Tysklind (L)

Samverkansrådet

Ett samverkansråd är knutet till ISP för samverkan mellan myndigheter i icke-spridningsfrågor. Det består av generaldirektören samt ledamöter från de samverkande myndigheter som ISP utser. Samverkansrådet sammanträdde en gång under 2021.

Teknisk-vetenskapliga rådet

Ett teknisk-vetenskapligt råd är knutet till ISP för att bistå ISP:s generaldirektör i beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Rådet består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Det teknisk-vetenskapliga rådet genomförde ett sammanträde under 2021.

4.2 Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är, enligt förordningen (2008:452) med instruktion för Strålsäkerhetsmyndigheten, förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, frågor om säkerhet och fysiskt skydd i kärnteknisk och annan verksamhet med strålning samt frågor om nukleär icke-spridning.

SSM:s uppgifter inom icke-spridning i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i den nämnda förordningen samt i förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Av denna framgår att SSM beslutar om tillstånd för export till ett land utanför EU och för överföring inom EU av kärnämne och kärntekniska produkter. Detta gäller dock inte i vissa specifika fall, som anges i förordningen, där regeringen är beslutande organ. Produkterna är specificerade i bilaga I, kategori 0, och i bilaga IV till PDA-förordningen. SSM är även nationell tillsynsmyndighet som kontrollerar att dessa bestämmelser följs.

SSM är utsedd genom regeringsbeslut att vara behörig myndighet och fullgöra uppgifter avseende tillståndsprövning som följer av rådets förordning (EU) nr 267/2012 av den 23 mars 2012 om restriktiva åtgärder mot Iran och om upphävande av förordning (EU) nr 961/201.

Inom området nukleär icke-spridning är SSM också nationell tillsynsmyndighet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet för att svensk kärnteknisk verksamhet bedrivs på sådant sätt att den uppfyller de förpliktelser som följer av Sveriges internationella överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen. SSM är även nationell kontaktpunkt för Internationella atomenergiorganets (IAEA) databas för olovlig handel och annan otillåten hantering av kärnämnen och radioaktiva ämnen.

SSM samarbetar med andra myndigheter i exportkontrollfrågor, framför allt ISP. SSM får också stöd med teknisk kompetens från Totalförsvarets forskningsinstitut, men har själv en hög kompetens inom det kärntekniska området.

Kontroll av kärnteknisk export

Kärnämnen (uran, plutonium och torium) och kärntekniska produkter klassas som PDA och är därför reglerade i PDA-förordningen. Export ut ur EU kräver tillstånd, men EU:s generella exporttillstånd gäller inte för dessa produkter. För flera produkter krävs även tillstånd för överföringar inom EU.

Vid en ansökan om tillstånd till export av kärnämne prövar SSM parallellt frågan om eventuell överlåtelse av kärnämnet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. För använt kärnbränsle granskar SSM även frågan om hur materialet slutligt ska tas om hand. I fråga om använt kärnbränsle som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige ska ansökan bl.a. innehålla en försäkran om att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt. SSM beslutar därutöver om transporten av kärnämne i syfte att förhindra radiologiska olyckor och för att se till att adekvat fysiskt skydd finns.

De villkor som ställs vid beslut om exporttillstånd utgår från de riktlinjer som överenskommit inom Nuclear Suppliers Group (NSG, se avsnitt 3.3). I riktlinjerna ingår att inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering innan ett tillstånd för export kan beviljas. Försäkran ska avse att produkterna inte är avsedda för användning till kärnvapen eller kärnladdningar, att IAEA har full kontrollrätt i landet samt att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd. Därutöver ska det garanteras att vidareexport inte kommer att ske utan motsvarande försäkringar. SSM har i uppdrag att på regeringens vägnar inhämta denna försäkran från det mottagande landets regering vid kärnteknisk export, samt att utforma och avlämna Sveriges regeringsförsäkran till det exporterande landets regering vid kärnteknisk import. Vid en första affär inhämtar dock Utrikesdepartementet försäkran vid export eller avger försäkran vid import.

EU:s samtliga medlemsstater är även medlemmar i Europeiska atomenergigemenskapen genom Euratomfördraget, vars syfte bl.a. är att

upprätta en gemensam marknad för speciella material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än det är avsett för. Samtliga EU:s medlemsstater har också anslutit sig till icke-spridningsavtalet om kärnvapen (Non-proliferation Treaty, NPT) och har slutit kontrollavtal med IAEA med tillhörande tilläggsprotokoll. Regeringen anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt PDA-förordningen och medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniska produkter mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer.

Europeiska atomenergigemenskapen har genom Euratomfördraget rätt att ingå avtal med tredjeland. Bilateral avtal om kärnenergens fredliga användning har ingåtts med Australien, Japan, Kanada, Kazakstan, Storbritannien, Ukraina, USA och Uzbekistan. Ett motsvarande avtal finns mellan Euratom och Sydafrika, men det hade under 2021 ännu inte trätt i kraft.

Samtliga medlemsstater i EU har förbundit sig att till IAEA rapportera utförelse av kärnämne och kärnteknisk utrustning, enligt tilläggsprotokollet till kontrollavtalet med IAEA, för Sveriges del INFCIRC/193/Add.8. För Sverige innebär det att Europeiska kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratomfördraget, rapporterar utförelse av kärnämne till IAEA och att SSM rapporterar utförelse av kärnteknisk utrustning till IAEA. För denna rapportering krävs (till skillnad från vad som gäller för övriga PDA) anmälan till SSM om utförd export eller överföring inom EU, av kärntekniska produkter förtecknade i bilaga I, kategori 0, till PDA-förordningen.

Under 2021 hanterade SSM 111 inkomna ansökningar om export eller överföring inom EU, samt beslutade om exporttillstånd i 105 fall. Uppgifter om SSM:s beviljade exporttillstånd under 2021 finns i *bilaga 2*, tabell 14.

SSM har vid behov kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I sin tillsynsroll genomför SSM tillsyn hos företag för att se till att dessa är medvetna om och uppfyller de krav som ställs på företagen vid överföring inom EU eller export ut ur EU av produkter med dubbla användningsområden. Under 2021 genomfördes sju tillsyner.

5 Statistikredovisning

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) förser regeringen med det statistiska underlag som ligger till grund för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Uppgifterna i skrivelsen baseras dels på ISP:s egna uppgifter, dels på den lagstadgade rapportering som tillståndsinnehavare årligen lämnar till ISP. Strålsäkerhetsmyndigheten följer den kärntekniska utvecklingen i Sverige och bidrar med det statistiska underlaget till regeringens redovisning av export av kärntekniska produkter med dubbla användningsområden.

Förändringar i redovisningen

I slutbetänkandet Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) framfördes vissa förslag om ökad öppenhet och transparens i frågor som rör krigsmaterielexporten. Regeringens bedömning i propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) överensstämmer huvudsakligen med kommitténs förslag. Regeringen konstaterar i propositionen att den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll och produkter med dubbla användningsområden som regeringen lämnar till riksdagen utgör en viktig beståndsdel för att skapa öppenhet och transparens inom exportkontrollområdet. Vidare uttalar regeringen i propositionen att man har för avsikt att, i nära samarbete med ISP, se över skrivelsen med målet att presentera mer information.

I samband med regeringens skrivelse Strategisk exportkontroll 2018 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2018/19:114) gjordes en genomgripande omstrukturering av statistikredovisningen för att på ett tydligare och mer pedagogiskt sätt presentera uppgifter utifrån exportprocessens olika steg, både vad gäller krigsmateriel och PDA. Sedan dess har ytterligare tillägg och förbättringar gjorts. Årets redovisning bygger vidare på den nya strukturen vilket gör det möjligt att på ett bättre sätt jämföra statistik över tid.

De uppgifter som tillförts de senaste åren avser bland annat avslagsbeslut, avtal om samarbete och licenstillverkning och svenska företags ägande i utlandet. Framför allt redovisas i dag mer detaljerad information om beviljade utförseltillstånd och faktisk export av krigsmateriel.

Den svenska krigsmaterielexporten under 2021 redovisas i *bilaga 1* och exporten av produkter med dubbla användningsområden i *bilaga 2*.

Krigsmateriel

Vad som utgör krigsmateriel framgår av bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, den så kallade krigsmaterieförteckningen. Förteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära lista och delas upp i 20 olika materielkategorier, ML1–ML20 samt programvara (ML21) och tekniskt bistånd (ML22). Utöver de 22 kategorierna innehåller förteckningen också tre nationella tillägg (kärnladdningar, fortifikatoriska anläggningar och vissa kemiska stridsmedel). I tabell 1 redovisas översiktligt vilken krigsmateriel som ingår i respektive ML-kategori.

Den svenska krigsmaterieförteckningen är kompletterad med en uppdelning mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan.

I skrivelsen redovisas huvudsakligen materielen enligt krigsmaterieförteckningens ML-kategorier samt uppdelad enligt KS/ÖK. När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljats eller export skett inom en viss ML-kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses. Det betyder inte att utförseltillstånd har beviljats eller export skett av samtliga produkter inom den materielkategorin.

Tabell 1 Kategorier av krigsmateriel

Kategori	Materiel
ML1	Slätborrade vapen med en kaliber som understiger 20 mm, andra vapen och automatvapen med en kaliber på högst 12,7 mm (0,50 tum) samt tillbehör och särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML2	Slätborrade vapen med en kaliber på minst 20 mm, andra vapen eller utrustning med en kaliber som överstiger 12,7 mm (0,50 tum), kastare samt tillbehör liksom särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML3	Ammunition och temperingsdon samt särskilt utformade komponenter för sådana.
ML4	Bomber, torpeder, raketer, missiler, andra anordningar och laddningar med sprängverkan samt tillhörande utrustning och tillbehör och särskilt utformade komponenter för sådana.
ML5	Eldlednings-, övervaknings- och varningsutrustning samt relaterade system, utrustning för försök och skottställning samt motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning samt komponenter och tillbehör som utformats särskilt för dessa.
ML6	Markfordon och komponenter.
ML7	Kemiska eller biologiska toxiska agens, "agens för kravallhantering", radioaktiva material, tillhörande utrustning, komponenter och material.

Kategori	Materiel
ML8	"Energetiska materiel", och besläktade substanser.
ML9	Krigsfartyg (ytfartyg eller undervattensfarkoster), särskild marin krigsmateriel, tillbehör, komponenter och andra ytfartyg.
ML10	"Luftfartyg", "lättare än luftfarkoster", "obemannade luftfartyg" ("UAV"), flygmotorer och utrustning för "luftfartyg", tillhörande utrustning samt komponenter som särskilt utformats för militär användning.
ML11	Elektronisk utrustning, "rymdfarkoster" och komponenter som inte anges på något annat ställe i EU:s gemensamma militära förteckning.
ML12	Höghastighetsvapen med kinetisk energi och tillhörande utrustning samt komponenter som utformats särskilt för dessa vapen.
ML13	Pansar- eller skyddsutrustning, konstruktioner och komponenter.
ML14	"Specialiserad utrustning för militär utbildning" eller för simulering av militära scenarion, simulatorer som särskilt utformats för att träna användningen av skjutvapen eller vapen enligt ML1 eller ML2 och särskilt utformade komponenter och tillbehör för dessa.
ML15	Bild- eller motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning, och särskilt utformade komponenter och tillbehör för denna.
ML16	Smidesstycken, gjutstycken och andra obearbetade produkter vars användning i en produkt som omfattas av förteckningen går att identifiera genom materialets beståndsdelar, form eller funktion, och som utformats särskilt för någon produkt som omfattas av ML1–4, ML6, ML9, ML10, ML12 eller ML19.
ML17	Övrig utrustning, materiel och "bibliotek samt komponenter som utformats särskilt för dessa.
ML18	Utrustning och komponenter för framställning av produkter.
ML19	Vapensystem baserade på riktad energi (DEW), därtill hörande utrustning eller motmedels-utrustning och testmodeller och särskilt utformade komponenter för dessa.
ML20	Kryogen och "supraledande" utrustning och särskilt utformade komponenter och tillbehör för sådan.
ML21	"Programvara".
ML22	"Teknologi".

Tillverkning och tillhandahållande

För tillverkning av krigsmateriel i Sverige krävs ett grundläggande tillverkningstillstånd. Med tillverkning avses framställning av krigsmateriel eller delar därav som utgör krigsmateriel. Tillståndskravet gäller även om den som tillverkar krigsmaterielen uteslutande är underleverantör till någon som innehar tillstånd att tillverka krigsmateriel.

För tillhandahållande av krigsmateriel, uppfinningar rörande krigsmateriel och metoder för framställning av krigsmateriel inom och utom Sverige krävs tillstånd. Detsamma gäller verksamhet som avser tillhandahållande av tekniskt bistånd till någon i utlandet. Med tillhandahållande avses försäljning, upplåtelse, utbudande mot vederlag, lån, gåva och förmedling. Tillståndskravet gäller svenska företag, den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige och svenska

myndigheter. Handel med handeldvapen eller delar till sådana vapen är undantaget krav på tillhandahållandetillstånd. Tillstånd för sådan handel regleras genom bestämmelser i vapenlagen (1996:67).

Skr. 2021/22:114
Bilaga 1

De företag, myndigheter och privatpersoner som innehar tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel står under ISP:s tillsyn och ska på begäran lämna de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynskontrollen samt lämna ISP tillträde till lokaler där verksamheten bedrivs. Tillståndsinnehavare är även skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

Svensk försvarsindustri

Under 2021 innehade 331 svenska företag, myndigheter och privatpersoner tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd. Sedan den nya lagstiftningen trädde ikraft 2018 har antalet tillståndsinnehavare ökat med knappt 80 procent. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Bland tillståndsinnehavarna exporterade 69 krigsmateriel eller tekniskt bistånd medan 145 enbart levererade krigsmateriel inom landet. Av de 331 tillståndsinnehavarna redovisade 117 ingen försäljning av krigsmateriel. I tabell 2 redovisas det totala värdet av krigsmaterieförsäljningen inom och utom landet under de senaste fem åren. Av tabellen framgår att försäljningen har ökat varje år sedan 2017 och att försäljningen 2021 ökade med knappt 16 procent jämfört med året innan.

Tabell 2 Totalt värde av fakturerad och levererad krigsmateriel inom och utom landet 2017–2021 (mnkr)

Ärendetyp	2017	2018	2019	2020	2021
Totalt värde	21 304	23 315	30 408	30 531	35 346

Trots det stora antalet tillverkande och tillhandahållande företag står en handfull av dessa för merparten av försäljningen. I tabell 3 redovisas de femton största aktörerna sett till försäljning av krigsmateriel inom och utom landet. Notera att värdet för företaget Saab AB från och med 2021 redovisas på aggregerad nivå och inte som tidigare per affärsområde.

Tabell 3 De största försvarsföretagen och myndigheterna sett till fakturerad krigsmateriel inom och utom landet 2021 (kr)

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
Saab AB	19 422 723 992	Stridsflygplan, radar m.m.
Saab Dynamics AB	3 559 127 780	Missil- och markstridssystem
Saab Kockums AB	2 292 782 181	Yt- och undervattensfartyg
Försvarets materielverk, FMV	1 676 710 935	Leasing av stridsflygplan
BAE Systems Hägglunds AB	1 576 061 490	Bepansrade fordon
BAE Systems Bofors AB	1 428 838 545	Artillerisystem

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
Nammo Sweden AB	811 367 783	Ammunition
EURENCO Bofors AB	585 816 150	Krut och sprängämnen
Scania CV AB	537 154 816	Militära lastbilar
H-B Utveckling	435 718 737	Stridsfordon och artillerisystem
Norma Precision AB	372 387 814	Jakt- och sportskytteammunition
GKN Aerospace Sweden AB	340 285 279	Underhåll av flygmotorer
PartnerTech Karlskoga AB	241 910 754	Vapen- och ammunitionskomponenter
RZ ZamPart AB	209 779 508	Vapen- och ammunitionskomponenter
Saab Barracuda AB	171 964 199	Kamouflageprodukter

Utlandsrelaterad verksamhet

Tillståndsprocessen avseende utförelse av krigsmateriel innehåller flera delar. I underlaget redovisas marknadsföring och förhandsbesked, anbudsunderrättelser, utförelsetillstånd och faktisk export. Därutöver redovisas viss annan utlandsrelaterad verksamhet såsom samarbetsavtal och vidareöverlåtelse av krigsmateriel.

Uppgifter i redovisningen

De länder som anges i statistiken är i de allra flesta fall de slutliga mottagarländerna av den angivna krigsmaterielen. ISP strävar efter att i största möjliga mån följa den svenska krigsmaterielen till slutanvändarlandet. Vissa komponenter och delsystem anskaffas av utländska systemtillverkare för att användas vid produktion av krigsmateriel som är avsedd för flera olika slutmottagare. Det är i dessa fall inte möjligt att på förhand veta vem som utgör slutanvändare varför kontrollbedömningen inriktas mot systemtillverkaren och det land i vilket denne agerar. Exempel på sådana produkter är sprängämnen och pansarplåt.

Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Som jämförelse redovisas därför vissa statistikuppgifter från föregående år. En mer rättvisande bild ges om exporten visas över tid eftersom enstaka försäljningar och leveranser kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken. Likaså ger det ekonomiska värdet som anges inte någon fullständig bild av hur praxis ser ut mot ett visst land eller en region. En enskild affär kan få stort genomslag i den summerade exportstatistiken.

Marknadsföring och förhandsbesked

Marknadsföring av krigsmateriel i utlandet eller i Sverige kräver ett grundläggande tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel. Den som innehar ett sådant tillstånd är skyldig att lämna en redovisning av den marknadsföring av krigsmateriel eller tekniskt bistånd som

bedrivits i utlandet. Denna redovisning ligger till grund för de regelbundna möten som ISP håller med försvarsföretagen om deras exportplaner. Marknadsföringsmötena möjliggör för ISP att på ett tidigt stadium i exportprocessen inrikta exportörer bort från marknader för vilka tillstånd i ett senare skede inte kan påräknas. Detta upplägg innebär att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas underhand i samband med marknadsföringsmöten och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras.

För det fall en exportör på ett tidigt stadium önskar att pröva om en utförsel av krigsmateriel eller lämnande av tekniskt bistånd är möjligt kan denne begära ett skriftligt förhandsbesked från ISP. Det kan exempelvis röra ett tidigare oprövat mottagarland eller ske inför en större marknadsföringssatsning. Det finns inget lagstadgat krav på att ett förhandsbesked måste begäras. Beskeden är icke-bindande och lämnas utifrån de förutsättningar som råder för tillfället. En förnyad prövning görs alltid i samband med en eventuell anbudsunderrättelse och vid en ansökan om utförseltillstånd även om ett positivt förhandsbesked finns sedan tidigare.

I tabell 4 redovisas antal skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel som ISP lämnat under de senaste fem åren.

Tabell 4   Antal lämnade skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel 2017–2021

Ärendetyp	2017	2018	2019	2020	2021
Förhandsbesked	30	30	36	25	18

Under 2021 lämnades totalt 18 förhandsbesked avseende 15 länder. Antalet positiva förhandsbesked var 8. Antalet negativa förhandsbesked var 10.

Anbudsunderrättelser

Senast fyra veckor innan ett bindande anbud om försäljning av krigsmateriel lämnas eller ett köpeavtal ingås, ska ISP underrättas om detta. I det enskilda fallet får ISP förbjuda att anbud lämnas eller att avtal ingås. Kravet på anbudsunderrättelse innebär ytterligare ett kontrollsteg i exportprocessen och minskar risken för att svensk försvarsindustri ingår kontrakt som exempelvis skulle stå i strid med svensk utrikespolitik.

En anbudsunderrättelse behöver inte lämnas om anbudet eller avtalet uteslutande avser reservdelar, komponenter eller tekniskt bistånd till tidigare utförd materiel. Det går att ansöka om ett generellt undantag från underrättelseskyldighet avseende viss materiel till särskilt angivna länder. De flesta större exporterande företag erhåller generella undantag för anbud understigande 500 miljoner kronor till länder inom Europeiska unionen samt vissa andra etablerade samarbetsländer. En stor del av de anbudsunderrättelser som inkommer till ISP rör därför länder utanför kretsen av etablerade samarbetsländer.

I tabell 5 redovisas antalet godkända anbudsunderrättelser och generella undantag under den senaste femårsperioden.

Tabell 5   Antal inkomna och godkända anbudsunderrättelser och generella undantag rörande krigsmateriel 2017–2021

Ärendetyp	2017	2018	2019	2020	2021
Anbudsunderrättelse	261	298	309	250	255
Generellt undantag	20	29	23	22	26
Totalt	281	327	332	272	281

Under 2021 underrättades ISP om totalt 255 anbud till någon i utlandet. Av dessa godkändes 246 anbudsunderrättelser vilka totalt avsåg 60 länder. Beslut om förbud att lämna anbud fattades i nio fall och avsåg totalt nio olika länder.

Utförseltillstånd

Utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet kräver tillstånd från ISP. Ansökan om utförseltillstånd kan föregås av ett förhandsbesked och ska vid utförsel för försäljning föregås av en anbuds- eller avtalsunderrättelse. Det finns tre typer av utförseltillstånd. Individuella tillstånd utfärdas för en specifikt angiven mottagare i ett specifikt land medan globala tillstånd möjliggör utförsel till flera mottagare i flera länder av en obegränsad mängd krigsmateriel. Generella tillstånd är inte begränsade till kvantitet eller värde och möjliggör utförsel till samtliga EES-länder. Med vissa undantag krävs även utförseltillstånd vid transitering av krigsmateriel genom Sverige.

I skrivelsen redovisas individuella och globala tillstånd som utfärdats avseende försäljning av krigsmateriel. Värdet och omfattningen av de tillstånd som utfärdats av ISP ger endast en indikation på hur den faktiska exporten kan komma att se ut under efterföljande år. Detta beror bland annat på att inte alla tillstånd nyttjas och att de faktiska leveranserna kan ske flera år efter att utförseltillståndet utfärdats. Det aggregerade värdet på beviljade utförseltillstånd har blivit en allt sämre indikator på värdet av kommande års leveranser i takt med att fler globala tillstånd utfärdas och generella tillstånd används.

I tabell 6 redovisas antalet ansökningar om utförseltillstånd som behandlats av ISP under de senaste fem åren. Notera att uppgifter om fördelningen mellan individuella och globala tillstånd endast finns tillgänglig från 2018.

Tabell 6   Antal behandlade ansökningar om utförsel av krigsmateriel 2017–2021

Tillståndstyp	2017	2018	2019	2020	2021
Individuella	1012	581	672	570	589
Globala	-	300	381	458	449

Tillståndstyp	2017	2018	2019	2020	2021
Transitering	92	82	49	58	47
Totalt	1 104	963	1102	1086	1085

I tabell 7 redovisas värdet och procentuell förändring avseende beviljade utförelstillsånd rörande krigsmateriel under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 7 Värdet av beviljade utförelstillsånd i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2017–2021 (mnkr)

Materielkategori	2017	2018	2019	2020	2021
Krigsmateriel för strid	4 122 (-91)	4 405 (+7)	7 047 (+60)	7 165 (+1,7)	3 735 (-48)
Övrig krigsmateriel	4 016 (-71)	4 060 (+1)	6 459 (+59)	7 781 (+20)	10 925 (+40)
Totalt	8 138 (-87)	8 465 (+4)	13 505 (+60)	14 946 (+11)	14 660 (-1,9)

I tabell 8 redovisas de individuella och globala utförelstillsånd som utfärdats under 2021 rörande försäljning av krigsmateriel. Tabellen innehåller information om antalet tillsånd som utfärdats per land, liksom värdet och, på en aggregerad nivå, vilka materielkategorier som tillsånden avsett. Notera att vissa utförelstillsånd innefattar flera mottagarländer varför det totala antalet tillsånd inte alltid överensstämmer med summan av enskilda tillsånd.

Tabell 8 Beviljade utförelstillsånd för försäljning av krigsmateriel per land 2021

Land	Antal tillsånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillsånden
EU				
Belgien	12	1,3,8,11,13	KS, ÖK	20 384 054
Bulgarien	4	1,3,8,13	KS, ÖK	1 700 000
Cypern	1	13	ÖK	0
Danmark	31	1,3,5,6,8,10,11,13, 17,21,22	KS, ÖK	66 285 774
Estland	11	1,2,3,8,11,13,14,1 7,21,22	KS, ÖK	95 080 179
Finland	30	1,2,3,4,5,6,8,10,11 ,13,15,17,18,21,22	KS, ÖK	42 626 759
Frankrike	61	1,2,3,5,6,8,11,13,1 4,15,17,21,22	KS, ÖK	517 802 417
Grekland	4	13,14,17	ÖK	436 631

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Irland	15	1,2,3,4,6,11,13,17,22	KS, ÖK	81 136 390
Italien	21	2,3,5,6,8,9,13,17,2	KS, ÖK	60 916 440
Kroatien	1	13	ÖK	0
Lettland	20	1,2,3,4,13,14,17,18,21,22	KS, ÖK	164 785 796
Litauen	7	3,11,13,17,21,22	KS, ÖK	11 909 600
Luxemburg	3	3,13	ÖK	0
Malta	2	11,13	ÖK	132 000
Nederländerna	19	1,2,3,4,5,6,10,11,13,14,17,21,22	KS, ÖK	16 261 058
Polen	12	3,4,5,8,13,18,21,22	KS, ÖK	17 568 500
Portugal	3	1,3,13	ÖK	0
Rumänien	5	3,11,13	ÖK	632 300
Slovakien	7	3,8,13,17,22	KS, ÖK	4 979 921
Slovenien	4	1,2	ÖK	4 000 000
Spanien	28	3,6,8,11,21,22	KS, ÖK	17 704 904
Sverige	6	4,5,6,10,11,18,21,22	KS, ÖK	8 503 500
Tjeckien	11	1,2,4,5,8,10,13,14,15,17,21,22	KS, ÖK	33 285 035
Tyskland	72	1,2,3,4,5,6,8,11,13,14,17,18,21,22	KS, ÖK	370 053 980
Ungern	9	3,4,5,10,13,14,15,17,21,22	KS, ÖK	6 028 466
Österrike	11	1,3,10,13,15,17,22	KS, ÖK	26 124 257
Totalt	367			1 568 337 961
ÖVRIGA EUROPA				
Island	3	10,13,17	ÖK	1 700 000
Liechtenstein	1	13	ÖK	0
Norge	43	1,2,3,4,5,6,8,10,13,17,21,22	KS, ÖK	135 593 123
Schweiz	17	3,4,5,6,8,10,13,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	19 699 484
Storbritannien	35	1,2,4,5,6,8,10,11,13,14,16,17,21,22	KS, ÖK	218 965 127

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Totalt	94			375 957 734

NORDAMERIKA

Kanada	12	2,5,8,13,14,17,21, 22	KS, ÖK	27 140 033
USA	73	2,3,5,6,8,10,11,13, 14,17,18,21,22	KS, ÖK	2 491 590 996
Totalt	84			2 518 731 029

CENTRALAMERIKA

Mexiko	3	2,5,13,21,22	ÖK	0
Totalt	3			0

SYDAMERIKA

Argentina	1	13	ÖK	0
Brasilien	12	2,4,5,8,10,11,13,1 4,15,17,18,21,22	KS, ÖK	54 669 000
Chile	2	13,14,21,22	ÖK	642 590
Peru	1	9,22	KS, ÖK	30 000 000
Uruguay	1	13	ÖK	0
Totalt	14			85 311 590

NORDOSTASIEN

Japan	23	3,4,13,14,17,22	ÖK	26 060 702
Sydkorea	9	5,8,13,14,21,22	KS, ÖK	8 015 504
Totalt	31			34 076 206

SYDOSTASIEN

Brunei	2	2,3,22	ÖK	0
Indonesien	3	11,21	ÖK	302 500
Malaysia	8	2,3,6,11,13,14,22	KS, ÖK	10 942 003
Singapore	16	4,6,8,9,13,14,17,2 1,22	KS, ÖK	15 055 750
Thailand	3	4,5,10,14,15,17,2, 22	KS, ÖK	708 866
Totalt	31			27 009 119

SYDASIEN

Indien	21	2,3,4,5,13,14,18,2 1,22	KS, ÖK	963 505 601
--------	----	----------------------------	--------	-------------

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Pakistan	3	4,5,10,11,21,22	ÖK	0
Totalt	24			963 505 601

MELLANÖSTERN

Förenade Arabemiraten	2	2,4,5,10,11,15,16, 17,18,21,22	ÖK	8 767 769 000
Kuwait	2	4,7,17,21,22	ÖK	101 250 000
Oman	1	14,21	ÖK	442 000
Qatar	4	4,11,17,22	ÖK	10 216 550
Totalt	9			8 879 677 550

ÖVRIGA AFRIKA

Kenya	1	14,21,22	ÖK	11 408 029
Sydafrika	11	4,5,8,10,13,14,21, 22	KS, ÖK	11 667 240
Totalt	12			23 075 269

OCEANIEN

Australien	16	2,3,5,10,11,13,14, 15,17,18,21,22	KS, ÖK	181 156 782
Nya Zeeland	6	3,11,13,14,17,22	KS, ÖK	3 000 598
Totalt	21			184 157 380
TOTALT	675			14 659 839 439

Följdleveranser och internationella materielsamarbeten

Följdleveranser till tidigare levererad krigsmateriel har en särställning i de svenska riktlinjerna för utförsel. Enligt riktlinjerna bör tillstånd beviljas för utförsel av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförts med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdleveranser bör bedömas från fall till fall enligt dessa förutsättningar. De tidigare riktlinjerna gäller följdleveranser till export som godkändes före den 15 april 2018.

Såväl riksdagen som regeringen har vid uppregade tillfällen fastslagit att internationella samarbeten rörande utveckling och produktion av krigsmateriel är en förutsättning för svensk försvarsindustri. I propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) uttalar regeringen att samarbete med de nordiska länderna, sexnationerskretsen, länder inom EU samt Australien, Brasilien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Nya Zeeland, Sydafrika, Sydkorea och USA är av störst intresse. I propositionen anges vidare att det vid internationella samarbeten ska göras en avvägning inom ramen för helhetsbedömningen

av hur behovet av det internationella samarbetet ska förenas med intresset av en effektiv exportkontroll. Det konstateras att det inte är självklart att Sverige alltid kan räkna med att få gehör för alla aspekter som är unika för vårt synsätt när det gäller utförelse till tredjeland.

Historiskt har det fästs intresse vid de tillstånd som utfärdats för export till länder utanför den traditionella samarbetskretsen. I tabell 9 redovisas mer detaljerad information om beviljade tillstånd till slutanvändarländer utanför kretsen av länderna ovan. Dels anges huruvida tillstånden har avsett följdleveranser eller affärer utan koppling till tidigare export, dels om dessa tillstånd beviljats inom ramen för internationell samverkan med ett land inom den traditionella samarbetskretsen, eller om exporten skett direkt från Sverige till slutmottagaren. I kolumnen längst till höger anges vilka materielkategorier som beviljats för eventuella nya affärer. Notera att ett utförelsetillstånd både kan avse en följdleverans och ett internationellt samarbete.

Tabell 9   **Detaljerad beskrivning av beviljade utförelsetillstånd för försäljning av krigsmateriel till vissa länder 2021**

Land	Totalt antal beviljade tillstånd	Varav följdleveranser	Varav internationella samarbeten	Materielkategorier – nya affärer
Argentina	1	1	0	-
Brunei	2	2	0	-
Chile	2	1	0	ML13/ÖK
FAE	2	2	0	-
Indien	21	17	1	ML3/KS, ML18/ÖK, ML22/ÖK
Indonesien	3	3	3	-
Kenya	1	0	0	ML14/ÖK
Kuwait	2	2	1	-
Malaysia	8	4	0	ML6/ÖK, ML11/ÖK, ML13/ÖK, ML14/ÖK
Mexiko	3	3	0	-
Oman	1	1	0	-
Pakistan	3	3	0	-
Peru	1	1	0	-
Qatar	4	4	4	-
Singapore	16	12	1	ML6/ÖK, ML14/ÖK, ML17/ÖK, ML22/ÖK
Thailand	3	3	0	-
Uruguay	1	0	0	ML13/ÖK

Land	Totalt antal beviljade tillstånd	Varav följdleveranser	Varav internationella samarbeten	Materielkategorier – nya affärer
Totalt	74	59	10	

Generella utförelsetillstånd

ISP beslutade 2012 att införa fem olika typer av generella tillstånd. Tillstånden möjliggör förenklad överföring inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Användning av generella tillstånd kräver inte någon ansökan. Den som har ett grundläggande tillhandahållandetillstånd ska istället underrätta ISP senast fyra veckor före den första dagen ett generellt tillstånd används. Generella tillstånd är inte begränsade till kvantitet eller värde. Under 2021 beslutade ISP att ersätta tre av de tidigare tillstånden med ett nytt. Arbetet med att se över de generella tillstånden fortsätter under 2022.

Till varje generellt tillstånd finns en bilaga som anger vilken krigsmateriel och tekniskt bistånd som omfattas av just det tillståndet. I tabell 10 redovisas de olika typerna av generella tillstånd som var giltiga under 2021.

Tabell 10 Typer av generella tillstånd rörande utförelse av krigsmateriel

TFS-nummer	Omfattning
2012:7	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en försvarsmakt eller en avtalsslutande myndighet i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2012:8	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en certifierad mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2012:9	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för demonstration, utvärdering och utställning.
2012:10	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för underhåll eller reparation.
2012:11	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) efter underhåll, reparation eller demonstration.
2021:2	Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till en viss mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för demonstration, utvärdering, utställning, underhåll eller reparation samt efter underhåll, reparation eller demonstration i Sverige.

I tabell 11 redovisas antalet anmälningar om användning av de olika generella tillstånden under 2021.

Skr. 2021/22:114
Bilaga 1

Tabell 11 Anmälan om användning av generella tillstånd 2021 rörande utförelse av krigsmateriel

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11	TFS 2021:2
Antal anmälningar	0	1	0	0	0	16

I tabell 12 redovisas en summering över samtliga anmälningar om användning av de olika generella tillstånden sedan införandet 2012.

Tabell 12 Anmälan om användning av generella tillstånd rörande utförelse av krigsmateriel sedan införandet 2012

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11	TFS 2021:2
Antal anmälningar	17	9	29	14	16	16

Avslag

Det svenska exportkontrollsystemet, med obligatorisk redovisning av marknadsföring utomlands och möjligheten till skriftliga förhandsbesked, leder till att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas på ett tidigt stadium och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras. En förnyad prövning görs dock alltid i samband med underrättelser om anbud och vid ansökningar om utförelsetillstånd.

Under 2021 beslutade ISP om sammanlagt 10 st. formella avslag. Dessa inkluderar dels förbud att lämna anbud, dels avslag på ansökningar om utförelse. I enlighet med bestämmelserna i EU:s gemensamma ståndpunkt underrättas övriga medlemsstater löpande om avslagen. I tabell 13 redovisas avslagsbesluten per land.

Tabell 13 Antal meddelade beslut om avslag per land 2021

Land	Antal avslag
Bangladesh	1
Egypten	1
Filippinerna	1
Guinea Bissau	1
Kazakstan	1
Pakistan	1

Land	Antal avslag
Bangladesh	1
Qatar	1
Saudiarabien	1
Sydafrika	1
Taiwan	1
Turkmenistan	1
Totalt	10

I tabell 14 redovisas antalet avslagsbeslut per land uppdelat på femårsperioder sedan 2001.

Tabell 14 Antal tidigare meddelade beslut om avslag per land uppdelat på femårsperioder sedan 2001

År 2001–2005	Antal	År 2006–2010	Antal	År 2011–2015	Antal	År 2016–2020	Antal
Iran	5	Argentina	2	Saudiarabien	8	Turkiet	23
Pakistan	4	Libyen	2	FAE	7	FAE	8
Serbien	4	Ryssland	2	Egypten	6	Saudiarabien	8
Indien	3	Algeriet	1	Colombia	4	Qatar	7
Jordanien	2	Azerbajdzjan	1	Pakistan	4	Filippinerna	6
Kina	2	Bangladesh	1	Vietnam	4	Taiwan	5
Kroatien	2	FAE	1	Bahrain	3	Bangladesh	4
Sydkorea	2	Israel	1	Indien	3	Jordanien	4
Turkiet	2	Jordanien	1	Israel	3	Thailand	4
Ukraina	2	Makedonien	1	Tunisien	3	Egypten	3
Bulgarien	1	Mauritius	1	Turkiet	3	Ukraina	3
Ecuador	1	Serbien	1	Indonesien	2	Indien	2
Egypten	1	Syrien	1	Kazakstan	2	Marocko	2
Etiopien	1	Ukraina	1	Kina	2	Pakistan	2
FAE	1	Totalt	17	Libanon	2	Serbien	2
Georgien	1			Ryssland	2	Armenien	1
Indonesien	1			Serbien	2	Bahrain	1
Israel	1			Thailand	2	Bosnien och Hercegovina	1
Kuba	1			Algeriet	1	Ecuador	1
Lettland	1			Armenien	1	Israel	1
Makedonien	1			Azerbajdzjan	1	Kina	1
Mexiko	1			Ekvatorialguinea	1	Kuwait	1
Montenegro	1			Elfenbenskusten	1	Libanon	1
Nepal	1			Filippinerna	1	Oman	1

År 2001– 2005	Antal	År 2006– 2010	Antal	År 2011– 2015	Antal	År 2016– 2020	Antal
Peru	1			Gabon	1	Senegal	1
Ryssland	1			Iran	1	Sierra Leone	1
Swaziland	1			Kuwait	1	Tunisien	1
Taiwan	1			Makedonien	1	Uzbekistan	1
Vietnam	1			Myanmar	1	Totalt	96
Totalt	47			Namibia	1		
				Nepal	1		
				Oman	1		
				Paraguay	1		
				Taiwan	1		
				Ukraina	1		
				Totalt	79		

Faktisk export

Den faktiska export som redovisas i skrivelsen avser krigsmateriel och tekniskt bistånd som både levererats och fakturerats under aktuellt år. Uppgifterna baseras på de deklARATIONER som varje innehavare av tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd årligen är skyldig att redovisa till ISP.

Den faktiska exporten är i regel den del av redovisningen som genererar det största intresset i riksdagen, hos allmänheten och i media. Skrivelsen innehåller därför ett antal tabeller med olika skärningspunkter rörande faktisk export.

I tabell 15 redovisas värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2021 per land. Tabellen är uppdelad på KS/ÖK och innehåller, på aggregerad nivå, information om vilka materielkategorier som exporten har avsett.

Tabell 15 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2021 per land (kr)

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
EU				
Belgien	1,3,5,8,11,13,14	4 814 198	37 555 155	42 369 353
Bulgarien	1,3,8,13	21 176	2 611 699	2 632 875
Danmark	1,2,3,5,6,8,10,11,13,14,17,22	23 613 882	137 258 545	160 872 427

Estland	1,2,3,5,6,11, 14,15,17,18, 22	107 081 263	141 467 491	248 548 754
Finland	1,2,3,4,5,6,8, 10,11,13,14, 15,17,18,22	35 759 954	208 601 543	244 361 497
Frankrike	1,3,4,5,6,8,10 ,11,13,14,17, 21,22	69 649 818	306 806 231	376 456 049
Grekland	8,14,17	495 258	495 010	990 268
Irland	1,3,4,5,6,11, 17,21	615 465	50 579 485	51 194 950
Italien	2,3,4,5,6,8,13 ,17	40 374 806	28 191 192	68 565 998
Kroatien	3	6 944	527 117	534 061
Lettland	1,2,3,4,5,13, 14,17,18	130 058 258	13 078 757	143 137 015
Litauen	2,3,11,14,17, 22	6 520 002	18 794 395	25 314 397
Malta	11	0	53 947	53 947
Nederländerna	1,2,3,5,6,10, 11,13,14,17, 21,22	10 887 895	434 594 412	445 482 307
Polen	1,3,5,8,10,13, 17,18,22	12 418 670	18 584 995	31 003 665
Portugal	1,3	0	2 130 232	2 130 232
Rumänien	3,11,13	0	2 241 995	2 241 995
Slovakien	3,8,17,22	4 478 818	3 556 136	8 034 954
Slovenien	1,2,3,13,14,17	31 836 533	4 195 076	36 031 609
Spanien	3,6,8,11,13	15 898 641	34 417 263	50 315 904
Tjeckien	1,3,4,5,8,10, 13,14,17,18, 21,22	197 568 212	490 707 161	688 275 373
Tyskland	1,2,3,4,5,6,8, 10,11,13,14, 17,18,21,22	400 487 489	749 303 005	1 149 790 494
Ungern	3,4,8,10,13,14 ,17,22	129 360 267	827 185 497	956 545 764
Österrike	1,2,3,4,6,10, 13,14,17,22	77 947	48 511 452	48 589 399
Totalt		1 222 025 496	3 561 447 791	4 783 473 287

ÖVRIGA EUROPA

Andorra	3	0	87 365	87 365
Island	1,3,8,10,17	27 639	937 016	964 655

Norge	1,2,3,4,5,6,8, 10,11,13,14, 17,22	163 238 038	387 611 345	550 849 383	Skr. 2021/22:114 Bilaga 1
Schweiz	1,3,4,5,6,8,10 ,13,17	4 326 505	174 103 126	178 429 631	
Storbritannien	1,3,4,5,6,8,11 ,13,14,16,17, 21,22	65 065 104	164 888 593	229 953 697	
Totalt		232 657 286	727 627 445	960 284 731	

NORDAMERIKA

Kanada	2,3,5,8,10,13, 14,17,21,22	6 386 463	124 410 466	130 796 929
USA	2,3,4,5,6,8,10 ,11,13,14,17, 18,21,22	1 523 464 688	1 391 139 283	2 914 603 971
Totalt		1 529 851 151	1 515 549 749	3 045 400 900

CENTRALAMERIKA

Mexiko	5,13	0	6 807 586	6 807 586
Totalt		0	6 807 586	6 807 586

SYDAMERIKA

Brasilien	2,4,5,8,10,17, 21,22	49 230 426	2 128 867 060	2 178 097 486
Chile	14	0	661 400	661 400
Peru	1,9	48 416 370	127 299	48 543 669
Uruguay	3	0	223 418	223 418
Totalt		97 646 796	2 129 879 177	2 227 525 973

NORDOSTASIEN

Japan	2,3,4,8,13,14, 17	122 676 000	48 877 168	171 553 168
Sydkorea	5,8,9,13,14,21 ,22	16 571 248	159 060 613	175 631 861
Totalt		139 247 248	207 937 781	347 185 029

SYDOSTASIEN

Brunei	2	0	83 840	83 840
Filippinerna	5,22	0	1 050 729	1 050 729
Indonesien	11,21	0	67 774	67 774
Malaysia	6,11,14	0	5 153 320	5 153 320
Singapore	4,5,6,9,13,14, 18,22	6 183 844	28 898 779	35 082 623

Thailand	3,5,10,14,21	75 792 734	428 190 463	503 983 197
Totalt		81 976 578	463 444 905	545 421 483

SYDASIEN

Indien	2,3,4,5,9,14, 17,18,22	290 400	13 761 867	14 052 267
Pakistan	4,5,10,11,21, 22	0	20 586 491	20 586 491
Totalt		290 400	34 348 358	34 638 758

MELLANÖSTERN

Bahrain	15	0	1 615 000	1 615 000
FAE	2,3,5,10,22	0	7 457 839 630	7 457 839 630
Kuwait	4,22	0	6 258 485	6 258 485
Oman	5,14	0	4 505 373	4 505 373
Qatar	4,11,17,22	0	49 997 124	49 997 124
Saudiarabien	5	0	1 163 512	1 163 512
Totalt		0	7 521 379 124	7 521 379 124

NORDAFRIKA

Algeriet	18	0	382 856	382 856
Tunisien	3,14	76 387 500	1 499 480	77 886 980
Totalt		76 387 500	1 882 336	78 269 836

ÖVRIGA AFRIKA

Namibia	1,8	415 525	182 966	598 491
Sydafrika	1,2,3,4,5,8,10, ,11,13,14,21	8 632 651	16 333 650	24 966 301
Zambia	3	0	258 128	258 128
Totalt		9 048 176	16 774 744	25 822 920

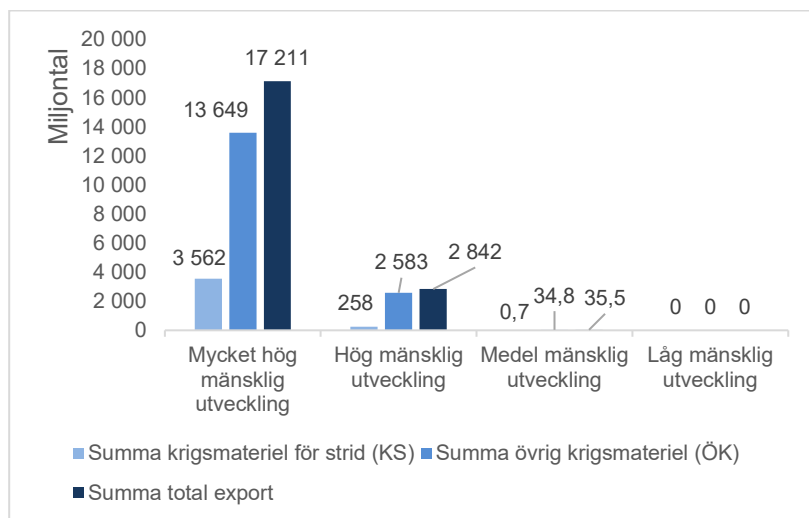
OCEANIEN

Australien	2,3,4,5,8,10, 11,13,14,15, 17,18,21,22	430 958 493	75 440 248	506 398 741
Nya Zeeland	2,3,14,17	1 263 600	4 671 239	5 934 839
Totalt		432 222 093	80 111 487	512 333 580
TOTALT		3 821 352 724	16 267 190 483	20 088 543 207

Figur 1 Faktisk export av krigsmateriel fördelad på länder uppdelade enligt Index för mänsklig utveckling* (mnkr)

Skr. 2021/22:114
Bilaga 1

* En fullständig lista över indelningen av länder enligt Index för mänsklig utveckling (HDI) finns i Human Development Report 2021 (se bilaga 6 för källhänvisning). De länder Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till under 2021 följer indelningen: Länder med mycket hög mänsklig utveckling: Andorra, Australien, Bahrain, Belgien, Brunei, Bulgarien, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade Arabemiraten, Grekland, Irland, Island, Italien, Japan, Kanada, Kroatien, Kuwait, Lettland, Litauen, Malaysia, Malta, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Oman, Polen, Portugal, Qatar, Sydkorea, Rumänien, Saudiarabien, Schweiz, Singapore, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Uruguay, USA, Österrike. Länder med hög mänsklig utveckling: Algeriet, Brasilien, Mexiko, Filipinerna, Indonesien, Peru, Sydafrika, Thailand, Tunisien. Länder med medel mänsklig utveckling: Indien, Namibia, Pakistan, Zambia. Länder med låg mänsklig utveckling: -

Sammantaget exporterades krigsmateriel till 59 länder under 2021. I tabell 16 redovisas exporten 2021 per region. Regionuppdelningen följer den uppdelning som görs i EU:s årliga statistikrapport till vilken ISP bidrar med statistiskt underlag.

Tabell 16 Andel av den faktiska exporten av krigsmateriel 2021 per region

Region	Andel i procent
Mellanöstern	37,4 %
EU	23,8 %
Nordamerika	15,2 %
Sydamerika	11,1 %
Övriga Europa	4,8 %
Sydostasien	2,7 %

Region	Andel i procent
Mellanöstern	37,4 %
Oceanien	2,6 %
Nordostasien	1,7 %
Nordafrika	0,4 %
Sydasien	0,2 %
Övriga Afrika	0,1 %
Centralamerika och Karibien	< 0,1 %

I tabell 17 redovisas den faktiska exporten 2021 per ML-kategori uppdelat på KS/ÖK. Det bör noteras att ML11, ML13–18 och ML20–22 endast innefattar ÖK.

Tabell 17 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2021 per materielkategori (kr)

Materielkategori	Värde KS	Värde ÖK
ML1	361 514	23 959 433
ML2	900 059 198	124 997 600
ML3	1 666 118 932	1 030 536 690
ML4	456 823 384	448 064 757
ML5	368 626 626	509 522 106
ML6	29 669	1 272 866 377
ML7	0	0
ML8	379 134 850	368 229
ML9	50 198 551	76 207 834
ML10	0	9 851 412 400
ML11	-	64 439 437
ML12	0	0
ML13	-	103 593 243
ML14	-	82 920 275
ML15	-	9 651 976
ML16	-	52 350
ML17	-	108 337 336
ML18	-	25 193 717
ML19	0	0
ML20	-	0
ML21	-	125 652 235
ML22	-	2 409 459 499

I tabell 18 redovisas faktisk export av små och lätta vapen samt bärbara luftförsvarssystem (Man-Portable Air Defence Systems, MANPADS). Uppgifterna ingår i den redovisning som Sverige årligen lämnar till FN.

Skr. 2021/22:114
Bilaga 1

Tabell 18 Faktisk export 2021 av små och lätta vapen samt MANPADS enligt definitionen i FN:s vapenregister

Små vapen	
1. Revolvrar och automatpistoler	Ingen export
2. Gevär och karbiner	Ingen export
3. Kulsprutepistoler	Ingen export
4. Automatkarbiner	Ingen export
5. Lätta kulsprutor	Ingen export
6. Övrigt	Finkalibrig ammunition för militärt bruk eller komponenter till sådan ammunition har exporterats till Finland, Frankrike, Indien, Irland, Italien, Japan, Litauen, Nederländerna, Norge, Polen, Spanien, Storbritannien, Ungern, USA och Österrike.
Lätta vapen	
1. Tung kulsprutor (12,7 mm)	Ingen export
2. Granattillsats för montering på vapen	Ingen export
3. Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Australien, Estland, Litauen, Slovenien, Sydafrika och USA. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition till granatgevär har exporterats till Australien, Brasilien, Danmark, Estland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Nya Zeeland, Slovenien, Sydafrika, Thailand, Tjeckien, Tunisien, Ungern, USA och Österrike.
5. Bärbara pansarvapen	Pansarvärnsvapen har exporterats till Lettland, Schweiz och USA. Reservdelar, övningsvapen och komponenter till pansarvärnsvapen har exporterats till Brasilien, Litauen, Norge, Schweiz, USA och Österrike.
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
7. Övrigt	Ingen export

MANPADS (Man-Portable Air Defence Systems)

Robotar, reservdelar, övningsmateriel m.m. till MANPADS har exporterats till Australien, Brasilien, Finland, Irland, Litauen, Singapore och Tjeckien.

Faktisk export över tid

För att på ett bättre sätt kunna identifiera trender och tendenser inom krigsmaterielområdet bör exportstatistiken visas över tid. Enstaka försäljningar och leveranser av större krigsmaterielsystem kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken.

I tabell 19 redovisas värdet och procentuell förändring från föregående år avseende den faktiska exporten under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 19 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2017–2021 (mnr)

Materielkategori	2017	2018	2019	2020	2021
Krigsmateriel för strid	6 697 (+52)	4 995 (-25)	2 984 (-40)	3 459 (+16)	3 821 (+10)
Övrig krigsmateriel	4 554 (-30)	6 375 (+40)	13 290 (+108)	12 870 (-3)	16 267 (+26)
Totalt	11 251 (+2)	11 370 (+1)	16 274 (+43)	16 328 (+0,3)	20 089 (+23)

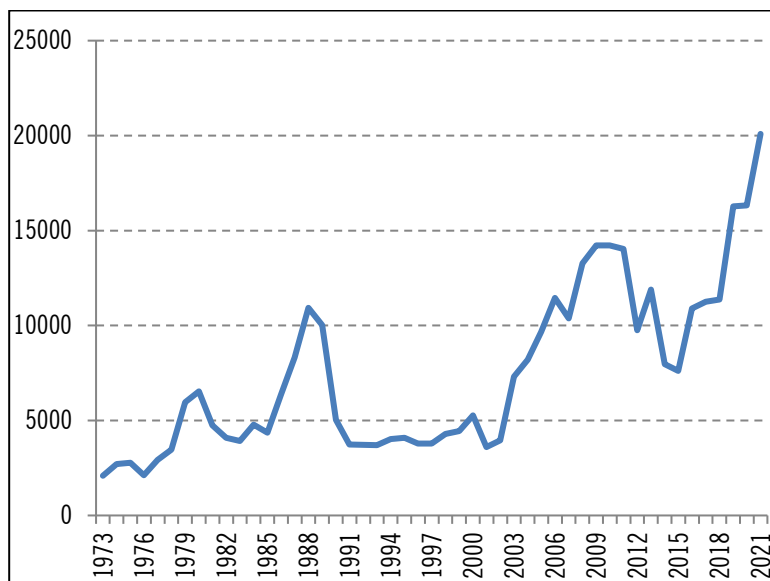
I tabell 20 redovisas krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport under de senaste fem åren. Vid sidan av denna skrivelse redovisas svensk krigsmaterieexport även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken vilken grundas på Tullverkets uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). SCB använder sig av andra produktkategorier än ISP i sin redovisning och siffrorna är således inte direkt jämförbara med ISP:s statistik.

Tabell 20 Krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport i löpande priser 2017–2021 (mnr)

Typ av export	2017	2018	2019	2020	2021
Krigsmaterielexport	11 251	11 370	16 274	16 328	20 089
Total varuexport	1 304 800	1 441 600	1 518 400	1 427 100	1 627 900
Andel	0,86 %	0,79 %	1,07 %	1,14 %	1,23 %

I figur 2 redovisas värdeutvecklingen över längre tid. Notera att definitionen för vad som utgör krigsmateriel utökades 1993 och 2012.

Figur 2   **Värdeutveckling avseende den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser 1972–2021 (mnkr)**

I tabell 21 redovisas värdet av exporten per land under de senaste tre åren.

Tabell 21   **Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel per land 2019–2021 (mnkr)**

Land	2019	2020	2021
EU			
Belgien	35	18	42
Bulgarien	10	1,8	2,6
Cypern	0,2	-	-
Danmark	161	182	161
Estland	316	112	249
Finland	455	342	244
Frankrike	277	295	376
Grekland	-	5,7	1,0
Irland	1,7	67	51
Italien	69	74	69
Kroatien	0,7	0,4	0,5
Lettland	17	215	143
Litauen	45	109	25
Luxemburg	0,6	-	-
Malta	0,0	0,05	0,05

Land	2019	2020	2021
Nederländerna	534	648	445
Polen	29	36	31
Portugal	3,1	8	2,1
Rumänien	11	14	2,2
Slovakien	4,3	3,1	8
Slovenien	11	0,7	36
Spanien	56	33	50
Tjeckien	537	650	688
Tyskland	529	654	1 150
Ungern	881	856	957
Österrike	275	122	49
Totalt	4 259	4 447	4 783

ÖVRIGA EUROPA

Andorra	0,3	0,2	0,08
Island	1,5	0,8	1,0
Monaco	-	0,02	-
Norge	601	461	551
Schweiz	206	348	178
Storbritannien	436	419	230
Turkiet	42	-	-
Totalt	1 287	1 228	960

NORDAMERIKA

Kanada	227	88	131
USA	1 714	2 447	2 915
Totalt	1 941	2 535	3 045

CENTRALAMERIKA

Mexiko	22	13	6,8
Totalt	22	13	6,8

SYDAMERIKA

Argentina	5,4	0,02	
Brasilien	3 002	1 940	2 178
Chile	-	0,5	0,7
Peru	-	8,1	49
Uruguay	-	0,1	0,2
Totalt	3 007	1 949	2 228

Land	2019	2020	2021
NORDOSTASIEN			
Japan	312	115	172
Sydkorea	499	248	176
Totalt	811	362	347
SYDOSTASIEN			
Brunei	-	-	0,08
Filippinerna	129	6	1,1
Indonesien	0,5	-	0,07
Malaysia	0,7	24	5,2
Singapore	277	273	35
Thailand	402	335	504
Totalt	808	638	545
SYDASIEN			
Indien	893	558	14
Pakistan	1 354	925	21
Totalt	2 246	1 483	35
MELLANÖSTERN			
Bahrain	0,2	-	1,6
FAE	1 364	3 260	7 458
Jordanien	7,4	-	-
Kuwait	29	20	6,3
Oman	1,4	0,9	4,5
Qatar	5,0	25	50
Saudi arabien	129	48	1,2
Totalt	1 535	3 353	7 521
NORDAFRIKA			
Algeriet	1,4	-	0,4
Tunisien	-	-	78
Totalt	1,4	-	78
ÖVRIGA AFRIKA			
Mauritius	-	0,05	-
Namibia	1,7	-	0,6
Nigeria	-	0,1	-
Sydafrika	112	84	25

Land	2019	2020	2021
Zambia	0,5	-	0,3
Totalt	114	84	26
OCEANIEN			
Australien	236	223	506
Nya Zeeland	4,9	11	5,9
Totalt	241	234	512
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER			
EU	0,9	1,9	-
Totalt	0,9	1,9	-
TOTALT	16 274	16 328	20 088

I tabell 22 redovisas värdet av exporten till de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel sedan den nuvarande lagen om krigsmateriel trädde ikraft 1993.

Tabell 22 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna i löpande priser 1993–2021 (mnkr)

Plats	Land	Totalsumma
1.	USA	24 115
2.	Brasilien	18 220
3.	Norge	17 700
4.	Förenade Arabemiraten	14 845
5.	Nederländerna	13 538
6.	Sydafrika	12 953
7.	Indien	12 518
8.	Tyskland	12 367
9.	Pakistan	11 138
10.	Thailand	10 911
11.	Tjeckien*	10 643
12.	Storbritannien	10 338
13.	Ungern*	10 192
14.	Finland	9 819
15.	Frankrike	9 557
16.	Singapore	8 917
17.	Danmark	7 376
18.	Schweiz	7 308
19.	Australien	6 053

Plats	Land	Totalsumma
20.	Saudiarabien	5 505
21.	Kanada	4 988
22.	Sydkorea	3 307
23.	Österrike	3 121
24.	Grekland	2 727
25.	Italien	2 567
26.	Japan	1 976
27.	Mexiko	1 585
28.	Estland	1 369
29.	Malaysia	1 161
30.	Spanien	1 005

*Innefattar leasingbetalningar

I tabell 23 redovisas de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel uppdelat på femårsperioder sedan år 2000.

Tabell 23 a Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna uppdelat på femårsperioder 2000–2009 (mnkr)

Plats	2000–2004	Värde	2005–2009	Värde
1.	Schweiz	3 725	Sydafrika	8 051
2.	USA	2 687	Nederländerna	7 037
3.	Norge	2 065	Pakistan	4 161
4.	Frankrike	1 636	USA	4 016
5.	Singapore	1 496	Tjeckien*	3 443
6.	Sydafrika	1 468	Danmark	3 283
7.	Finland	1 458	Finland	3 183
8.	Tyskland	1 426	Tyskland	2 854
9.	Storbritannien	1 188	Frankrike	2 749
10.	Ungern*	1 050	Ungern*	2 431
11.	Indien	962	Singapore	2 342
12.	Mexiko	959	Indien	2 296
13.	Danmark	595	Grekland	2 259
14.	Brasilien	527	Storbritannien	2 127
15.	Australien	508	Schweiz	1 584
16.	Österrike	465	Norge	1 389
17.	Venezuela	436	Australien	1 363
18.	Grekland	378	Italien	1 009
19.	Malaysia	357	Kanada	709
20.	Thailand	309	Sydkorea	610

Plats	2000–2004	Värde	2005–2009	Värde
21.	Kanada	205	Spanien	407
22.	FAE	184	Japan	290
23.	Italien	176	Malaysia	195
24.	Nederländerna	168	FAE	182
25.	Japan	160	Thailand	140
26.	Spanien	159	Österrike	128
27.	Irland	144	Polen	112
28.	Polen	141	Irland	100
29.	Belgien	126	Mexiko	91
30.	Pakistan	63	Saudiarabien	89

Tabell 23 b Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna uppdelat på femårsperioder 2010–2019 (mnkr)

Plats	2010–2014	Värde	2015–2019	Värde
1.	Thailand	7 967	Brasilien	12 308
2.	Saudiarabien	5 125	Norge	6 431
3.	USA	4 881	USA	4 469
4.	Indien	4 361	Indien	3 774
5.	Storbritannien	3 741	Ungern*	2 896
6.	Nederländerna	3 195	Pakistan	2 722
7.	Norge	3 022	Tjeckien*	2 688
8.	Tjeckien*	2 915	Tyskland	2 529
9.	Pakistan	2 832	Nederländerna	1 913
10.	Frankrike	2 481	FAE	1 771
11.	Sydafrika	2 318	Storbritannien	1 629
12.	Kanada	2 050	Finland	1 589
13.	Tyskland	2 016	Frankrike	1 526
14.	Ungern*	2 001	Sydkorea	1 476
15.	FAE	1 943	Thailand	1 198
16.	Finland	1 846	Kanada	1 171
17.	Australien	1 639	Sydafrika	1 008
18.	Singapore	1 555	Singapore	933
19.	Danmark	1 256	Danmark	874
20.	Sydkorea	761	Österrike	760
21.	Algeriet	738	Australien	696
22.	Italien	614	Estland	646
23.	Japan	271	Schweiz	576
24.	Estland	266	Italien	536

Plats	2010–2014	Värde	2015–2019	Värde
25.	Brasilien	253	Turkiet	535
26.	Schweiz	239	Japan	488
27.	Brunei	221	Polen	422
28.	Österrike	166	Mexiko	321
29.	Polen	141	Saudiarabien	236
30.	Spanien	130	Lettland	219

Annat utlandsverksamhet

Vid sidan av exporten finns vissa krav på tillstånd och redovisning för ytterligare utlandsverksamhet.

Avtal om tillverkningsrätt och samarbete

Att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon utanför Sverige kräver tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Enligt samma lag krävs tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning tillhandahålla tekniskt bistånd till någon i utlandet, utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel.

Under 2021 beviljade ISP 21 tillstånd för svenska företag att ingå avtal som innebar upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon utanför Sverige och 37 tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet. I tabell 24 redovisas per land antalet beviljade tillstånd att ingå licensavtal respektive samarbetsavtal. Det bör noteras att vissa avtal avser både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder. Det bör även noteras att avtal inom ramen för den Europeiska försvarsfonden (EDF) samt övriga EU-samarbeten särredovisas då dessa ofta innefattar ett stort antal deltagande länder.

Tabell 24   **Antal beviljade tillstånd att ingå avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelat på land under 2021**

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	-	4
Danmark	2	-
EU-samarbete: EDF	-	6
EU-samarbete: övrigt	-	3
Finland	-	1
Frankrike	-	1
Indien	1	-
Indonesien	-	1
Italien	-	1
Kanada	-	1
Nederländerna	-	6
Norge	1	6
Polen	-	1
Peru	1	-
Saudiarabien	-	1
Schweiz	3	-
Singapore	-	1
Storbritannien	-	3
Sydkorea	-	1
Tjeckien	12	1
Tyskland	1	1
USA	-	4
Totalt	21	43

Den som har fått tillstånd att ingå avtal har skyldighet att årligen lämna uppgifter till ISP om dessa avtals giltighet. Under 2021 redovisade 15 företag och en myndighet sammanlagt 63 avtal om licenstillverkning. Samtidigt redovisade 16 st. företag och 3 myndigheter 157 avtal om samarbete.

I tabell 25 redovisas samtliga giltiga licensavtal respektive samarbetsavtal fördelade på land. Notera att vissa avtal avser både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder.

Tabell 25 Antal redovisade avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelade på land

Skr. 2021/22:114
Bilaga 1

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	1	6
Brasilien	6	12
Danmark	5	-
Estland	-	10
EU-samarbete: EDF	-	10
EU-samarbete: övrigt	-	12
Finland	2	6
Frankrike	1	9
Förenade Arabemiraten	-	2
Grekland	1	-
Indien	3	1
Italien	-	6
Japan	6	2
Kanada	2	4
Lettland	1	-
Nederländerna	1	6
Norge	3	10
Peru	2	1
Rumänien	1	-
Saudi arabien	-	1
Schweiz	5	4
Singapore	-	2
Spanien	1	5
Storbritannien	3	22
Sydafrika	1	2
Sydkorea	1	7
Tjeckien	12	2
Tyskland	-	14
USA	5	24
Österrike	-	2
Totalt	63	182

Utländskt ägande

Den som har ett tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd avseende krigsmateriel har skyldighet att lämna uppgift till ISP om ägande i

utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel.

Under 2021 redovisade 21 företag ägande i 113 utländska rättssubjekt i sammanlagt 40 länder. I tabell 26 redovisas antal utländska rättssubjekt fördelade på de länder i vilka de verkar.

Tabell 26   **Antal redovisade utländska rättssubjekt fördelade på land**

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Australien	2
Belgien	2
Brasilien	9
Chile	1
Colombia	1
Danmark	3
Filippinerna	1
Finland	4
Frankrike	5
Förenade Arabemiraten	3
Grekland	2
Indien	5
Indonesien	1
Italien	1
Japan	1
Kanada	1
Kenya	1
Kroatien	1
Lettland	1
Malaysia	4
Mauritius	1
Nederländerna	6
Norge	5
Pakistan	1
Polen	2
Saudiarabien	2
Schweiz	4
Singapore	2
Spanien	3
Storbritannien	7
Sydafrika	2
Sydkorea	2

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Taiwan	1
Thailand	2
Tjeckien	2
Turkiet	1
Tyskland	10
Ungern	1
USA	8
Österrike	2
Totalt	113

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländska medborgare får enligt lagen om krigsmateriel inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som anordnas av statliga myndigheter eller utbildning som är knuten till försäljning av krigsmateriel för vilken utförelsetillstånd erhållits.

Under 2021 beviljades ett tillstånd för militärt inriktad utbildning. Tillståndet avsåg utbildning av medborgare i Australien, Brasilien, Chile, Island, Kanada, Liechtenstein, länder inom Europeiska unionen, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien, Sydafrika, Thailand och USA.

Vidareöverlåtelse av krigsmateriel

Krigsmateriel som exporterats från Sverige är i regel förenad med slutanvändaråtaganden som köparen, genom att underteckna ett slutanvändarintyg, är förbunden vid. För det fall en tidigare köpare önskar vidareöverlåta sådan krigsmateriel, krävs medgivande från ISP som då kan frigöra köparen från dennes slutanvändaråtaganden. En förutsättning för att sådan vidareöverlåtelse ska godkännas är att ett slutanvändarintyg från den nya användaren kan uppvisas. I tabell 27 redovisas de tillstånd som utfärdats 2021 avseende vidareöverlåtelse av materiel som ursprungligen levererats från Sverige. Notera att även vidareöverlåtelse inom landet liksom vidareöverlåtelse tillbaka till Sverige kräver tillstånd.

Tabell 27 Godkänd vidareöverlåtelse av krigsmateriel under 2021 fördelat på land och materieltyp

Från	Till	Antal	Materiel
Belgien	Italien	2	Sprängämnen
Estland	Norge	1	Fordonschassin
Estland	Sverige	1	Granater
Finland	Kroatien	1	Delar till robotsystem

Från	Till	Antal	Materiel
Frankrike	Belgien	1	Sprängämnen
Frankrike	Indien	1	Datalänkmottagare
Frankrike	Schweiz	2	Sprängämnen
FAE	Sverige	1	Övervakningsradar
Kanada	Kanada	1	Fartygskanon
Lettland	Lettland	1	Granatgevär
Litauen	Litauen	1	Automatvapen
Norge	Estland	1	Delar till stridsfordon
Norge	Norge	1	Fartygskanon
Norge	Sverige	1	Finkalibrig ammunition
Singapore	Singapore	1	Radarkomponenter
Storbritannien	Irland	1	Ljuddämpare för jaktvapen
Storbritannien	Nederländerna	1	Marksensorsystem
Storbritannien	Norge	1	Finkalibrig ammunition
Storbritannien	Storbritannien	2	Flygplanskomponenter
Storbritannien	USA	1	Marksensorsystem
Sydafrika	Schweiz	1	Motmedelskomponenter
USA	USA	1	Satellitbränsle
Totalt		25	

Enskilt tillhandahållande

Svenska myndigheter, svenska företag och den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige, som avser att tillhandahålla krigsmateriel som finns i utlandet till någon annan i utlandet, måste i det enskilda fallet ha tillstånd från ISP, ett så kallat enskilt tillhandahållandetillstånd. Tillstånd krävs oavsett om krigsmaterielen tillhör sökanden eller någon annan. I tabell 28 redovisas de tillstånd som utfärdats 2021 avseende tillhandahållande av krigsmateriel mellan två parter i utlandet.

Tabell 28 Beviljade enskilda tillhandahållandetillstånd under 2021 fördelat på land och materieltyp

Från	Till	Antal godkännanden	Materiel
Estland	Danmark	1	Fordonsbelysning
Estland	Nederländerna	1	Fordonsbelysning
Frankrike	Malaysia	2	Militära lastbilar, fordonsbelysning
Israel	Finland	2	Anti-drönarsystem, satellitnavigeringssystem
Italien	Brasilien	1	Militär kryptografi

Från	Till	Antal godkännanden	Materiel
Kanada	Danmark	1	Delar till automatvapen
Lettland	Kroatien	1	Dykturstrutning
Nederländerna	Danmark	1	Militära lastbilar
Nederländerna	Frankrike	1	Fordonshytter
Nederländerna	Nederländerna	3	Militära lastbilar, fordonsbelysning
Nederländerna	Tyskland	1	Militära lastbilar
Norge	Norge	1	Delar till stridsfordon
Norge	USA	1	Automatvapen
Schweiz	Schweiz	1	Stridsfordon
Spanien	Belgien	1	Kroppsskydd
Spanien	Litauen	2	Finkalibrig ammunition
Storbritannien	Australien	1	Marksensorer
Storbritannien	Belgien	2	Marksensorer
Storbritannien	Storbritannien	1	Kamouflagenät
Tjeckien	Finland	1	Spränglistor
Tjeckien	Lettland	1	Simulatorsystem
Tyskland	Brasilien	1	Delar till stridsflygplan
Tyskland	Nederländerna	1	Delar till militära lastbilar
USA	Brasilien	1	Delar till flygplansmotorer
USA	USA	5	Delar till skolflygplan, kamouflagenät, produktionsutrustning, sprängämnen
Totalt		35	

Civila skjutvapen

För utförelse av civila skjutvapen (jakt- och sportskyttevapen), delar till skjutvapen och ammunition till dessa vapen utanför EU krävs tillstånd från ISP. Prövningen av export av civila skjutvapen till länder utanför EU sker både enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition och enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Slätborrade hagelvapen samt delar och ammunition till sådana vapen utgör inte krigsmateriel varför en prövning endast sker enligt den nämnda EU-förordningen.

I tabell 29 redovisas antalet ansökningar enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 som inkommit till ISP de senaste tre åren.

Tabell 29 Antal ansökningar rörande export av civila skjutvapen 2019–2021

Ärendetyp	2019	2020	2021
Ansökan om exporttillstånd	242	213	236

I tabell 30 redovisas antalet beviljade tillstånd per land enligt samma förordning. Då en stor del av de tillstånd som utfärdas enligt förordningen avser eget bruk, gåvor och lån, redovisas inget värde i denna tabell.

Tabell 30 Antal beviljade tillstånd rörande export av civila skjutvapen 2019–2021 per land

Destination	2019	2020	2021
EUROPA			
Andorra	2	1	2
Färöarna	1	-	1
Grönland	-	-	2
Island	5	4	4
Montenegro	-	-	1
Norge	126	112	96
Schweiz	26	32	15
Storbritannien	-	-	14
Ukraina	1	-	2
Totalt	161	149	137
NORDAMERIKA			
Kanada	5	1	5
USA	41	42	36
Total	46	43	41
SYDAMERIKA			
Brasilien	-	-	1
Chile	1	-	-
Peru	-	-	2
Uruguay	-	1	2
Total	1	1	5
NORDOSTASIEN			
Japan	1	1	3
Total	1	1	3
MELLANÖSTERN			
FAE	-	-	1

Destination	2019	2020	2021
Libanon	-	-	2
Total	-	-	3
ÖVRIGA AFRIKA			
Botswana	-	-	2
Mauritius	-	1	-
Namibia	5	2	5
Sydafrika	12	5	11
Zambia	2	2	1
Total	20	10	19
OCEANIEN			
Australien	2	2	4
Nya Zeeland	6	7	13
Totalt	8	9	
TOTALT	237	213	225

Export av produkter med dubbla användningsområden

Överföringar inom EU

Tillstånd för överföring av produkter med dubbla användningsområden till ett annat EU-land krävs endast i mycket begränsad utsträckning enligt vad som följer av bilaga IV till rådets förordningar 428/2009 och 2021/821. Förutsatt att exporten av produkter med dubbla användningsområden följer den totala varuexportens geografiska fördelning innebär det att mer än hälften av utförseln från Sverige av produkter med dubbla användningsområden kan ske utan tillstånd. Detta då utförseln avser andra länder inom EU.

I tabell 31 redovisas antalet ansökningar om överföringstillstånd till andra EU-länder under 2021 uppdelat på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd.

Tabell 31   **Antal behandlade ansökningar om överföringstillstånd till annat EU-land 2021**

Beviljade	Avslag	Totalt
4	0	4

Export med stöd av generellt tillstånd till Australien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA

Närmare en tredjedel av Sveriges totala varuexport 2021 gick till Australien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA. För export av produkter med dubbla användningsområden till dessa länder finns ett, när det gäller antalet produkter mycket omfattande, generellt tillstånd (EU001). För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av det generella tillståndet krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet. Endast i ett fåtal fall krävs ett individuellt eller ett globalt tillstånd för export till något av de nämnda länderna.

I tabell 32 redovisas antalet exportörer som anmält användning av det generella tillståndet EU001 under 2021 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet 2009.

Tabell 32   **Antal anmälningar om användning av det generella tillståndet EU001**

Skr. 2021/22:114
Bilaga 2

Tillstånd	Anmälningar 2021	Anmälningar sedan införandet 2009
EU001	31	251

Export med stöd av övriga generella tillstånd

För handel med produkter med dubbla användningsområden till vissa andra länder i världen finns sju, när det gäller antalet produkter inte särskilt omfattande, generella tillstånd kallade EU002–EU008. För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av något av de fem generella tillstånden EU002–EU006 krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet.

I tabell 33 redovisas antalet exportörer som anmält användning av de generella tillstånden EU002–EU006 under 2021 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet av tillstånden. Tillstånden infördes i november 2011 varför det totala antalet utgår från 2012.

Tabell 333   **Antal anmälningar om användning av de generella tillstånden EU002–EU006**

Tillstånd	Anmälningar 2021	Anmälningar sedan införandet 2012
EU002	0	6
EU003	0	11
EU004	1	9
EU005	0	1
EU006	0	1

Genom förordningen 2021/821 har det tillkommit två generella tillstånd i form av EU007 och EU008. Export med stöd av dessa två generella tillstånd förutsätter att exportören har registrerat sig hos ISP och underrättat myndigheten före den första användningen av tillstånden.

I tabell 34 redovisas antalet exportörer som registrerat sig och underrättat myndigheten inför användning av de generella tillstånden EU007–EU008 under 2021 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet.

Tabell 34 Antal anmälningar om användning av de generella tillstånden EU007–EU008

Tillstånd	Anmälningar 2021	Anmälningar sedan införandet 2021
EU007	4	4
EU008	1	1

Export med stöd av individuella och globala exporttillstånd

För det fall något av de generella tillstånden inte är tillämpligt krävs för handel med produkter med dubbla användningsområden utanför EU antingen ett globalt eller ett individuellt exporttillstånd.

I tabell 35 och 36 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd avseende produkter med dubbla användningsområden uppdelade på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd. Tabellerna omfattar ansökningar om såväl globala som individuella exporttillstånd.

I tabell 35 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd som rör produkter med dubbla användningsområden förtecknade i bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821. I tabellen redovisas tillstånden uppdelade på den kontrollregim enligt vilken produkten i fråga är kontrollerad. Kontrollregimerna är Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR), Nuclear Suppliers Group (NSG) och Wassenaararrangemanget (WA).

Tabell 35 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2021 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på kontrollregimer

Kontrollregim	Beviljade	Avslag
Australiengruppen (AG)	401	3
Missilteknologiregimen (MTCR)	16	0
Nuclear Suppliers Group (NSG)	38	1
Wassenaararrangemanget (WA)	602	51
Totalt	1057	55

I tabell 36 redovisas ansökningar om exporttillstånd som rör produkter som omfattas av kontroll genom tillämpning av artikel 4 i rådets förordning 428/2009 och 2021/821, den s.k. generalklausulen, även kallad ”catch-all”. Tillämpning av catch-all innebär att produkter som inte förtecknas i bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821 ska omfattas av tillståndskrav efter beslut i det enskilda fallet av ISP. Beslut om tillståndskrav, catch-all, kan omfatta produkter som helt eller delvis är eller kan vara avsedda för biologiska och kemiska vapen samt för kärnvapen eller missiler som är i stånd att bära sådana vapen.

Tillståndskravet kan också omfatta produkter som är avsedda för militär slutanvändning i länder som omfattas av ett vapenembargo eller produkter som är eller kan vara avsedda att användas som komponenter till krigsmateriel som har exporterats ut ur EU utan tillstånd eller i strid med ett tillstånd.

Skr. 2021/22:114

Bilaga 2

Tabell 36 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2021 rörande produkter med dubbla användningsområden som omfattas av tillståndskrav enligt artikel 4 (catch-all) i rådets förordning 428/2009 och 2021/821

Beviljade	Avslag	Totalt
10	0	10

I tabell 37 redovisas antalet beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd enligt rådets förordning 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran. Enligt förordningen omfattas fler produkter av tillståndskrav än vid export till andra länder. Av detta skäl redovisas ansökningarna separat i denna tabell och de ingår således inte i underlaget för övriga tabeller.

Tabell 37 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2021 enligt rådets förordning 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran

Beviljade	Avslag	Totalt
189	0	189

I tabell 38 redovisas antalet beviljade ansökningar om exporttillstånd fördelat på nio produktkategorier i bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821. Bilaga I omfattar även kategori 0 vilken rör kärnmaterial, anläggningar och utrustning. Ansökningar om exporttillstånd rörande kategori 0 redovisas av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).

Tabell 38 Antal beviljade exporttillstånd 2021 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på produktkategori samt fördelat på individuella och globala exporttillstånd

Kategorier 1–9 i bilaga I	Individuella exporttillstånd	Globala exporttillstånd	Totalt
Kategori 1 <i>Särskilda material och därtill hörande utrustning</i>	85	3	88
Kategori 2 <i>Materialbearbetning</i>	410	13	423
Kategori 3 <i>Elektronik</i>	54	4	58

Kategori 4 <i>Datorer</i>	3	0	3
Kategori 5 <i>Telekommunikation och informationssäkerhet</i>	196	83	279
Kategori 6 <i>Sensorer och lasrar</i>	183	4	187
Kategori 7 <i>Navigation och avionik</i>	1	1	2
Kategori 8 <i>Marint</i>	3	0	3
Kategori 9 <i>Rymd och framdrivning</i>	7	4	11

I tabell 39 redovisas antalet beviljade tillstånd under 2021 per land. Tabellen omfattar endast individuella och globala tillstånd. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU och till Australien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA.

Tabell 39 Länder som omfattades av flest antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2021

Land	Antal tillstånd
Kina	285
Indien	96
Sydkorea	87
Ryssland	60
Singapore	56
Taiwan	52
Malaysia	47
Israel	46
Turkiet	32
Sydafrika	31
Brasilien	29
Qatar	25
Indonesien	24
Thailand	23
Ukraina	23

I tabell 40 redovisas antalet avslag på ansökningar om individuella och globala exporttillstånd under 2021 per land. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU och till Australien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA.

Tabell 40 Länder som omfattades av flest antal avslag rörande produkter med dubbla användningsområden 2021

Skr. 2021/22:114
Bilaga 2

Land	Antal avslag
Kina	14
Vietnam	6
Thailand	5
Malaysia	4
Niger	3
Förenade Arabemiraten	3
Egypten	2
Elfenbenskusten	2
Pakistan	2
Saudiarabien	2
Ukraina	2
Algeriet	1
Honduras	1
Indien	1
Indonesien	1

Individuella och globala exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militär slutanvändare

I tabell 41 och 42 redovisas beviljade respektive avslagna ansökningar om exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militära slutanvändare. Tillstånden indelas i globala och individuella exporttillstånd och redovisas per land samt slutligt användningsområde.

Tabell 41 Antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2021

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Chile	1	1	Delar till sensorsystem (via tredjeland), programvara
Georgien	1	1	Gränsbevakning, programvara
Indien	2	6	Delar till sensorsystem (via tredjeland), för marint bruk, forskning, telekommunikation, programvara

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Indonesien	-	1	För räddningsinsatser
Japan	1	1	Delar till sensorsystem (via tredjeland), programvara
Jordanien	-	2	Gränsbevakning, programvara
Kuwait	3	1	Identifiering av biologiska, radiologiska och kemiska ämnen, telekommunikation
Malaysia	-	4	Programvara, för marint bruk
Mali*	-	1	Områdesskydd
Oman	1	1	För marint bruk, telekommunikation
Qatar	-	2	Gränsbevakning, telekommunikation
Saudiarabien	1	-	Retur efter reparation
Singapore	2	1	Delar till sensorsystem (via tredjeland), telekommunikation, programvara
Storbritannien	1	1	Tester, programvara
Sydkorea	1	6	Reparation, delar till sensorsystem (via tredjeland), delar till sensorsystem, områdes- skydd, programvara
Taiwan	-	1	Gränsbevakning
Thailand	-	1	Telekommunikation
Totalt	14	31	

*Ansökan avser en export till en fredsbevarande insats bestående av andra länder än angiven destination.

Tabell 42   **Antal avslag vid ansökningar om exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2021**

Land	Avslag globala exporttillstånd	Avslag individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Egypten	-	2	Tester, områdesskydd
Elfenbenskusten	-	1	Programvara
Indonesien	-	1	Programvara

Malaysia	-	4	Programvara
Niger	-	2	Programvara
Nigeria	-	1	Räddningsinsatser
Taiwan	-	1	Programvara
Vietnam	-	4	Programvara, delar till sensorsystem (via tredjeland), räddnings- insatser
Totalt	0	16	

Förhandsbesked rörande export av produkter med dubbla användningsområden

Redovisningen av avgjorda förfrågningar om förhandsbesked indelas i två huvudkategorier. Den första kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter som kontrolleras enligt bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821. Den andra kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende icke kontrollerade produkter.

I tabell 43 redovisas antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821, fördelat på positiva eller negativa förhandsbesked. Ett positivt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett positivt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Ett negativt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett negativt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Slutlig ställning tas alltid i samband med en prövning av en ansökan om exporttillstånd.

Tabell 43   **Antal positiva respektive negativa förhandsbesked 2021 avseende export av produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 428/2009 och 2021/821**

Positiva förhandsbesked	Negativa förhandsbesked	Totalt
30	18	48

I tabell 44 redovisas avgjorda förfrågningar om huruvida exporttillstånd krävs för icke kontrollerade produkter – ”catch-all”. Förfrågningarna indelas i kategorierna ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked”, ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” samt ”beslut om att tillstånd för export inte krävs”.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 428/2009 och 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande

förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 428/2009 och 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om att tillstånd för export inte krävs” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan inte omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 428/2009 och 2021/821.

Tabell 44 Antal avgjorda förfrågningar 2021 om icke kontrollerade produkter – catch-all

Land	Beslut om tillståndskrav för export - positivt förhandsbesked	Beslut om tillståndskrav för export - negativt förhandsbesked	Beslut om att tillstånd för export inte krävs	Totalt
Frankrike	-	-	1	1
Indien	-	1	-	1
Iran	-	1	-	1
Italien	-	-	1	1
Kina	1	5	9	15
Pakistan	-	-	1	1
Ryssland	-	2	4	6
Turkiet	-	1	-	1
Tyskland	-	-	1	1
Totalt	1	10	17	

På det nukleära området är export utanför EU tillståndspliktig. För flertalet produkter krävs även tillstånd för överföring mellan EU-länder. Berörda produkter finns beskrivna i bilaga IV del 2 till PDA-förordningen. Generella tillstånd får inte användas för dessa produkter. Under 2021 beviljades 105 tillstånd för export eller överföring inom EU.

Tabell 45 Beviljade tillstånd om export eller överföring inom EU, för produkter med dubbla användningsområden (PDA), tillhörande kategori 0 i bilaga 1 till PDA-förordningen, från företag i Sverige (Källa SSM)

Mottagarland	Antal globala tillstånd	Antal individuella tillstånd	Produktkategorier
Argentina	0	1	0C002
Australien	0	3	0A001j, 0C001

Belgien	2*	0	0D001, 0E001
Brasilien	2	1	0A001f, 0C002, 0D001, 0E001
Bulgarien	1	0	0D001, 0E001
Finland	2	4	0A001d, 0A001h, 0C004, 0D001, 0E001
Frankrike	6*	5	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Japan	2	4	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0E001
Kanada	1	0	0E001
Kazakstan	1	0	0E001
Litauen	1	0	0E001
Nederländerna	0	1	0E001
Norge	1	1	0C001, 0D001
Italien	1*	0	0D001, 0E001
Polen	1	0	0E001
Schweiz	4	1	0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0E001
Slovenien	1*	0	0E001
Spanien	4*	7	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0D001, 0E001
Storbritannien	6**	7	0A001f, 0A001g, 0A001h, 0D001, 0E001
Tjeckien	2*	2	0A001h, 0D001, 0E001
Tyskland	8*	5	0A001h, 0A001j, 0D001, 0E001
Ukraina	1	3	0A0001d, 0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0E001
USA	9	14	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001

* varav ett eller flera inom ramen för ett tillstånd med flera mottagarländer

** varav ett tillstånd för produktkategori 0E001 lämnades innan utträdet ur EU

Tabell 46 Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer år 2021

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	X	X	X	X	X
Australien	X	X	X	X	X
Belarus	X	X	-	-	-
Belgien	X	X	X	X	X
Brasilien	-	X	-	X	-
Bulgarien	X	X	X	X	X
Cypern	-	X	X	-	-
Danmark	X	X	X	X	X
Estland	-	X	X	-	X
EU	-	-	X	-	-
Finland	X	X	X	X	X
Frankrike	X	X	X	X	X

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Grekland	X	X	X	X	X
Indien	-	-	X	X	X
Irland	X	X	X	X	X
Island	-	X	X	X	-
Italien	X	X	X	X	X
Japan	X	X	X	X	X
Kanada	X	X	X	X	X
Kazakstan	X	X	-	-	-
Kina	X	X	-	-	-
Korea (Rep.)	X	X	X	X	X
Kroatien	X	X	X	-	X
Lettland	-	X	X	-	X
Litauen	-	X	X	-	X
Luxemburg	X	X	X	X	X
Malta	-	X	X	-	X
Mexiko	-	X	X	-	X
Nederländerna	X	X	X	X	X
Norge	X	X	X	X	X
Nya Zeeland	X	X	X	X	X
Polen	X	X	X	X	X
Portugal	X	X	X	X	X
Rumänien	X	X	X	-	X
Ryssland	X	X	-	X	X
Schweiz	X	X	X	X	X
Serbien	-	X	-	-	-
Slovakien	X	X	X	-	X
Slovenien	X	X	X	-	X
Spanien	X	X	X	X	X
Storbritannien	X	X	X	X	X
Sverige	X	X	X	X	X
Sydafrika	X	X	-	X	X
Tjeckien	X	X	X	X	X
Turkiet	X	X	X	X	X
Tyskland	X	X	X	X	X
Ukraina	X	X	X	X	X
Ungern	X	X	X	X	X
USA	X	X	X	X	X
Österrike	X	X	X	X	X
TOTALT	39	48	43	35	42

Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll

Exportkontrollens omfattning i Sverige

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) kontrollerar genom tillståndsprovning uppskattningsvis 3–4 procent av Sveriges totala utrikeshandel med varor. Det motsvarar export för ungefär 50 miljarder kronor per år. Exportkontrollen omfattar varor och teknik som av försvars-, säkerhets- eller utrikespolitiska skäl kan vara känsliga att exportera eller på annat sätt överföra till utlandet. Ungefär 1 procent utgörs av export av krigsmateriel medan den största andelen, ungefär 2–3 procent, utgörs av export av produkter med dubbla användningsområden (PDA). Därutöver kontrollerar ISP genom tillståndsprovning krigsmateriel som tillverkas och säljs inom landet till Försvarsmakten och andra svenska aktörer, vilket motsvarar ungefär 15–20 miljarder kronor per år.

Mer än 550 företag samt flera myndigheter och lärosäten omfattas av ISP:s tillsyn, varav ungefär 330 företag i försvarsindustrin och 220 i PDA-industrin.

ISP handlägger ungefär 7 000 ärenden per år. Ett stort antal ärenden är av rutinbetonad karaktär men flera ärenden är komplexa och kräver djupgående kunskaper om och strategiska bedömningar i det enskilda fallet av svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Det parlamentariskt sammansatta Exportkontrollrådet utgör ett viktigt stöd för ISP när det gäller att göra bedömningar i de känsligaste ärendena.

Allmänt om den svenska och internationella exportkontrollens syfte och dess tendens

Exportkontrollens syfte

Det huvudsakliga och övergripande syftet med exportkontrollen uttrycks ofta som att ett land som kontrollerar export inte vill att en produkt eller en teknik av ett visst slag ska spridas till oönskade mottagare. En oönskad mottagare kan avse såväl ett slutanvändarland som t.ex. en terroristorganisation. Ett annat viktigt syfte med exportkontrollen är att ett land, särskilt i kristider, inte vill exportera sådana produkter som det lider, eller riskerar att lida, brist på och som landet har ett stort behov av att ha kvar i landet.

Förenklat finns det enligt ISP:s bedömning två huvudsakliga skäl till att ett land som tillverkar och exporterar krigsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden inte önskar att materielen eller produkterna sprids till oönskade mottagare, nämligen ett hot mot det exporterande landets, eller allierade eller närstående länders, säkerhet eller att det strider mot principerna och målen för det exporterande landets utrikespolitik.

Exportkontrollens tendens – upprustning och internationalisering

De senaste åren har världen kraftigt rustat upp sina väpnade styrkor och enligt vissa bedömare nådde världens totala militära utgifter under 2020 den högsta nivån sedan slutet av 1980-talet. Upprustningen har därefter fortsatt att öka.

Den allmänna upprustningen av militära styrkor i världen och återkomsten av det ”stora strategiska spelet” mellan stormakterna gör att tendensen är tydlig att exportkontrollens betydelse internationellt sett ökar. Stormakterna vill förhindra andra stormakter eller andra länder från att uppnå samma teknologiska försteg och upprustningsnivå som de själva har och då är exportkontrollen ett medel som används. Med hänsyn till Sveriges högteknologiska industri berörs Sverige i allra högsta grad av detta.

Upprustningen ställer höga krav på exportkontrollen. Till stor del är det kombinationen av upprustningen och internationaliseringen av både svensk och utländsk försvarsindustri och PDA-industri som leder till de höga kraven på exportkontrollen. Kraven går långt utöver den traditionella exportkontrolluppgiften att bedöma lämpligheten av att ett visst slags krigsmateriel eller ett visst slags produkt med dubbla användningsområden når en viss mottagare eller slutanvändare.

Sedan två decennier tillbaka exporterar svensk försvarsindustri över hälften av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige. Trots en kraftig svensk upprustning visar statistiken att så var fallet även under 2021. Svensk försvarsindustri och PDA-industri har dessutom sedan några decennier tillbaka lagt en stor del av sin forskning och utveckling utomlands. Oundvikligen och ofrånkomligen leder detta till att det finns risk för att teknik som anses känslig när det gäller svensk försvarsförmåga sprids på ett sätt som förut inte var tänkbart. Affärsupplägg där ett land, i vilket svensk försvarsindustri bedriver forskning och utveckling, vill sälja ett krigsmaterielsystem med ingående delar eller komponenter av svenskt ursprung eller teknik som delvis har ett svenskt företags ursprung till en för Sverige oönskad mottagare blir allt vanligare.

ISP har under året lagt stor vikt vid att både på krigsmaterielsidan och på PDA-sidan bedöma avancerade avtalsupplägg där motköpskrav från ett köparland kan leda till permanent tekniköverföring som i sin tur riskerar att leda till oönskad tekniköverföring till tredjeländer.

Ju närmare den europeiska försvarsindustrin knyts ihop genom samarbeten, sammanslagningar och uppköp, desto större utmaning blir det när ett land, t.ex. Sverige, säger nej till en tredjelandsaffär i vilken dess försvarsindustri agerar som underleverantör när ett annat EU-land har sålt ett system i sin helhet till ett tredje land. I syfte att undvika eller i varje fall minska spänningar som har uppstått till följd av sådana scenarion ingick Tyskland och Frankrike i slutet av 2019 ett avtal som bland annat innehåller en de minimi-regel. Bestämmelsen innebär att om den andel krigsmateriel (delar och komponenter) som försvarsindustrin i underleverantörslandet står för i det fullständiga krigsmaterielsystemet inte överstiger 20 procent ska inte underleverantörslandet hindra en export till ett tredje land som huvudleverantörslandet redan har godkänt.

Möjligheten att ge ISP rätt att inrikta signalspaning

Regeringen har uttalat att en god försvarsunderrättelseförmåga är en förutsättning för Sveriges möjligheter att föra en självständig och aktiv utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik (prop. 2020/21:30 s. 154). För ISP, som är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen om krigsmateriel samt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, och som därutöver ett flertal andra uppgifter som rör Sveriges försvars-, säkerhets- och utrikespolitik är det mycket viktigt att försvarsunderrättelseförmågan är god och att den gör nytta och kan bidra vid myndighetens alltmer komplexa tillståndsprovning.

Samtliga riksdagspartier utom Vänsterpartiet ställde sig bakom riksdagens tillkännagivande till regeringen i mars 2018 att regeringen bör se över möjligheten att ge ISP rätt att inrikta signalspaning från Försvarets radioanstalt (bet. 2017/18: FöU5, rskr. 2017/18:178 och 2017/18:179). Regeringen behandlade tillkännagivandet i proposition 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 och uttalade därvid att en särskild utredare bör ges i uppdrag att göra en översyn av lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet (s. 155). Regeringen uttalade att i översynen bör ingå bl.a. frågan om rätten att inrikta signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Regeringen uttalade vidare att den avser att återkomma i frågan och att tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Krigsmateriel

Ändringar i lagstiftningen och förändrade riktlinjer

För Inspektionen för strategiska produkter var 2021 – liksom åren 2018–2020 – ett viktigt år när det gäller tillämpningen av de förändringar i de svenska riktlinjerna för utförelse och annan utlandssamverkan rörande krigsmateriel som tillämpas från 2018.

Riktlinjerna ändrades 2018 när det gäller den mottagande statens demokratiska status, mänskliga rättigheter i den mottagande staten, exportens påverkan på en rättvis och hållbar utveckling i den mottagande staten, följdleveranser och internationell samverkan. Skälet till ändringarna var enligt regeringen att strävandet att främja demokrati, mänskliga rättigheter och en hållbar utveckling har blivit en allt viktigare del av svensk utrikespolitik (prop. 2017/18:23 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel s. 38).

Den viktigaste ändringen rör den mottagande statens demokratiska status, som framöver ska utgöra ett centralt villkor vid tillståndsprovningen. I den proposition som ligger till grund för de ändrade riktlinjerna uttalar regeringen att ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme finns för att tillstånd beviljas. I fall det förekommer grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd. Det sistnämnda betyder enligt regeringen att det råder en presumtion för att tillstånd inte ska beviljas men om det finns avsevärda nationella försvars- eller säkerhetspolitiska intressen för utlands-

samverkan i ett enskilt fall, kan tillstånd efter en noggrann prövning ändå beviljas (prop. 2017/18:23 s. 67 och 72). Det framgår av förarbetena att mottagarlandets demokratiska status utgör ett villkorligt hinder (prop. 2017/18:23 s. 71).

ISP kommenterade den 15 april 2018 på sin webbplats de ändrade riktlinjerna enligt följande.

- Den största förändringen och den viktigaste skärpningen med de nya riktlinjerna är införandet av den mottagande statens demokratiska status som ett centralt villkor vid tillståndsprövningen. Det bör dock noteras att det inte handlar om ett förbud, eftersom regeringen uttalar att tillstånd kan beviljas om det finns avsevärda nationella försvars- eller säkerhetspolitiska intressen för utlandssamverkan i ett enskilt fall. Möjligen kommer nya affärer med sådana stater främst att beviljas i samband med internationell samverkan där det finns avsevärda försvars- eller säkerhetspolitiska skäl i det enskilda fallet.
- Även om ISP kommer att neka tillstånd till nya affärer med stater som har grava brister i den demokratiska statusen är det klart uttalat från regeringen att följdleveranser till sådana affärer som har godkänts före den 15 april 2018 bör bedömas enligt äldre riktlinjer för följdleveranser. Stater som av allmänheten kan uppfattas som stater som har grava brister i sin demokratiska status kommer därför troligen, efter en bedömning från fall till fall, att vara mottagare av svensk krigsmateriel i form av följdleveranser i flera årtionden framöver. Följdleveranser till ett tidigare levererat system kan nämligen pågå i flera årtionden och det finns exempel på följdleveranser som sker till system som ursprungligen levererades från Sverige för 30–40 år sedan.

Tillståndsprövningen under 2021

Alltsedan 2018 har ISP:s dagliga arbete präglats av myndighetens uppdrag att tolka de ändrade riktlinjerna i ljuset av omvärldsförändringar såsom fortsatt upprustning i världen och i Sverige, ökade stormaktsspänningar samt ett flertal väpnade konflikter i världen.

Försvars- och säkerhetspolitiska skäl för export, inklusive följdleveranser och internationell samverkan, ställs i de enskilda ärendena mot sådana utrikespolitiska skäl mot export, såsom demokratisk status och respekten för mänskliga rättigheter i staten i fråga, som kan finnas i ett enskilt fall. Liksom tidigare görs i slutänden en helhetsbedömning av de omständigheter som finns i det enskilda fallet.

Strategiska överväganden är nödvändiga när försvars- och säkerhetspolitiska skäl ska vägas mot utrikespolitiska skäl. I undantagsfall kan det därför vid en helhetsbedömning i ett enskilt fall bli på det sättet att rikets säkerhet, ytterst Sveriges försvarsförmåga, väger tyngre än starka utrikespolitiska skäl som talar mot en export, t.ex. grava brister i ett mottagarlands demokratiska styrelseskick. Regeringen har uttryckt detta enligt följande: ”om det finns avsevärda nationella försvars- eller säkerhetspolitiska intressen för utlandssamverkan i ett enskilt fall, kan tillstånd efter en noggrann prövning ändå beviljas” (a.a.).

I ett sådant enskilt fall kan utgången därför bli att en ansökan om utförelsetillstånd beviljas, utan att detta påverkar en i övrigt restriktiv hållning mot landet i fråga. Sådana enskilda fall att bevilja utförelsetillstånd till vissa länder som t.ex. har grava brister i det demokratiska styrelseskicket – och där det i övrigt föreligger en restriktiv hållning – kommer att förbli ovanliga och främst beröra följdleveranser eller där Sverige och svensk försvarsindustri deltar i ett internationellt materiel-samarbete med ett nära samarbetsland som de nordiska länderna, EU-länder, USA eller Storbritannien.

Det parlamentariskt sammansatta råd som är knutet till ISP, Exportkontrollrådet, har under året haft en mycket viktig rådgivande funktion när det gäller uttolkning av riktlinjerna.

Samarbete med andra myndigheter

En viktig internationell tendens som rör exportkontrollen är att mottagarländer i samband med större inköp av militära system ställer ökade krav på teknologiöverföring och utvecklingssamarbete. Denna tendens – i kombination med risken att krigsmateriel, teknik eller produkter med dubbla användningsområden kan användas i förmågehöjande syfte, inklusive massförstörelsevapen, för ett lands militära styrkor vars upprustningsmål Sverige inte vill bidra till – har på senare år ställt höga krav på ISP:s tekniska kompetens och på myndighetens säkerhetspolitiska riskbedömningar.

För att säkerställa en god kontroll utifrån dessa aspekter har ISP under 2021 fortsatt arbetet med det forum för samverkan, Materielsäkerhetsgruppen (MSG), som inrättades 2017 och där aktuella frågor bereds med Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarsdepartementet (Regeringskansliet).

Efterkontroller i utlandet av krigsmateriel

Regeringen beslutade den 19 oktober 2017 att ISP skulle analysera frågan om efterkontroller i utlandet av krigsmateriel som utförts med tillstånd enligt lagen om krigsmateriel samt lämna förslag till utformning av ett system för sådana kontroller. ISP gjorde i sin utredning, som presenterades i mars 2018, bedömningen att efterkontroll bör inriktas mot fem olika typer av lätta vapen och ammunitionssystem till dessa som tillverkas i och exporteras från Sverige. Det krävs att slutanvändarlandet har godkänt sådana besök i ett slutanvändarintyg. Systemet bör endast omfatta statliga slutanvändare och inte sådana som har licenstillverkats utomlands. Efterkontroll bör som huvudregel inte äga rum i sådana länder för vilka riktlinjerna och förarbetsuttalanden anger att utrikes- och säkerhetspolitiska hinder i princip inte föreligger för utlandssamverkan. Till alla andra länder bör som huvudregel efterkontroll genom verifikationsbesök på plats i landet av vapnen äga rum.

Regeringen beslutade i november 2021 att införa ett system med efterkontroll som ska börja gälla den 1 mars 2022. Det nya efterkontrollförfarandet avser nya kontrakt och gäller inte retroaktivt. ISP är ansvarig myndighet för genomförandet och verifikationsbesök i

utlandet kommer att genomföras vid tidpunkter och i en omfattning som ISP bedömer lämpliga.

En viktig internationell tendens inom exportkontrollen är att antalet länder som genomför efterkontroller av krigsmateriel som har exporterats till ett annat land ökar. Fram till 2012 genomförde i princip endast USA sådana efterkontroller. 2012 påbörjade Schweiz ett program med regelbundna efterkontroller, vilket följdes av Tyskland 2015. Tyskland har sedan 2015 utfört 9 efterkontrollbesök i utlandet och landet utreder om systemet ska göras permanent. Även Tjeckien har ett system för regelbundna efterkontroller på plats. Spanien införde ett system för efterkontroll i sin lagstiftning i april 2020. Det spanska systemet ska endast gälla för exporttillstånd som beviljas efter detta datum och inspektioner ska endast göras i undantagsfall och efter medgivande från det mottagande landet i ett slutanvändarintyg.

Den Europeiska försvarsfonden

Under året fortsatte arbetet med genomförandet av den Europeiska försvarsfonden. Fonden uppgår till 8 miljarder euro för perioden 2021–2027 och fördelas till samverkansprojekt med deltagare från olika medlemsstater i EU. I EU-förordningen om den Europeiska försvarsfonden, som trädde i kraft den 12 maj 2021, har det medtagits en bestämmelse som anger att frågan om tredjelandsexport avgörs av de enskilda medlemsstaterna efter en prövning i det enskilda fallet.

Med hänsyn till de olika synsätt som till stor del finns mellan de ledande försvarsindustriländerna i EU när det gäller tredjelandsexport förutser ISP att en olikartad syn kan uppstå mellan de samverkande länderna när de färdigutvecklade systemen i de enskilda projekten i framtiden ska exporteras till tredje länder. När det gäller internationell samverkan av det slag som kommer att bli aktuellt genom den Europeiska försvarsfonden och frågan om tredjelandsexport har regeringen uttalat att det är ”inte självklart att Sverige alltid kan räkna med att få gehör för alla aspekter som är unika för vårt synsätt när det gäller samarbete med eller utförelse till tredjeland” (prop. 2017/18:23 s. 66).

Internationell exportkontrollpolicy - Jemenkonflikten

När det gäller internationell exportkontrollpolicy dominerades året, liksom varje år sedan 2015, av olika länders tillämpning av krigsmaterielexport till de länder som deltar med militära styrkor i Jemenkonflikten.

Efter mordet på den saudiske journalisten Khashoggi på Saudiarabiens konsulat i Istanbul i Turkiet i september 2018 meddelade bl.a. Tyskland, Danmark, Finland och Norge att de framöver skulle ha en exportkontrollpolicy gentemot Saudiarabien, liknande den som Sverige de facto hade haft sedan 2013, som innebär att länderna i princip inte utfärdar några utförelsetillstånd för nya krigsmaterielexportaffärer till Saudiarabien.

Flera av de nämnda länderna meddelade under 2018 också att de framöver skulle ha en exportkontrollpolicy gentemot Förenade Arabemiraten, liknande den som Sverige de facto hade haft sedan 2017, som innebär att inte de i princip inte kommer att utfärda några

Turkiet

Den 15 oktober 2019 återkallade ISP samtliga gällande utförseltillstånd rörande försäljning av krigsmateriel till Turkiet. Skälet för ISP:s beslut var i första hand att regeringen den 10 oktober 2019 genom utrikesministern uttalade att Turkiets militära operation i Syrien strider mot de folkrättsliga reglerna och FN-stadgan. Därtill ställde sig den 11 oktober 2019 samtliga partier i riksdagen bakom regeringens förslag att EU skulle införa ett vapenembargo mot Turkiet. Den 14 oktober 2019 antog EU:s utrikesministrar rådsslutsatser om nordöstra Syrien. I punkt 5 i rådsslutsatserna uppmanas EU:s medlemsstater till återhållsamhet avseende export av krigsmateriel till Turkiet med utgångspunkt i kriterium 4 om regional stabilitet i EU:s gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel.

Inget annat EU-land än Sverige återkallade under 2019 utförseltillstånd till Turkiet men flera EU-länder uttryckte, i enlighet med EU:s rådsslutsatser, att de iakttog återhållsamhet vid tillståndsprövningen av materiel som ansågs kunna användas av Turkiet i Syrien.

Någon export av krigsmateriel från Sverige till Turkiet har inte ägt rum under 2021.

Utländska uppköp av försvarsindustrin och PDA-industrin

En viktig tendens inom svensk och internationell exportkontroll är att flera länder under de senaste åren har påbörjat en uppköpsstrategi av ägande i företag som tillverkar eller säljer krigsmateriel eller strategiskt viktiga produkter med dubbla användningsområden. Ofta handlar det om länder som är föremål för vapenembargo eller andra internationella sanktioner och som därför har svårigheter att köpa krigsmateriel eller strategiskt viktiga produkter med dubbla användningsområden. Syftet är ofta att genom ägandet förenkla överföring av krigsmateriel eller strategiskt viktiga produkter med dubbla användningsområden för militär slutanvändning. Genom intrikata ägarförhållanden i landet i fråga kan en potentiell utländsk köpare framstå som t.ex. ett privat riskkapitalbolag utan någon statlig koppling medan det i själva verket kan dölja sig ett statligt militärt intresse i bakgrunden. I anledning av den återgivna problematiken antog EU 2019 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 av den 19 mars 2019 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen, se nedan under rubriken ”Utländska direktinvesteringar”.

Ägarförbehåll och utländskt ägande i försvarsindustrin

Försvarsindustrin är den enda industrin i Sverige som i dag omfattas av ägarförbehållsregler. Regleringen finns i krigsmateriellagstiftningen.

Genom bestämmelserna är försvarsindustrin i Sverige relativt väl skyddad från uppköp av utländska företag som av försvars- eller säkerhetspolitiska skäl är önskad.

Fyra av de fem största försvarsindustriföretagen i Sverige är utlandsägda av företag som är baserade dels i Storbritannien, dels i Norge-Finland. Uppköpen har godkänts av regeringen eller Inspektionen för strategiska produkter i samband med tillståndsprövning av tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd för det enskilda företaget efter en bedömning av om det finns säkerhets- och försvarspolitiska skäl för att bevilja ett sådant tillstånd och att det inte strider mot Sverige utrikespolitik.

Svensk försvarsindustris nyutveckling, vidmakthållande och uppgradering av krigsmateriel

Utöver stormakterna finns inget annat land, som tillverkar krigsmateriel, som har kompetens eller teknisk möjlighet att överträffa den högteknologiska kvalitet, den bredd och det produktutbud som Sveriges försvarsindustri kan uppvisa när det gäller plattformar, sensorer, ledningssystem, skydd och verkan. Sveriges försvarsindustri har förmåga att tillverka och utveckla bl.a. avancerade stridsflygplan, signaturanpassade krigsfartyg (korvetter eller derivat till andra krigsfartyg), ubåtar (eller andra undervattensfarkoster) stridsfordon, bandvagnar, spaningsradarflygplan, avancerade ledningssystem, avancerade simulatorsystem, mark- och sjöbaserade radarsystem, avancerade missil(robot)system samt teknologier till de nämnda systemen.

En viktig nationell tendens med tydlig koppling till exportkontrollen under de senaste 20 åren är att den svenska försvarsindustrins tekniska förmågeökning under tidsperioden till största delen kan tillskrivas exporten av krigsmateriel, dvs. utlandsverksamheten. Skälet till detta är till viss del att krigsmaterielexporten har ökat under de senaste två decennerna jämfört med hur exporten såg ut under 1990-talet men till största delen beror detta på att beställningarna till försvarsindustrin från den svenska försvarsmakten, inklusive tilldelning av medel för forskning och utveckling, i betydande omfattning har minskat. En följd av detta är att försvarsindustrin under tidsperioden i ökad utsträckning har satsat betydande finansiella medel på forskning och utveckling av krigsmateriel för den internationella marknaden och inte längre primärt för den svenska marknaden. Försvarsindustrins utlandsverksamhet omfattar i dag mer än 50 procent av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige. Den politiska inriktningen i Sverige är att Sveriges försvarsförmåga under den kommande tioårsperioden ska öka signifikant. Trots detta bedömer ISP att försvarsindustrins export av krigsmateriel under den kommande tioårsperioden kommer att motsvara ungefär 50 procent av den krigsmateriel som tillverkas i landet. Skälet till detta är att inte endast Sverige, utan även omvärlden, kraftigt rustar upp sina militära styrkor.

Den svenska försvarsindustrin lägger en stor del av sin omsättning på forskning och utveckling (FoU). FoU avser såväl vidmakthållande och uppgraderingar av befintliga krigsmaterielsystem som nyutveckling av helt nya krigsmaterielsystem. Vidmakthållande, uppgraderingar och nyutveckling av krigsmaterielsystem sker

1. efter beställning från Försvarets materielverk (FMV) eller Försvarsmakten
2. efter beställning från både FMV (eller Försvarsmakten) och en (eller flera) utländsk försvarsmakt, som ibland har slutit en internationell överenskommelse om samverkan kring det nya eller uppgraderade krigsmaterielsystemet och engagerat såväl svensk som utländsk industri,
3. efter beställning från utländsk försvarsmakt,
4. genom egenfinansiering från försvarsindustrin eller
5. genom samutveckling mellan och egenfinansiering från svensk industri och utländsk industri.

I de båda sistnämnda fallen finns ofta ingen på förhand bestämd beställande kund, utan projektet egenfinansieras av industrin, men marknadsföringen inriktas ofta initialt mot en särskild försvarsmakt som har uttryckt intresse för materielen i fråga.

Produkter med dubbla användningsområden

Ny EU-förordning om kontroll av PDA

Den 9 september 2021 trädde en ny EU-förordning om kontroll av produkter med dubbla användningsområden i kraft. Den nya EU-förordningen innehåller bestämmelser om utökad kontroll av cyberövervakningsteknologi samt framväxande teknologier (emerging technologies) och tekniskt bistånd. Dessutom innehåller den nya EU-förordningen bestämmelser om ökad informationsdelning mellan medlemsstaterna, rådet, EU-parlamentet och kommissionen, ökad transparens samt nya generella tillstånd. EU-förordningen innebär nya och ökade uppgifter för ISP.

Tillståndsprövningen under 2021

Tillståndsprövningen när det gäller produkter med dubbla användningsområden grundas på utrikes- och säkerhetspolitiska överväganden och gäller i huvudsak huruvida produkten i slutanvändarlandet, eller efter avledning till ett annat land, kan antas komma till användning för att stärka den militära potentialen i landet eller på annat sätt direkt eller indirekt användas eller avledas i förstörelsebringande syfte.

Enligt EU-lagstiftningen och svenskt synsätt är grundinställningen till export av produkter med dubbla användningsområden positiv. Detta visar sig främst genom att överföringen av produkter med dubbla användningsområden inom EU i huvudsak inte kräver tillstånd samt att export till ett antal okänsliga men viktiga länder och exportmarknader omfattas av generösa EU-generella tillstånd. Syftet med undantaget från tillståndskrav och de generella tillstånden är att regelverket inte i onödan bör begränsa legitim handel och tekniköverföring för civila och fredliga

ändamål. För export av produkter med dubbla användningsområden till övriga länder krävs tillstånd från ISP.

En stor andel av de ansökningar om exporttillstånd som inkommer till ISP rör mindre känsliga produkter till civila slutanvändare och för civil slutanvändning i okänsliga länder. I dessa fall är tillståndsprövningen i regel relativt okomplicerad och ärendehanteringens sker i huvudsak skyndsamt. I andra fall krävs en mer fördjupad prövning. Det rör sig främst om ansökningar om exporttillstånd till militära slutanvändare eller för militär slutanvändning, ansökningar till säkerhetspolitiskt känsliga destinationer eller som rör särskilt känsliga produkter och teknik samt ansökningar till länder med bristande respekt för mänskliga rättigheter där exporten riskerar att stå i strid med Sveriges utrikespolitiska målsättningar.

När det gäller tillståndsprövningen under 2021 har omvärldsförändringar – bl.a. den upprustning av militära styrkor som pågår i världen och en ökad osäkerhet i världen – lett till ett stort antal komplicerade ärenden som krävt en djupgående analys innan beslut fattas. Omvärldsförändringarna har under 2021 lett till många avslag av ansökningar om exporttillstånd.

Samarbete med andra myndigheter

ISP har sedan lång tid ett väl fungerande samarbete med andra berörda myndigheter på ickespridningsområdet. Detta sker såväl genom bilaterala kontakter med berörda myndigheter som i olika samarbetsfora där myndigheter som arbetar med ickespridningsfrågor ingår.

Inom gruppen för ickespridning och exportkontroll, ISEK, sker ett operativt inriktat samarbete på handläggarnivå genom regelbundna möten mellan ISP och Försvarets radioanstalt, Försvarmakten genom Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut och Tullverket.

Icke-kontrollerade produkter och teknik

En viktig tendens inom svensk och internationell export- och investeringskontroll är den ökade fokus som många länder lägger på att redan i ett tidigt stadium upptäcka och identifiera icke-kontrollerade produkter och tekniker, som kan ha en avgörande betydelse i en framtida militär strid.

Att upptäcka och identifiera svenska företag som har en verksamhet som i grunden är civil men som har produkter som ändå är åtråvärda för andra länders försvarsmakter, utan att dessa utgör kontrollerade produkter med dubbla användningsområden, är mycket arbetskrävande och komplicerat.

Ett exempel på ett sådant företag är en underleverantör till ett försvarsindustriföretag vars produkt som kan finnas sig flera underleverantörsled ned från slutprodukten. Ett annat exempel är företag som är verksamma inom framväxande tekniska (emerging technologies) områden, t.ex. inom artificiell intelligens (AI), kvantdatorer och kvantkryptografi, nanoteknologi och bioteknik, och vars produkter ännu inte har hamnat under exportkontroll.

För att kunna upptäcka och identifiera sådana svenska företag är ett samspel nödvändigt mellan flera olika myndigheter, där ISP är en aktör, och där Försvarmakten, Försvarets materielverk, FOI och de svenska underrättelsemyndigheterna är andra aktörer.

Under 2021 har tekniska experter från ISP, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Försvarmakten fortsatt den samverkan som inleddes 2019 och som går ut på att upptäcka och identifiera framväxande produkter och teknologier som bör betraktas som skyddsvärda, liksom entiteter som utvecklar och tillverkar sådana i Sverige.

Att artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik kommer att ha en enormt stor betydelse för utvecklingen av det civila samhället inser de flesta. Att de nämnda teknikområdena kan ha en avgörande inverkan också militärt är mindre känt. Den militära nyttan av de framväxande teknikerna är så pass avgörande att många bedömare anser att den som leder teknikutvecklingen på dessa områden framöver även kan räkna med ett militärt övertag i vissa vitala avseenden.

En viktig men mycket svårarbetad aspekt inom de internationella exportkontrollregimerna, som utarbetar kontrollförteckningarna över vad som utgör krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, blir därför framöver att avgränsa de framväxande teknikområdena så att den civila nyttan av dessa maximeras utan att i onödan hämmas av exportkontroll samtidigt som den militära nyttan blir föremål för exportkontroll.

Utländska direktinvesteringar

Regeringen beslutade i augusti 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur ett svenskt system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden kan utformas. Regeringen utsåg Sten Heckscher till särskild utredare. Utredningen, som tog namnet Direktinvesteringsutredningen, överlämnade den 6 mars 2020 delbetänkandet Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. I delbetänkandet föreslogs att det ska införas en ny lag som bland annat innehåller bestämmelser om att den myndighet som regeringen bestämmer ska vara kontaktpunkt enligt förordningen och att kontaktpunkten ska få vissa specifika befogenheter. Den 2 juli 2020 beslutade regeringen att till riksdagen överlämna proposition 2019/20:193 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar med förslag om en ny lag som skulle träda i kraft den 1 november 2020. Riksdagen beslutade den 30 september 2020 att anta regeringens förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar.

Regeringen utsåg den 4 juni 2020 ISP till kontaktpunkt för genomförandet av den nya EU-förordningen. EU-förordningen började tillämpas den 11 oktober 2020. Kontaktpunktsuppdraget har inneburit att mer än 500 ärenden om utländska direktinvesteringar i andra EU-länder har inkommit till ISP sedan den 11 oktober 2020. Nästan 20 procent av dessa ärenden har haft indirekt eller direkt koppling till Sverige,

exempelvis ett dotterbolag som är verksamt här, vilket bland annat visar hur integrerade EU-ländernas ekonomier är.

ISP bedömer att EU-förordningen är ett effektivt verktyg för informationsdelning om aktuella direktinvesteringar i andra EU-länder. ISP bedömer vidare att EU-förordningen på ett effektivt sätt möjliggör för en medlemsstat att påverka en annan medlemsstats beslut att i det enskilda fallet tillåta eller förbjuda en direktinvestering. 18 av 27 EU-länder har infört nationella granskningssystem och under 2022 förväntas ytterligare minst två medlemsstater, Belgien och Irland, införa nationella granskningssystem.

Direktinvesteringsutredningen redovisade sitt uppdrag till regeringen den 1 november 2021 (SOU 2021:87). Utredningen har presenterat ett förslag till ett svenskt granskningssystem av utländska direktinvesteringar och föreslagit att detta ska träda i kraft den 1 januari 2023. Utredningen har föreslagit att ISP ska vara den myndighet som får till uppgift att granska utländska direktinvesteringar. Regeringen har remitterat utredningen och remissvar ska lämnas senast den 22 februari 2022.

Internationella sanktioner

ISP är av regeringen utsedd till behörig myndighet gällande prövning av tillståndsärenden inom sanktionsregimerna för Arabrepubliken Syrien, Belarus, Demokratiska Folkrepubliken Korea, Demokratiska republiken Kongo, Iran, Jemen, Libanon, Libyen, Myanmar (Burma), Ryssland, Somalia, Sudan, Sydsudan, Venezuela och Zimbabwe. ISP har huvudansvar för att besvara frågor om vapenembargon och förbud gällande utrustning som kan användas för internt förtryck, samt ansvar för att pröva ansökningar om vissa undantag kopplade till sådana förbud.

Iran

Den gemensamma handlingsplanen för Irans kärntekniska program (JCPOA) är fortsatt i kraft trots USA:s ensidiga beslut från 2018 att dra sig ur överenskommelsen. Förhandlingar om ett amerikanskt återinträde pågår. USA:s omfattande nationella sanktioner ligger under tiden oförändrat kvar trots den nya administrationens delvis ändrade inställning. Sanktionerna har till del även verkan mot tredje land, så kallad sekundär verkan, och därmed en fortsatt kraftigt bromsande effekt på den globala handeln med Iran. Detta främst genom bankvärldens ovilja att hantera finansiella överföringar med iransk koppling.

De sanktioner som EU fortsatt upprätthåller mot Iran inom ramen för handlingsplanen är oförändrade och innebär liksom tidigare att ett stort antal spridningskänsliga produkter omfattas av tillståndsplikt. Trots den beskrivna situationen och pågående pandemi har antalet inkommande och avgjorda ärenden under året varit konstant. EU:s sanktioner i kombination med den osäkerhet som de amerikanska sekundära sanktionerna föranleder innebär att ISP fortsatt tar emot en ansevärd mängd ansökningar och frågor från svenska aktörer.

EU:s sanktioner från 2014 innebar under 2021 utöver ett vapenembargo även förbud mot försäljning, leverans, överföring och export till Ryssland av produkter med dubbla användningsområden (PDA) om dessa produkter är eller kan vara avsedda, helt eller delvis, för militär användning eller en militär slutanvändare. Förbudet innebär alltjämt att ISP utför en mer omfattande prövning av alla PDA-ärenden till landet.

Konsultationer i ett tidigt stadium

Med anledning av sanktionsreglernas komplexitet, exportörernas riskmedvetenhet och en ovisshet kring vad som gäller enligt nya sanktionsförfordningar i kombination med en föränderlig omvärld konsulteras ISP ofta innan ett företag inkommer med en eventuell tillståndsansökan. Den övervägande delen av de frågor som ställs till ISP avklaras redan vid de initiala kontakterna utan att ett ärende behöver upprättas.

Konventionen om förbud mot kemiska vapen

ISP är nationell myndighet för Sveriges åtaganden enligt konventionen och det åligger inspektionen att närvara vid rutininspektioner och lämna deklarerationer samt i övrigt förmedla information som Sverige är skyldigt att tillhandahålla inom ramen för åtagandena i konventionen.

Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) har upprättat ett Investigation and Identification Team, vars uppdrag är att identifiera de ansvariga för kemvapenanvändning i Syrien. Investigation and Identification Team offentliggjorde under 2021 sin andra rapport vilken identifierade den syriska militären som ansvariga för incidenten i Saraqib i februari 2018.

Efter att Syrien under 2020 ålades att vidta åtgärder för att uppfylla kemvapenkonventionens åtaganden, beslutade statspartskonferensen i april 2021 att frånta landet dess rösträtt samt rätten att inneha formella positioner och funktioner i OPCW mot bakgrund av att tillräckliga åtgärder inte hade vidtagits.

Under 2021 har OPCW genomfört inspektioner på en (1) av de totalt 24 inspektionspliktiga anläggningarna i Sverige. ISP biträdde OPCW vid inspektionen.

Regelverk i urval

Lagen om krigsmateriel

Lagen (1992:1300) om krigsmateriel gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels tekniskt stöd avseende sådan krigsmateriel. I förordningen (1992:1303) om krigsmateriel har regeringen närmare angivit vad som ska omfattas av lagens bestämmelser. Vad som utgör krigsmateriel enligt förordningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, med tre nationella tillägg. Därtill görs en indelning i krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Enligt lagen om krigsmateriel gäller generella förbud mot tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel samt för lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet. För dessa verksamheter kan emellertid tillstånd beviljas. Den som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel står under tillsyn av Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Från och med den 1 februari 1996 prövas frågor om tillstånd enligt lagen om krigsmateriel i första hand av ISP, utom i sådana fall där ett ärende bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt. Ärendet ska i sådant fall överlämnas till regeringen för avgörande. Samråd ska ske med exportkontrollrådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen. Generaldirektören för ISP bestämmer vilka andra ärenden som före avgörandet ska läggas fram för exportkontrollrådet.

Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkänt (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. samt prop. 2017/18:23). Riktlinjerna i fulltext redovisas nedan.

Den 15 april 2018 infördes ändrade riktlinjer för krigsmaterielexport. De svenska riktlinjerna i fulltext (prop. 2017/18:23 s. 66 f.) är enligt följande:

Vid prövning av ärenden om tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet om krigsmateriel, bör följande gälla.

Tillstånd bör bara medges om utförseln eller samverkan

1. behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande, eller det i övrigt finns ett säkerhetspolitiskt intresse för det, samt
2. det inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ska en helhetsbedömning göras av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder finns inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna, länderna inom Europeiska unionen eller de traditionellt alliansfria staterna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

Tillstånd får endast avse en stat, en statlig myndighet eller en av en stat auktoriserad mottagare. Vidare ska det vid utförelse av materiel finnas ett slutanvändarintyg, om det inte är obehövt. En stat som i strid med ett åtagande gentemot Sverige har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen ska inte beviljas, om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, ett beslut av FN:s säkerhetsråd, Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE) eller Europeiska unionen eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme finns för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd.

I tillståndsprövningen ska det också beaktas om utförelsen eller utlandssamverkan motverkar en rättvis och hållbar utveckling i mottagarlandet.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser en stat som befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, en stat som är invecklad i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör beviljas för utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel. Denna presumtion gäller om den mottagande staten inte befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat eller har inre väpnade oroligheter, det i den mottagande staten inte förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, det inte finns grava brister i den mottagande statens demokratiska status och det inte finns ett ovillkorligt hinder.

Ett meddelat tillstånd till utförelse ska återkallas om det uppstår ett ovillkorligt exporthinder. Ett tillstånd bör också återkallas om den

mottagande staten kommer i väpnad konflikt med en annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör det, i de två senare fallen, vara möjligt att avstå från att återkalla ett tillstånd, om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör beviljas för utförsel av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförts med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdliveranser ska bedömas från fall till fall enligt de ovan angivna förutsättningarna.

När det gäller avtal med en utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförsel till samarbetslandet som följer av avtalet, bör medges, om inte ett ovillkorligt hinder uppstår. Utförsel från ett samarbetsland till tredjeland enligt avtalet bör prövas genom en sammanvägning av det svenska intresset av samarbetet, intresset av en ansvarsfull exportkontroll samt det svenska bidragets betydelse för materielen eller samarbetet.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för ISP vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Vid sidan av själva riktlinjerna beaktas också internationella åtaganden som Sverige har gjort och är bundna av. Det handlar i första rummet om EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om vapenexport och artiklarna 6 och 7 i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT), men kan även avse andra förpliktelser, t.ex. att inte exportera personminor enligt Ottawakonventionen.

Europaparlamentets och rådets förordning om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition

Den 30 september 2013 trädde förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition samt vissa ändringar i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel i kraft.

Förordningen och ändringarna i krigsmaterieförordningen kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14

mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, som reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder vid sådan export. Förteckning över de skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition som är under kontroll framgår av en bilaga till förordning 258/2012.

ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt förordningen.

Skr. 2021/22:114
Bilaga 4

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter och teknik med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Europaparlamentet och rådet antog år 2021 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Förordningen trädde i kraft den 9 september 2021 och ersatte en EU-förordning från år 2009, rådets förordning (EG) nr 428/2009. Bland annat utökades kontrollområdet till att omfatta export av olistade cyberövervakningsprodukter och tillhandahållande av tekniskt bistånd. Det infördes även en mekanism som gör det möjligt att införa tillståndskrav baserat på andra medlemsstaters nationella kontrollförteckningar, samt två nya generella EU-tillstånd: koncernintern överföring av programvara och teknik, och kryptering. Till skillnad från de internationella exportkontrollregimerna är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för alla andra EU-stater. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen upprätthåller effektiv kontroll av export till tredjeland med så hög harmonisering som möjligt mellan medlemsstaterna.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de internationella exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna beaktas genom årliga ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Förordningens medföljande bilagor får direkt verkan på det nationella planet.

Bedömningen i tillståndsärenden underlättas genom att förordningen inkluderar gemensamma bedömningskriterier. Tillstånd beviljas dock nationellt, se nedan. Vidare finns generella EU-tillstånd för export av vissa produkter till vissa angivna tredjeländer. Denna tillståndstyp förenklar

arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan återopas oavsett var utförseln från EU äger rum.

Svensk lagstiftning

I Sverige kompletteras EU-förordningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001. Med anledning av den omarbetade EU-förordningen (se ovan) har en departementspromemoria tagits fram med förslag på svenska författningsändringar, se närmare i Regeringskansliets (Utrikesdepartementet) Ds 2021:32 "Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden". I promemorian föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2022.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriellagstiftningen, där utförseltillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud, är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten att utförseltillstånd ska ges såvida det inte vid en helhetsbedömning finns skäl att avslå ansökan. Vid en sådan bedömning ska "alla relevanta aspekter" beaktas. Se närmare om aspekterna i förordning (EU) 2021/821 art. 15.

För export, överföring och tillhandahållande av förmedlingstjänster av produkter med dubbla användningsområden krävs det tillstånd. Tillståndsgivande myndighet är ISP. När det gäller kärnämnen och material m.m. i kategori 0 i bilaga I till EU-förordningen är det emellertid Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) som meddelar tillstånd.

Lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar särskilda bestämmelser om möjligheten att få förhandsbesked om huruvida ett utförseltillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats med innebörden att ISP ger företaget förhandsbesked.

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (catch-all)

Enligt artikel 4 i förordning (EU) 2021/821 kan tillstånd krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande med anledning av den snabba teknologiska utvecklingen.

För att generalklausulen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i förordningens artikel 4.1–

4.3 i EU-förordningen. ISP eller SSM ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Skr. 2021/22:114
Bilaga 4

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats.

Förkortningar

AG	Australia Group
ATT	Arms Trade Treaty
BTWC	The Biological and Toxin Weapons Convention
CARD	Coordinated Annual Review on Defence
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination against Women
COARM	Council Working Group on Conventional Arms Export
CoCom	Coordinating Committee on Multilateral Exports Controls
CONOP	Council Working Group on Non-Proliferation
CWC	Chemical Weapons Convention
DUCG	Dual-Use Coordination Group
EDA	European Defence Agency
EDF	European Defence Fund
EG	Europeiska gemenskapen
EKR	Exportkontrollrådet
EU	Europeiska unionen
FMV	Försvarets materielverk
FN	Förenta nationerna
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
Gusp	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
IAEA	Internationella atomenergiorganet
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
JCPoA	Joint Comprehensive Plan of Action
KM	Krigsmateriel
KS	Krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defence Systems
ML	Militär lista
MTCR	Missile Technology Control Regime
Nato	North Atlantic Treaty Organization
NL	Nationella tillägg i förekommande fall
Nordefco	Nordic Defence Cooperation
NPT	Non-proliferation treaty
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
Pesco	Permanent Structured Cooperation
PDA	Produkter med dubbla användningsområden
SCB	Statistiska centralbyrån
SOFF	Säkerhets- och försvarsföretagen
SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
SÖ	Sveriges internationella överenskommelser
WA	Wassenaar Arrangement
WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
ZC	Zangger Committee
ÖK	Övrig krigsmateriel

Vägledning till andra källor

Skr. 2021/22:114

Bilaga 6

Australiengruppen: www.australiagroup.net

Europaparlamentet: www.europarl.europa.eu

Europeiska unionens råd: www.consilium.eu

Europeiska unionen: www.europa.eu

Exportkontrollrådet: www.isp.se/om-isp/vara-rad/exportkontrollradet

Förenta nationerna: www.un.org

Handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter:

<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/08/handlingsplan-for-foretagande-och-manskliga-rattigheter/>

Human Development Report 2021: www.hdr.undp.org

Internationella atomenergiorganet: www.iaea.org

Inspektionen för strategiska produkter: www.isp.se

Missilteknologikontrollregimen: www.mtcr.info

Nuclear Suppliers Group: www.nuclearsuppliersgroup.org

Organisationen för förbud mot kemiska vapen: www.opcw.org

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa: www.osce.org

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut: www.sipri.org

Strålsäkerhetsmyndigheten: www.ssm.se

Sveriges Exportkontrollförening: www.exportkontrollforeningen.se

Utrikesdepartementet: www.ud.se

Wassenaar-arrangemanget: www.wassenaar.org

Zanggerkommittén: www.zanggercommittee.org

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022

Närvarande: statsminister Andersson, ordförande, och statsråden Hallengren, Shekarabi, Ygeman, Ekström, Strandhäll, Eneroth, Dahlgren, Ernkrans, Hallberg, Nordmark, Säterberg, Thorwaldsson, Gustafsdotter, Axelsson Kihlblom, Elger, Farmanbar, Danielsson, Karkiainen

Föredragande: statsrådet Ygeman

Regeringen beslutar skrivelse Strategisk exportkontroll 2021 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden